

Utjecaj uvođenja eura u Republici Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu

Smokrović, Luka

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:860681>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Financije

**UTJECAJ UVOĐENJA EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ NA
MEĐUNARODNU RAZMJENU**

Diplomski rad

Luka Smokrović

Zagreb, prosinac 2022.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Financije

UTJECAJ UVOĐENJA EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ NA
MEĐUNARODNU RAZMJENU
IMPACT OF THE INTRODUCTION OF THE EURO IN THE
REPUBLIC OF CROATIA ON INTERNATIONAL EXCHANGE

Diplomski rad

Student: Luka Smokrović

JMBAG: 0067551794

Mentor: Prof. dr.sc. Marina Dabić

Zagreb, prosinac 2022.

SAŽETAK

Uvođenje eura jedno je od najvažnijih iskoraka Republike Hrvatske koji će, između ostalog, imati utjecaja i na međunarodnu razmjenu. Datum uvođenja eura kao nacionalne valute je 1. siječnja 2023. godine. U radu se pruža uvid u literaturne nalaze o učincima uvođenja eura na međunarodnu razmjenu u zemljama koje su već uvele euro, a također se vrši i empirijska analiza ove problematike na primjeru sljedećih zemalja: Belgija, Estonija, Grčka, Slovenija i Litva. Nalazi u radu ukazuju na porast izvoza u zemljama koje su uvele euro, a isti pozitivni učinci očekuju se kod Hrvatske, kao male i otvorene zemlje. To je potkrijepljeno činjenicom da uvođenje eura uklanja valutni rizik, olakšava transakcije i usporedivost cijena, omogućuje niže transakcijske troškove te privlači strana ulaganja. Posebnu korist mogao bi ostvariti turistički sektor kao najzastupljeniji i najprofitabilniji sektor u Hrvatskoj s velikim obujmom gotovinskih transakcija. U radu su također provedene dvije ankete o javnom mnijenju građana i gospodarstvenika glede uvođenja eura.

Ključne riječi: euro, europodručje, Hrvatska, međunarodna razmjena, izvoz

SUMMARY

The introduction of the euro is one of the most important steps forward for the Republic of Croatia, which will, among other things, have an impact on international exchange. The date of introduction of the euro as the national currency is January 1, 2023. The paper provides an insight into the literature findings on the effects of the introduction of the euro on international trade in countries that have already introduced the euro, and an empirical analysis of this issue is also carried out using the example of the following countries: Belgium, Estonia, Greece, Slovenia and Lithuania. The findings in the paper indicate an increase in exports in countries that introduced the euro, and the same positive effects are expected in Croatia, as a small and open country. This is supported by the fact that the introduction of the euro removes currency risk, facilitates transactions and price comparability, enables lower transaction costs and attracts foreign investment. A special benefit could be achieved by the tourism sector as the most represented and most profitable sector in Croatia with a large volume of cash transactions. The paper also provides two surveys on the public opinion of citizens and businessmen regarding the introduction of the euro.

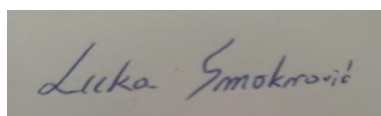
Keywords: euro, euro area, Croatia, international exchange, export

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio prijave teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

A rectangular box containing a handwritten signature in dark ink. The signature is written in a cursive style and reads "Luka Smokrović".

(vlastoručni potpis studenta)

Zagreb 1.7.2022.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Metodologija i izvori podataka	1
1.3. Struktura rada.....	2
2. TEORIJSKE OSNOVE EKONOMSKE I MONETARNE UNIJE.....	3
2.1. Povijesni razvoj uvođenja eura	3
2.2. Europska središnja banka i kriteriji konvergencije.....	7
2.3. O euru i njegovoj povijesti.....	10
2.4. Uloga eura kao jedinstvene valute	12
2.5. Razlozi uvođenja eura.....	13
3. REPUBLIKA HRVATSKA I EUROPSKA MONETARNA UNIJA.....	19
3.1. Postupak uvođenja eura u Hrvatsku.....	19
3.2. Koristi i troškovi uvođenja eura.....	24
3.2.1. Koristi uvođenja eura	25
3.2.2. Troškovi uvođenja eura.....	28
3.3. Analiza kretanja odabranih makroekonomskih pokazatelja u Hrvatskoj	29
3.4. Analiza vanjske ravnoteže Republike Hrvatske	33
4. UTJECAJ UVOĐENJA EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ NA MEĐUNARODNU RAZMJENU	35
4.1. Kompleksnost izvoza.....	35
4.2. Teorijske osnove utjecaja uvođenja eura na robnu razmjenu	37
4.3. Robna razmjena u odabranim zemljama nakon uvođenja eura	40
4.4. Povezanost Hrvatske i europodručja.....	46
4.5. Rasprava o mogućim učincima uvođenja eura na međunarodnu razmjenu Hrvatske	48
5. ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNIJENJA O UVOĐENJU EURA U RH.....	50

5.1. Metodologija istraživanja.....	50
5.2. Analiza rezultata ankete za građane.....	50
5.2.1. Analiza demografsko socijalnih obilježja.....	50
5.2.2. Analiza rezultata iz Google Formsa.....	51
5.2.3. Osnovni deskriptivni parametri varijabli u SPSS-u.....	63
5.2.4. Faktorska analiza	63
5.2.5. Analiza pouzdanosti.....	67
5.2.6. Analiza razlika između ispitanika različitih obilježja.....	68
5.2.7. Regresijska analiza.....	86
5.3. Analiza rezultata ankete za gospodarstvenike	90
5.3.1. Analiza demografsko socijalnih obilježja.....	90
5.3.2. Analiza rezultata iz Google Formsa.....	91
5.3.3. Osnovni deskriptivni parametri varijabli u SPSS-u.....	104
5.3.4. Faktorska analiza	104
5.3.5. Analiza pouzdanosti.....	108
5.3.6. Analiza razlika između ispitanika različitih obilježja.....	109
5.3.7. Regresijska analiza.....	126
6. ZAKLJUČAK.....	132
LITERATURA	133
POPIS SLIKA.....	138
POPIS TABLICA	139
POPIS GRAFIKONA.....	141
ŽIVOTOPIS.....	144
PRILOZI.....	146
Anketa za građane i gospodarstvenike.....	146

Deskriptivna statistika varijabli u anketi za građane	170
Deskriptivna statistika varijabli u anketi za gospodarstvenike	174

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Uvođenje eura bit će najveći integracijski korak Republike Hrvatske koji će utjecati na sve njezine stanovnike i gospodarstvo, pa tako i na međunarodnu razmjenu. Upravo se potonjom problematikom bavi ovaj diplomski rad. Hrvatska se već pri ulasku u Europsku uniju obvezala na uvođenje eura nakon što ispuni uvjete, odnosno kriterije iz Maastrichta, koje Ugovor iz Maastrichta postavlja kandidatima za monetarnu uniju. Datum uvođenja eura kao nacionalne valute u Hrvatskoj je 1. siječnja 2023. godine.

Cilj diplomskog rada je utvrditi moguće učinke uvođenja eura u Republici Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu. Posljednjih pola stoljeća bilo je doba opće globalizacije, ali istovremeno i regionalne integracije. Političke odluke rezultiraju smanjenjem barijera za međunarodnu gospodarsku aktivnost. Ulazak u monetarnu uniju jedan je od najviših oblika integracije koji bi trebao utjecati na sve moguće aspekte međunarodne trgovine. Trgovina je od iznimne važnosti za zemlje eurozone. Europodručje u cjelini i njegove zemlje članice karakterizira visok stupanj otvorenosti, stoga je zanimljivo sagledati problematiku u kontekstu Hrvatske koja će ubrzo uvesti valutu euro. Provedene ankete pružaju pregršt kvalitetnih i aktualnih informacija o utjecaju uvođenja eura na hrvatsko gospodarstvo. Konačni zaključci o učincima uvođenja eura na međunarodnu razmjenu donijet će se usporedbom s odabranim zemljama koje su već uvele euro. Učinci usvajanja zajedničke valute u starim članicama EMU-a već su dobili veliku pozornost u empirijskoj literaturi. Konkretno, trgovinski učinci zajedničke valute bili su jedno od najkontroverznijih i najopsežnije proučavanih pitanja u međunarodnoj ekonomiji i ekonomiji europskih integracija.

1.2. Metodologija i izvori podataka

Metode istraživanja koje se primjenjuju u radu su sljedeće:

- metoda deskripcije (za opis činjenica),
- metoda analize i sinteze (rašćlanjivanje složenih dijelova na one jednostavnije, kao i povezivanje jednostavnijih dijelova u složenu cjelinu),
- metoda kompilacije (preuzimanje određenih dijelova tuđih opažanja i zaključaka),

- metoda komparacije (uspoređivanje raznovrsnih činjenica za određivanje razlika i sličnosti među istima),
- povijesna metoda (za analizu povijesnih događaja temeljem različitog dokaznog materijala),
- metoda anketiranja (za prikupljanje primarnih izvora podataka)
- statistička obrada podataka.

Od izvora podataka koriste se primarni izvori podataka iz relevantnih anketa te sekundarni izvori što uključuje za temu adekvatne knjige i stručne znanstvene članke, kao i relevantne internetske izvore pri čemu je naglasak na korištenju službenih statističkih baza podataka kao što je, primjerice, Eurostat.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od šest glavnih dijelova. Prvi dio rada odnosi se na uvod pri čemu se razrađuju predmet i cilj rada, metodologija i izvori podataka te struktura rada. Drugi dio rada tiče se teorijskih osnova ekonomske i monetarne unije što uključuje povijesni razvoj uvođenja eura, Europsku središnju banku i kriterije konvergencije, općenito o euru i njegovoj povijesti, ulogu eura kao jedinstvene valute te razloge uvođenja eura. Treći dio rada obrađuje problematiku Republike Hrvatske i Europske monetarne unije što uključuje postupak uvođenja eura u Hrvatsku, koristi i troškove uvođenja eura, analizu kretanja odabranih makroekonomskih pokazatelja u Hrvatskoj te analizu vanjske ravnoteže Republike Hrvatske. Četvrti dio rada raspravlja o utjecaju uvođenja eura u Republici Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu uključujući kompleksnu prirodu izvoza, teorijske osnove utjecaja uvođenja eura na robnu razmjenu, robnu razmjenu u odabranim zemljama nakon uvođenja eura, povezanost Hrvatske i europodručja te raspravu o mogućim učincima uvođenja eura na međunarodnu razmjenu Hrvatske. Peti dio rada se odnosi na detaljnu analizu rezultata provedenih anketa o uvođenju eura u Hrvatsku, koje su namijenjene građanima i gospodarstvenicima. Posljednji dio rada odnosi se na vlastite zaključke autora o obrađenoj problematici.

2. TEORIJSKE OSNOVE EKONOMSKE I MONETARNE UNIJE

Uvođenje eura kao jedinstvene europske valute nerijetko se izjednačava s pojmom „Ekonomski i monetarna unija“. No, njegovo značenje pokriva znatno šire područje. Slijedom toga, odnosi se na usuglašavanje ekonomskih politika država članica Europske unije (EU), poticanje gospodarskog rasta, zajedničko planiranje integracije njihovih gospodarstava, osiguranje radnih mjesta te ostvarenje i stalno održavanje konkurentnosti cjelokupnog gospodarstva EU-a na globalnoj razini. Europska ekonomska i monetarna unija (EMU) odnosi se na sporazum među europskim zemljama glede zajedničkog korištenja jedne valute (eura) i jednog skupa ekonomskih pravila s postavljenim uvjetima glede fiskalne odgovornosti.

2.1. Povijesni razvoj uvođenja eura

Nakon Drugog svjetskog rata glavna valuta industrijskih zemalja usko je bila vezana uz američki dolar prema tzv. „zlatnom standardu“ u sustavu Bretton Woods. Superiornost dolara u ekonomskom smislu te prinudna devalvacija pojedinih europskih valuta prisilile su europske političare na traženje rješenja za ovakvu nejednakost u vidu intenzivnije ekonomske integracije među europskim zemljama. Začeci planova glede jedinstvene europske valute datiraju iz 1969. godine. Onomad je šest tadašnjih članica Europske ekonomske zajednice (dalje EEZ) donijelo Barre izvješće čiji se sadržaj tiče spomenutih planova. Potonje je godine održan sastanak čelnika vlada ili država u Haagu radi detaljnijeg planiranja stvaranja ekonomske i monetarne unije. Ipak, postupak se odgodio uslijed propasti sustava Bretton Woods 1971. godine. Poslije navedenog događaja uslijedila je odluka američkog predsjednika Nixona o nemogućnosti konvertiranja dolara u zlato, kao i kriza s naftom 1972. godine. Između tog razdoblja, EEZ se proširila na devet država pri čemu brojne od njih nisu bile spremne na odricanje svojih vlastitih nacionalnih 16 valuta (*Memišević, 2010*).

Jedinstvena europska valuta - euro - nastala je 1. siječnja 1999. godine, no naredne tri godine ostala je "nevidljiva" valuta koju su uglavnom koristile banke i financijska tržišta. Za većinu ljudi nije postao "prava" valuta, vidljiva i opipljiva, sve do 1. siječnja 2002. godine (*European Central Bank*). To je bio datum početka uvođenja novčanica i kovanica eura. Danas je euro usvojilo 19 zemalja članica koje zajedno čine eurozonu, službeno nazvanu europodručje, i jedinstvena je valuta za više od 340 milijuna Europljana (*European Union, a*). Riječ je o sljedećim državama članicama koje su u europodručju: Austrija, Belgija, Cipar, Estonija, Finska, Francuska,

Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Portugal, Slovačka, Slovenija i Španjolska (*European Union, a*).

Europske zemlje sudionice mogu se integrirati u tri različite ekonomske faze koje odgovaraju povijesnim fazama stvaranja EMU-a, a koje se detaljnije elaboriraju u nastavku, a ponajprije prikazuju tablicom 1.

Tablica 1. Faze razvoja EMU/eura

1.6.1990. Početak prve faze EMU	1.1.1994. Početak druge faze EMU	15./16.12.1995. Rezolucija Vijeća Europe u Madridu	Početak 1998. Rezolucija Vijeća Europe	1.1.1999. Početak treće faze EMU	1.1.2002. Početak zamjene valuta u euro-efektivni novac
Faza I	Faza II	Faza II	Faza II	Faza III	Faza III
- potpuna liberalizacija kapitalnih kretanja; koordinacija ekonomske, fiskalne i monetarne politike	- osnovan Europski monetarni institut - autonomija nacionalnih središnjih banaka	- određeno ime valute euro - uspostavljen scenario tranzicije	- odluka o konačnom početku EMU 1.1. 1999. - izbor zemalja članica EMU - osnivanje Europske središnje banke (ECB)	- uspostava neopozivo fiksnih deviznih tečajeva - odgovornost za monetarnu politiku preuzima ECB - početak zamjene u euro unutar financijskog sektora	- euro definitivno postaje novac - zamjena valuta u euro kovanice i novčanice - denominacija svih financijskih instrumenata u euro
			Faza A	Faza B	Faza C

Izvor: Memišević, S. (2010.), Monetarno okupljanje na evropskom tlu - Ekonomska i monetarna unija. Sarajevo: Direkcija za evropske integracije

Faza I – Godine 1979. uspostavljen je Europski monetarni sustav (EMS) kako bi se povezale europske valute i spriječile velike fluktuacije među njihovim vrijednostima. Stvoren je Europski tečajni mehanizam (ERM) shodno kojem se tečaj valute svake zemlje članice morao ograničiti u svrhu smanjenja fluktuacije (+/-2,25%) u usporedbi s referentnom vrijednošću. Potonja je uspostavljena u skupnoj košarici svih sudjelujućih valuta te se zove Europska valutna jedinica (ECU). Suština mehanizma EMS-a ogledala se u zajedničkoj valutnoj jedinici ECU u ulozi denominatora radi utvrđivanja pariteta i kompariranja deviznih tečajeva valuta zemalja članica u usporedbi s drugom valutom te u ograničenom fluktuiranju središnjeg deviznog tečaja valute

sudionice, kako u usporedbi s drugom valutom, tako i u usporedbi s ECU-om. Ukoliko bi došlo do narušavanja intervalutarnih odnosa središnje banke, zemlje članice EMS-a morale su se umiješati na deviznim tržištima kada bi se dosegao tzv. divergentni prag u fluktuiranju određene valute. Pored toga, EMS je zemljama članicama odobravao kreditne olakšice do kojih je došlo uslijed platno-bilančnih teškoća. Tako definirani monetarni odnosi podrazumijevali su višu razinu sigurnosti gospodarskog prostora u sklopu Zajednice, kao i na međunarodnom planu. Pored toga, poticali su jačanje financijskog posredovanja i trgovine. Koncem 1980-ih godina tržište svake zemlje članice približilo se svojim susjedima, oblikovavši tako ono što potom podrazumijeva pojam "jedinствeno europsko tržište". Međunarodnu trgovinu na jedinstvenom tržištu bilo je moguće prekinuti uslijed rizika od valutnog tečaja usprkos relativnoj stabilnosti koju je uveo ERM te rastu transakcijskih troškova. Kreiranje zajedničke valute za jedinstveno tržište djelovalo je razumno pa se ideja o zajedničkoj valuti ponovno uzela u obzir. Godine 1986. Europska komisija objavila je Jedinstveni europski akt kako bi se uklonile institucionalne i ekonomske granice među državama članicama EZ-a i kako bi se postavili temelji u cilju zajedničkog europskog tržišta. Planovi za ostvarenje EMU u tri faze stvoreni su 1989. godine. Unatoč tomu što je proces Faze I započeo s EMS-om 1979. godine, njezin službeni početak je 1990. godine ukidanjem kontrole valutnog tečaja te time i oslobađanjem kretanja kapitala unutar EEZ-a. Ova faza je trajala do 1993. godine te je podrazumijevala slobodno kretanje kapitala među zemljama članicama, užu suradnju središnjih banaka te koordinaciju ekonomskih politika. Planirane tri faze formalizirane su 1992. godine u Ugovoru iz Maastrichta te kriterijima ekonomske konvergencije u svrhu uvođenja zajedničke valute. Prema članku 2 Ugovora, Zajednica mora za zadatak imati uspostavljanje zajedničkog tržišta i ekonomske i monetarne unije; provedbu zajedničkih politika; promicanje harmonizacije i uravnoteženog razvoja ekonomskih aktivnosti; održivog i neinflatornog rasta; visokog stupnja konvergencije ekonomskih performansi; visoke razine zaposlenosti i socijalne zaštite; podizanje životnog standarda, ekonomsku i socijalnu koheziju te solidarnost među zemljama članicama. Ugovor je predviđao postupno odvijanje procesa utemeljenja EMU-a, po definiranim fazama i uz ispunjavanje kriterija konvergencije, koji obuhvaća uvjete vanjske i unutarnje ravnoteže zemlje. Neposredan rezultat potonjeg bilo je pretvaranje EEZ-a u Europsku uniju. Kriteriji za članstvo u Europskoj uniji i uvođenje eura bili su postavljeni u tri dokumenta. Prvi se tiče već spomenutog Ugovora iz Maastrichta iz 1992. godine koji je stupio na snagu 1. studenog 1993. godine. Iste godine Europsko vijeće u Kopenhagenu kreiralo je drugi dokument,

Kriteriji iz Kopenhagena, kojim se objašnjavaju opći ciljevi Ugovora iz Maastrichta. Treći dokument je Okvirni sporazum, a koji se dogovara sa svakom državom prije priključivanja EU. Tijekom godina kriteriji su razjašnjeni putem zakonodavstva EU i odluka europskog pravosuđa. Tijekom ove faze uvedeni su i novi oblici suradnje među nacionalnim središnjim bankama posredstvom ugradnje tog mandata u pravila rada Odbora guvernera središnjih banaka zemalja članica (*Memišević, 2010:14*).

Faza II – Karakterizira ju uspostava Europskog monetarnog instituta (EMI) koja je preteča Europskoj središnjoj banci (ECB). U lipnju 1997. godine Europsko vijeće u Amsterdamu prihvatilo je Pakt o stabilnosti i rastu te postavilo ERM II, koji će naslijediti Europski monetarni sustav i ERM poslije uvođenja eura. Naredne godine Europsko vijeće je u Bruxellesu izabralo 11 zemalja za uvođenje eura 1999. godine, a Europska središnja banka (ECB) za zadatak je imala uspostaviti monetarna pravila za Europsku uniju te nadgledati aktivnosti Europskog sustava središnjih banaka. Riječ je o sustavu nacionalnih banaka koje će provoditi odluke ECB-a, izrađivati kovanice, tiskati novac te pružiti podršku zemljama eurozone kako bi udovoljile kriterijima konvergencije. Slijedom navedenog, druga faza odnosi se na konvergenciju ekonomskih i monetarnih politika zemalja članica u svrhu osiguranja stabilnosti cijena i javnih financija, uspostavljanja ECB-a i EMI-a. Nadalje, u sklopu ove faze na snagu su stupile zabrane izravnog kreditiranja javnog sektora od strane središnjih banaka u zakonodavstvu zemalja članica te su se kreirale zakonske odredbe o nezavisnosti središnjih banaka. Ovu je fazu obilježila i priprema za narednu fazu monetarnog integriranja, postavila je temelje EMU, stvoren je kohezijski fond za pomoć slabije razvijenim zemljama članicama te su utvrđena jasna i stroga ograničenja glede veličine proračunskih deficita (*Memišević, 2010:15*).

Faza III – Tiče se nastanka i prihvaćanja eura 1999. godine na devizna tržišta i u elektronska plaćanja te uvođenja kovanica i novčanica eura. Odvijala se u dva dijela. Tijekom prvog dijela, započetog 1.1.1999. godine, neopozivo su se fiksirali devizni tečajevi prema euru te sve valute međusobno unutar EMU. Tečajni mehanizam (ERM) naslijedio je ERM-II, koji funkcionira nalik izvornom ERM-u, ali u kontekstu postojeće valute eura. Europska središnja banka (ECB) počela s provedbom zajedničkih monetarnih pravila uz pomoć središnjih banaka svake zemlje članice. U ovome je dijelu također započela zamjena nacionalnih valuta za euro i to ponajprije u financijskom sektoru pri čemu je euro postojao kao knjižni, žiralni novac sve do 2002. godine kada je započeo

drugi dio ove faze. U sklopu istog, u opticaj se uvodi jedinstvena valuta euro koji funkcionira kao depozitni novac, ali i kao efektivni novac pri čemu dolazi do ukidanja pojedinačnih valuta koje je nužno zamijeniti za novu, zajedničku valutu. Ova potreba zamjene ticala se nacionalnih valuta u kovanicama i novčanicama, ali i svih drugih financijskih instrumenata. Treća faza razvoja EMU faza je u kojoj se država članica pridružuje Eurozoni poslije pristupanja ERM-II i održavanja kriterija konvergencije u trajanju od barem dvije godine (*Memišević, 2010:15-16*).

U nastavku rada obrađuju se ranije spomenuti kriteriji konvergencije formalizirani u Ugovoru iz Maastrichta te će biti više riječi o Europskoj središnjoj banci.

2.2. Europska središnja banka i kriteriji konvergencije

Godine 1998., sa primarnim ciljem upravljanja valutom eurozone, osnovana je Europska središnja banka (ECB), u sklopu Ugovora o Europskoj uniji. Sjedište joj je u Frankfurtu, a odgovornost utvrđivanje i provođenje gospodarske i monetarne politike Unije (*Brnčić, 2010:25*). Osnivanjem ECB-a, što je predviđeno Ugovorom iz Maastrichta, pokrenuta je nadogradnja unutarnjeg tržišta EU kao posljedica projekta stvaranja monetarne unije. 1. siječnja 1999. godine ECB je preuzela odgovornost za provedbu europske monetarne politike (*Bilas, 2005:50*).

Sve države članice EU koje žele ući u monetarnu uniju dužne su ispuniti posebne kriterije koji su osmišljeni kako bi se osigurala ekonomska konvergencija te uskladiti vlastito nacionalno zakonodavstvo sa relevantnim zakonima EU-a. Navedeni zahtjevi, dogovoreni u Maastrichtu 1991. godine, poznati su kao kriteriji konvergencije te su postavljeni za mjerenje napretka u spremnosti zemalja za uvođenje eura, a definirani su kao skup makroekonomskih pokazatelja koji se usredotočuju na (*European Commission, a*):

- stabilnost cijena;
- zdrave javne financije, kako bi se osigurala njihova održivost;
- stabilnost tečaja, kako bi se pokazalo da država članica može upravljati svojim gospodarstvom bez pribjegavanja pretjeranim valutnim fluktuacijama;
- dugoročne kamatne stope, za procjenu trajnosti konvergencije.

Tablica 2. sažeto elaborira navedene kriterije konvergencije.

Tablica 2. Kriteriji konvergencije

Što se mjeri?	Stabilnost cijena	Zdravlje i održivost javnih financija	Trajnost konvergencije	Stabilnost tečaja
Kako se mjeri?	Harmonizirana inflacija potrošačkih cijena	Državni deficit i dug	Dugoročna kamatna stopa	Kretanje tečaja u ERM II
Kriterij konvergencije	Cjenovna izvedba koja je održiva i prosječna inflacija ne više od 1,5 postotnih bodova iznad stope tri države članice s najboljim rezultatima	Nije pod postupkom prekomjernog deficita u vrijeme procjene	Ne više od 2 postotna boda iznad stope tri države članice s najboljim rezultatima u pogledu stabilnosti cijena	Sudjelovanje u ERM II najmanje 2 godine bez ozbiljnih napetosti, posebice bez devalvacije u odnosu na euro

Izvor: European Commission (a), Convergence criteria for joining, preuzeto 1.6.2022. s https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_en

Drugim riječima, kako bi započeo postupak zamjene nacionalne valute za euro, zemlja je dužna simultano ispuniti kriterije iz Maastrichta, odnosno kriterije konvergencije (*Institut national de la statistique et des études économiques, 2021*):

1. Stabilnost cijena: stopa inflacije određene države članice ne smije premašiti za više od 1,5 bodova stopu inflacije triju država članica s najboljim rezultatima u pogledu stabilnosti cijena
2. Državne financije:
 - a. Godišnji deficit države ne smije premašiti 3% BDP-a.
 - b. Državni dug ne smije premašiti 60% BDP-a.
3. Stabilnost tečaja: zemlje kandidati ne smiju devalvirati svoju valutu; ovo je zastarjelo prelaskom na euro za zemlje u eurozoni. Štoviše, država članica mora sudjelovati u

tečajnom mehanizmu u okviru Europskog monetarnog sustava (EMS) dvije uzastopne godine prije ispitivanja, bez većih napetosti.

4. Dugoročne kamatne stope: ne smiju biti više od 2% više od onih u tri zemlje članice s najboljim rezultatima u pogledu stabilnosti cijena.

Tablica 3. prikazuje Maastrichtske kriterije konvergencije za 11 prvobitnih članica na temelju podataka za 1997. godinu.

Tablica 3. Maastrichtski kriteriji konvergencije za 11 prvobitnih članica, 1997.

Kriterij	Deficit/BDP u %	Javni dug/BDP u %	Inflacija u %	Kamatne stope
Referentna vrijednost	-3,0	60	2,7	7,8
Austrija	-2,5	66,1	1,1	5,6
Belgija	-2,1	122,2	1,4	5,7
Finska	-0,9	55,8	1,3	5,9
Francuska	-3	58	1,2	5,5
Njemačka	-2,7	61,3	1,4	5,6
Irska	0,9	66,3	1,2	6,2
Italija	2,7	121,6	1,8	6,7
Luksemburg	1,7	6,7	1,4	5,6
Nizozemska	-1,4	72,1	1,8	5,5
Portugal	-2,5	62	1,8	6,2
Španjolska	-2,6	68,8	1,8	6,3

Izvor: Memišević, S. (2010.), Monetarno okupnjavanje na evropskom tlu - Ekonomska i monetarna unija. Sarajevo: Direkcija za evropske integracije

Očigledno je da su skoro sve zemlje imale poteškoća s ispunjavanjem prethodno navedenih i protumačenih kriterija što u određenoj mjeri oslikava njihovu težinu odnosno strogost. Uvjet kojeg je najteže ispuniti tiče se veličine proračunskog deficita.

Navedeni uvjeti su relaksirani u ožujku 2005. godine na poticaj Francuske i Njemačke jer je procijenjeno da prilikom određivanja granica treba uzeti u obzir i strukturne reforme promatrane zemlje kandidata te detaljniju evaluaciju ekonomske situacije u istoj zemlji. Sada su dopuštena "iznimna i privremena" prekoračenja (*Institut national de la statistique et des études économiques, 2021*).

Ugovor također poziva na ispitivanje drugih čimbenika relevantnih za gospodarsku integraciju i konvergenciju. To se prvenstveno odnosi na integraciju tržišta i razvoj bilance plaćanja. Njihova se procjena također smatra važnim pokazateljem hoće li se integracija države članice u europodručje odvijati glatko. Prema Ugovoru, procjena kriterija konvergencije vrši se najmanje jednom u dvije godine, ili na zahtjev države članice s odstupanjem. Evaluacija rezultata odnosno procjena progressa pojedinih zemalja kandidata za europodručje provodi se od strane ECB-a i Komisije, a koje objavljuju relevantne sažetke tih procjena u odgovarajućim konvergencijskim izvješćima (*European Commission, a*).

2.3. O euru i njegovoj povijesti

Euro je novčana jedinica i valuta Europske unije, uvedena kao bezgotovinska monetarna jedinica 1999. godine, a novčanice i kovanice pojavile su se u zemljama članicama 1. siječnja 2002. godine. Na sastanku Europskog vijeća u Madridu u prosincu 1995. godine europski čelnici odlučili su o imenu ove valute. Drugi su prijedlozi odbijeni zbog svojih nacionalnih konotacija. Složili su se da naziv bude isti na svim službenim jezicima Europske unije (EU), vodeći računa o različitim pismima i jednostavnosti izgovora. Iznad svega, morao je biti jednostavan i reprezentativan za Europu (*European Commission, a*). Nakon 28. veljače 2002. godine euro je postao jedina valuta 12 država članica EU-a, a njihove nacionalne valute prestale su biti zakonito sredstvo plaćanja. Ostale su države kasnije prihvatile tu valutu. Euro je predstavljen simbolom € (*Britannica*). Tablica 4. prikazuje kronologiju uvođenja eura u zemljama članicama Europske unije.

Tablica 4. Kronologija uvođenja eura u zemljama članicama Europske unije

1999	Belgija, Njemačka, Irska, Španjolska, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Austrija, Portugal i Finska
2001	Grčka
2002	Uvođenje euro novčanica i kovanica
2007	Slovenija
2008	Cipar, Malta
2009	Slovačka
2011	Estonija
2014	Latvija
2015	Litva

Izvor: autor prema Britannica, euro, preuzeto 3.6.2022. s <https://www.britannica.com/topic/euro>

Podrijetlo eura nalazi se u već spomenutom Ugovoru iz Maastrichta, sporazumu između tadašnjih 12 zemalja članica Europske zajednice (sada Europske unije) - Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske, Njemačke, Italije, Irske, Belgije, Danske, Nizozemske, Španjolske, Portugala, Grčke i Luksemburga, što je uključivalo stvaranje Ekonomske i monetarne unije (EMU). Ugovor je pozivao na zajedničku jedinicu razmjene, euro, i postavljao stroge kriterije za prelazak na isti i sudjelovanje u EMU. Ti su zahtjevi navedeni ranije u radu. Fleksibilnost politike Europske komisije se ogleda u činjenici da je pojedinim zemljama članicama čije su stope javnog duga bile veće od 60 posto (tablica 3.), ponegdje premašile i 120 posto kao na primjer u Italiji i Belgiji, preporučen i dopušten ulazak u EMU uzevši u obzir značajne napore koje su spomenute zemlje poduzele pri smanjenju svog javnog duga. (*Britannica*).

Poticanje trgovine putem smanjenja cijena i uklanjanja kolebanja deviznog tečaja bili su glavni argumenti pobornika eura. Unatoč prvotnoj zabrinutosti zbog gubitka nacionalnog identiteta i suvereniteta, kao i zabrinutosti zbog mogućih krivotvorina, 11 zemalja službeno se pridružilo EMU 1998. godine (Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Njemačka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal i Španjolska). Neka britanska poduzeća su odlučila prihvatiti plaćanje u eurima unatoč činjenici da su Britanija i Švedska odgodile pridruživanje, dok su danski glasači na referendumu u rujnu 2000. godine tijesnom većinom odbacili euro kao službenu valutu. Grčka u početku nije uspjela ispuniti ekonomske uvjete, ali je primljena u siječnju 2001. godine nakon restrukturiranja svoje ekonomije (*Britannica*).

Od bivših komunističkih država, Slovenija je 2007. godine postala prva koja je ušla u eurozonu. Malta i grčki sektor na Cipru pridružili su se monetarnoj uniji 2008. godine jer su pokazale značajnu makroekonomsku stabilnost u fiskalnim kriterijima, još od pridruživanja EU 2004. godine. Ostale zemlje koje su prihvatile zajedničku valutu su Slovačka (2009.), Estonija (2011.), Latvija (2014.) i Litva (2015). Euro je također službena valuta u nekoliko područja izvan EU-a, kao na primjer u Andori, Crnoj Gori, Kosovu i San Marinu. Devetnaest zemalja koje sudjeluju u EU-u poznate su kao europodručje, euroland ili eurozone (*Britannica*).

Sa zadaćom upravljanja novom valutom 1998. godine osnovana je Europska središnja banka (ECB) sa sjedištem u Frankfurtu. Na čelo ECB-a imenuje se predsjednik kojeg odabiru sve zemlje članice na mandat od osam godina, a sama banka neovisno je i neutralno tijelo. Euro je lansiran 1. siječnja 1999. godine, zamijenivši prethodni ecu u vrijednosti 1:1. Do puštanja u opticaj novčanica

i kovanica 2002. godine, euro su koristila samo financijska tržišta i određena poduzeća. Mnogi su stručnjaci predviđali da bi euro mogao konkurirati američkom dolaru kao međunarodna valuta (*Britannica*).

Same novčanice eura dizajnirao je austrijski umjetnik Robert Kalina, one ne prikazuju poznate nacionalne simbole već njihovi apoeni od 5 do 500 eura simboliziraju jedinstvo Europe prikazujući pritom kartu Europe, zastavu EU-a, mostove, lukove i sl. Osam različitih kovanica imaju apoeone od jednog eurocenta do dva eura. Prednja strana kovanice ima zajednički dizajn, dok se dizajn poledine kovanice prepušta na izbor svakoj zemlji članici eurozone. (*Britannica*).

2.4. Uloga eura kao jedinstvene valute

Možda je najopipljiviji simbol Europske unije njezina jedinstvena valuta, euro. Unutar Europske ekonomske i monetarne unije na njega se gledalo kao na alat kojim se osigurava da će europska integracija biti uistinu nepovratna (*László, 2018:215*). Europski pothvat jedinstvene valute možda je najhrabriji pokušaj ikada u kojem je velika i raznolika skupina suverenih država pokušala iskoristiti dobitke učinkovitosti korištenja zajedničke valute. U slučaju EU-a, rastuća koncentracija trgovine među članicama značila je veće uštede u transakcijskim troškovima povezanim s korištenjem jedinstvene valute (*Tavlas, 2004:89*).

Osnovni argument u korist monetarne unije počiva na poželjnosti uklanjanja nesigurnosti tečaja, koja navodno koči trgovinu i ulaganja. Usvajanje jedinstvene valute, međutim, eliminira tečajni rizik. Ovaj rizik je ekvivalentan trošku za trgovca koji je nesklon riziku, a trgovac će ponekad snositi eksplicitne troškove kako bi ga izbjegao. Iako ovaj trošak može biti malen, posebno za kratkoročne transakcije (jer su transakcijski troškovi niski za stranu valutu), razlika ponude i potražnje se povećava s volatilnošću. Budući da je to poput troška prijevoza, jer tečajni rizik utječe na trgovinu u oba smjera, tečajni rizik će težiti smanjenju izvoza i uvoza zemlje. Što se tiče EU, jedinstveno tržište dovelo je do znatnog porasta trgovine među članicama. Uklanjanje tečajne nesigurnosti bio je važan čimbenik koji je bio u pozadini stvaranja zajedničke valute (*Tavlas, 2004:91*).

Jedinstvena valuta pojačava ulogu novca kao obračunske jedinice i sredstva razmjene. Uz jednu obračunsku jedinicu, usporedbe cijena su olakšane, što rezultira manjom segmentacijom tržišta. Budući da se kupci mogu učinkovitije uključiti u usporednu kupnju, jedna valuta može promicati konkurenciju. Prednosti zajedničke obračunske jedinice vjerojatno će biti posebno izražene za

otvorena gospodarstva. U otvorenom gospodarstvu, nestabilan tečaj pretvara se u nestabilnu razinu cijena, smanjujući funkciju "likvidnosti" (tj. obračunske jedinice) novca kao prijenosnika informacija i mehanizma za olakšavanje izračuna. Jedno sredstvo razmjene eliminira transakcijske troškove konverzije valuta. Štoviše, i funkcija obračunske jedinice i sredstva razmjene novca podložne su ekonomiji razmjera. Dakle, postoje "mrežni" učinci uključeni u korištenje novca: što se valuta više koristi, to je ona korisnija za vlasnika jer postoji veći broj drugih korisnika (*Tavlas, 2004:92*).

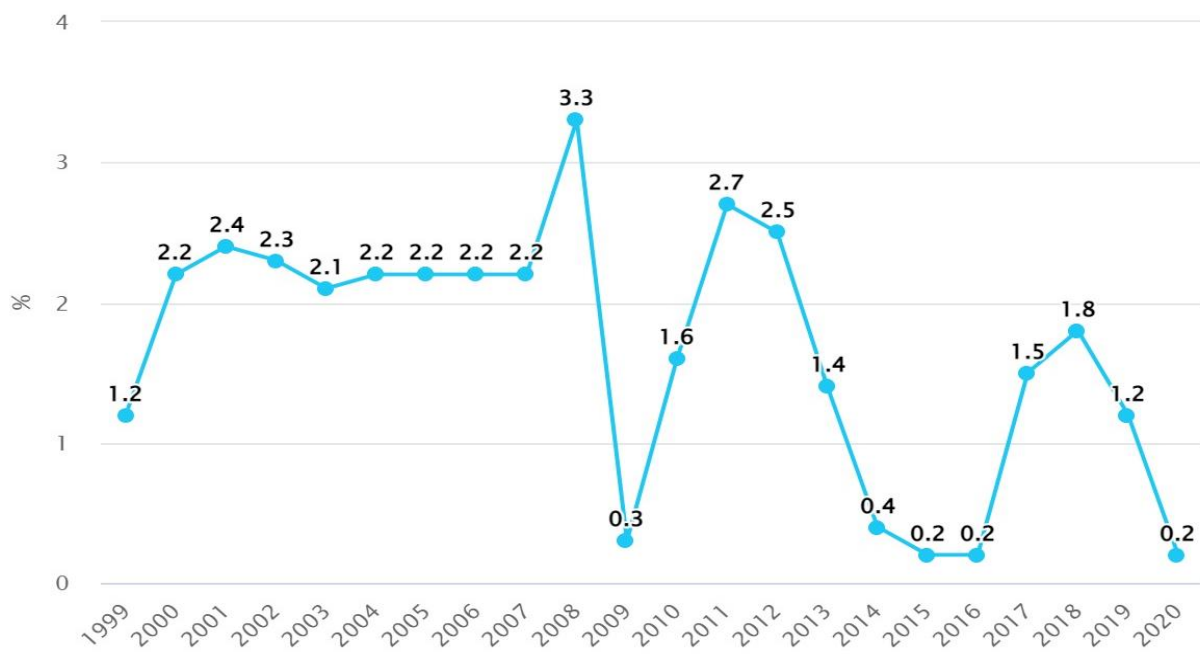
Pored navedenog, jedinstvena valuta i zajednička monetarna politika sprječavaju buduće konkurentne devalvacije, olakšavaju izravna strana ulaganja i izgradnju dugoročnih odnosa te bi (tijekom vremena) mogle potaknuti oblike političke integracije. Ti bi rezultati zauzvrat promicali uzajamnu trgovinu, gospodarsku i financijsku integraciju te korelaciju poslovnog ciklusa među gospodarstvima koja dijele istu valutu (*Tavlas, 2004:93*).

Može se konstatirati da je euro, kao ključni mehanizam potenciranja prednosti na jedinstvenom tržištu te političke i trgovinske suradnje, sastavni dio socijalnih, ekonomskih i političkih struktura Europske unije kakva je danas poznata. U nastavku rada detaljnije se analiziraju razlozi za uvođenje eura.

2.5. Razlozi uvođenja eura

Razlozi uvođenja eura mogu biti mnogobrojni, a ogledaju se u brojnim koristima za građane, poslovnu sferu, zemlje članice Eurozone itd. Razlozi uvođenja eura mogu se bolje shvatiti uvidom u određene činjenice o istom. Euro pomaže u održavanju stabilnih cijena. Potiče trgovinu, konkurenciju i transparentnost cijena. Također pomaže u održavanju stabilnih cijena u europodručju. Pri tome je Europska središnja banka odgovorna za osiguranje stabilnosti cijena ciljajući na stopu inflacije od 2% u srednjoročnom razdoblju (*European Union, b*). Grafikon 1. prikazuje konvergenciju inflacije Europodručja od 1999. do 2020. godine, iskazano u postotnim promjenama na godišnjim razinama. Iz tog je grafikona vidljivo kako Europska središnja banka uglavnom uspijeva u svom cilju, dok je najveća iznimka vidljiva 2008. godine po nastupanju globalne financijske krize.

Grafikon 1. Konvergencija inflacije u Europodručju, 1999.-2020. (% godišnji rast/pad)

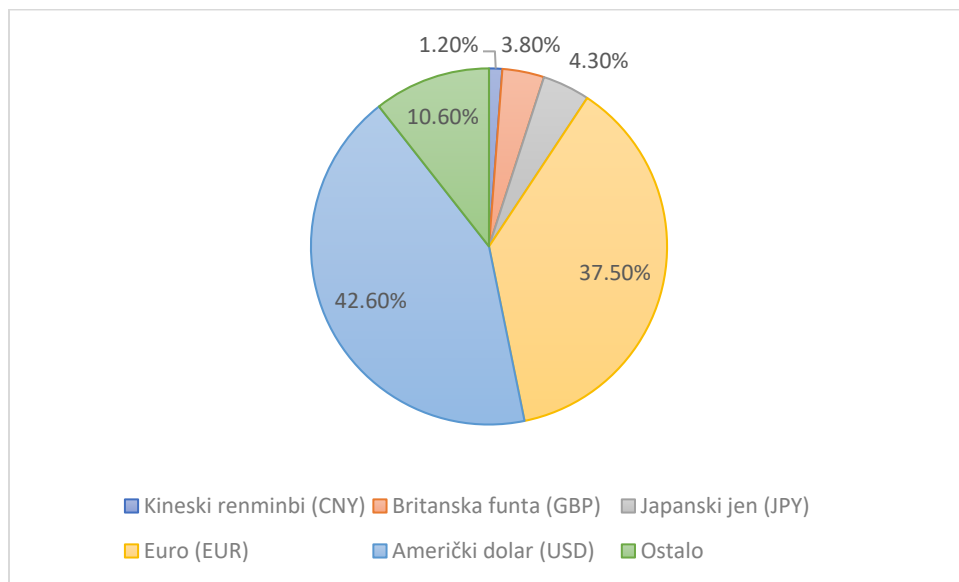

Izvor: European Union (b), Facts about the euro, preuzeto 4.6.2022. s https://euro-at-20.campaign.europa.eu/facts-about-euro_en

Treba imati na umu da uvođenje eura ne podrazumijeva jednaku stopu inflacije u svim zemljama koje se koriste istom valutom, nego će varirati ovisno o mogućnostima ekonomskog rasta pojedinog gospodarstva. Države koje imaju veći ekonomski rast, imat će veće stope inflacije od onih koje imaju prosječnu ili ispodprosječnu stopu rasta (*Lovrinović i Ivanov, 2009:78*).

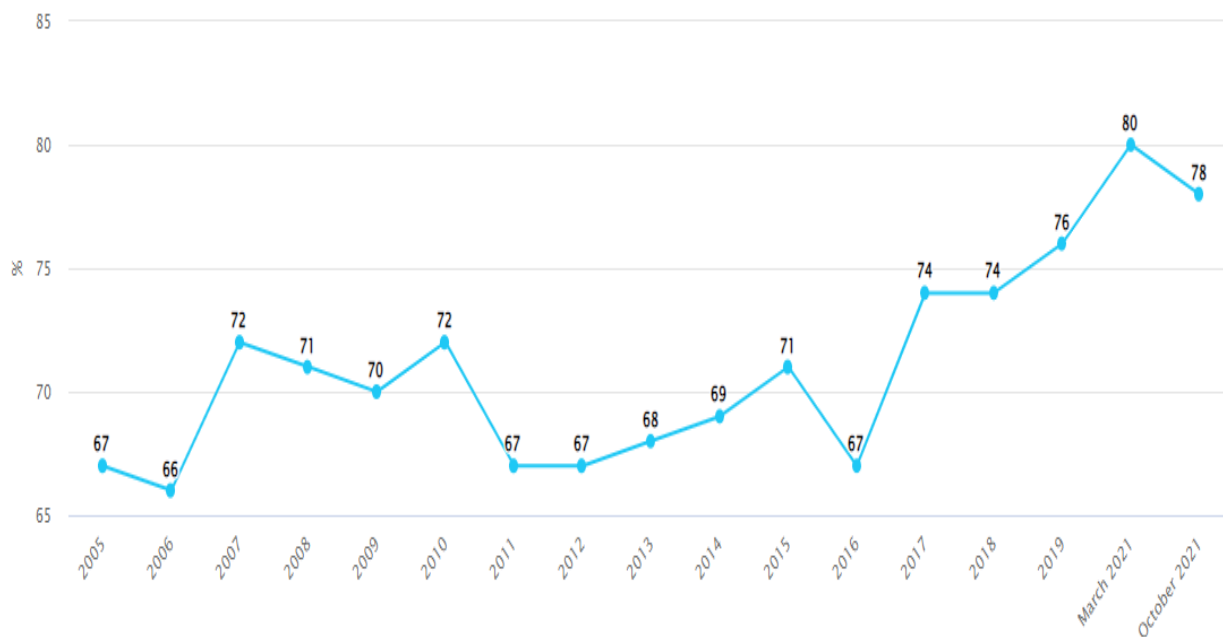
Nadalje, euro je druga najvažnija valuta na svijetu o čemu svjedoči Grafikon 2. Udio međunarodnih plaćanja izvršenih u eurima i američkim dolarima otprilike je jednak, a euro je druga omiljena valuta u svijetu za posuđivanje, pozajmljivanje i rezerve središnje banke. Više od polovice globalnih izdanja zelenih obveznica denominirano je u eurima. S grafikona 2. vidljivo je kako je 2020. godine američki dolar imao najviši udio u globalnim plaćanjima (42,6%), dok je udio eura u globalnim plaćanjima iste godine bio 37,5%. Osim toga, euro uživa stabilnu i snažnu podršku čemu svjedoči činjenica da trenutno otprilike 78% građana zemalja eurozone vjeruje da je euro dobar za EU (*Eurobarometer, 2021*). Ta podrška raste u razdoblju od 2017. godine do ožujka 2021. godine, a ponešto je pala u listopadu 2021. godine, no još uvijek je na razini višoj od 70%.

Grafikon 2. Udio eura u globalnim plaćanjima (% , 2020.)

Izvor: European Union (b), Facts about the euro, preuzeto 4.6.2022. s https://euro-at-20.campaign.europa.eu/facts-about-euro_en

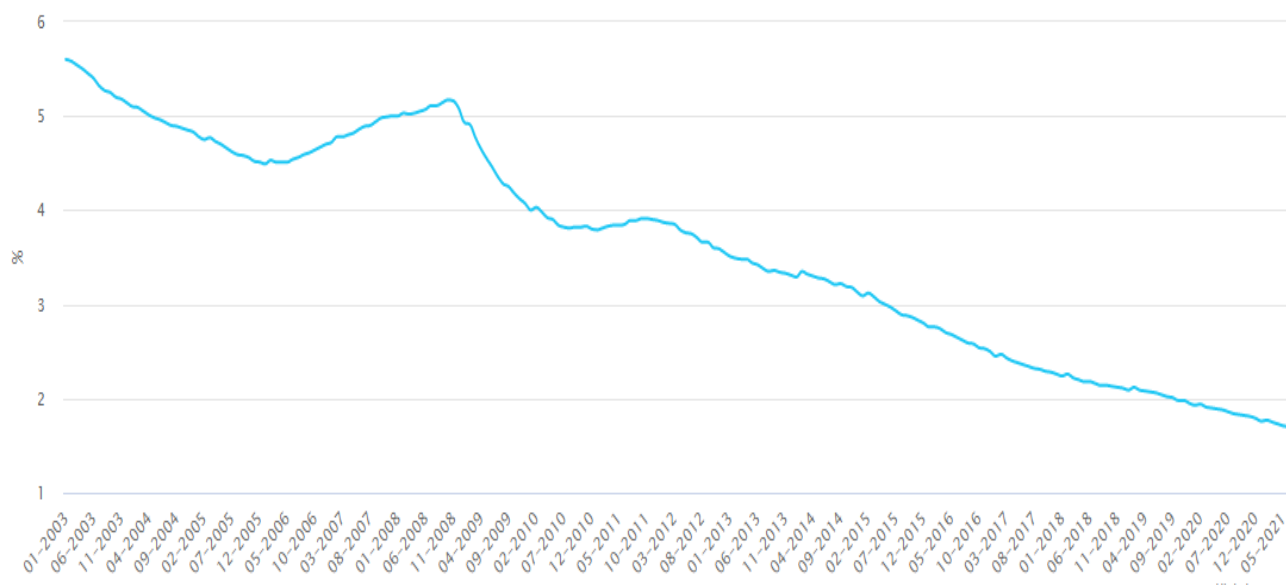
Grafikon 3. Podrška euru od strane građana Europskog područja, (% , 2005.-2021.)

Izvor: European Union (b), Facts about the euro, preuzeto 4.6.2022. s https://euro-at-20.campaign.europa.eu/facts-about-euro_en

Euro je pomogao europskim kupcima kuća, poduzećima i vladama jeftinijim posuđivanjem novca. Imajući na umu da ECB osigurava stabilnost tečaja eura i cijena, Europljanima je u ovom trenutku postalo lakše i jeftinije posuđivati novac. Niži troškovi zaduživanja omogućuju Europljanima jeftinije dobivanje hipoteka, a europskim poduzećima jeftinije financiranje ulaganja (*European Union, b*). Grafikon 4. prikazuje kretanje prosječne kamatne stope na stambene kredite unutar Europodručja za razdoblje od 2003. do 2021. godine čime se potkrepljuju navedene činjenice. Vidljivo je kako su one gotovo uvijek u padu tijekom promatranog razdoblja s iznimkom razdoblja od 2006. do 2008. godine.

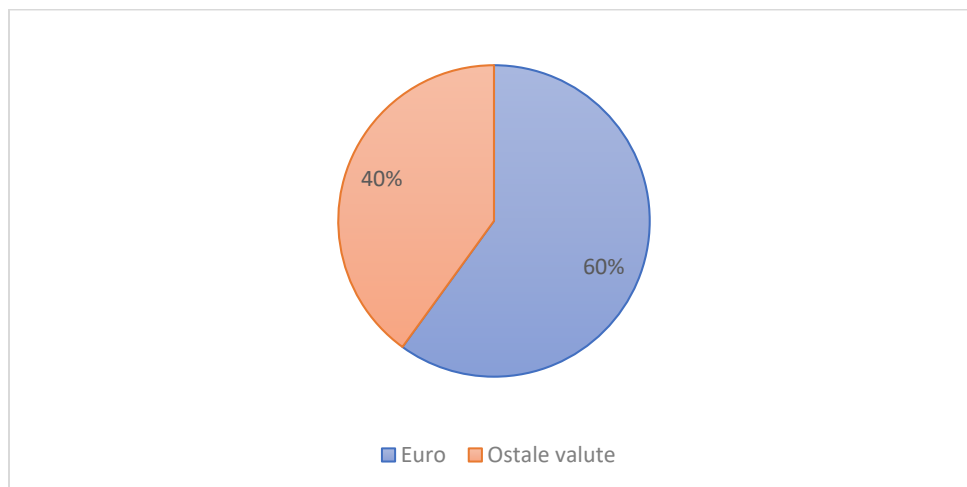
Grafikon 4. Kretanje prosječne kamatne stope na stambene kredite unutar Europodručja, (2003.-2021.)

Izvor: European Union (b), Facts about the euro, preuzeto 4.6.2022. s https://euro-at-20.campaign.europa.eu/facts-about-euro_en

Euro pomaže u promicanju trgovine unutar Europe i izvan nje. Stabilnost eura privlačna je poduzećima širom svijeta koja trguju s Europom te prihvaćaju cijene navedene u eurima. Time europska poduzeća ostvaruju uštede troškova kretanja valuta i troškova pretvaranja eura u druge valute. To također olakšava i pojeftinjuje međusobnu trgovinu zemalja koje koriste euro; 60% trgovine izvan europodručja fakturirano je u eurima 2020. godine kako prikazuje Grafikon 5. (*European Union, b*).

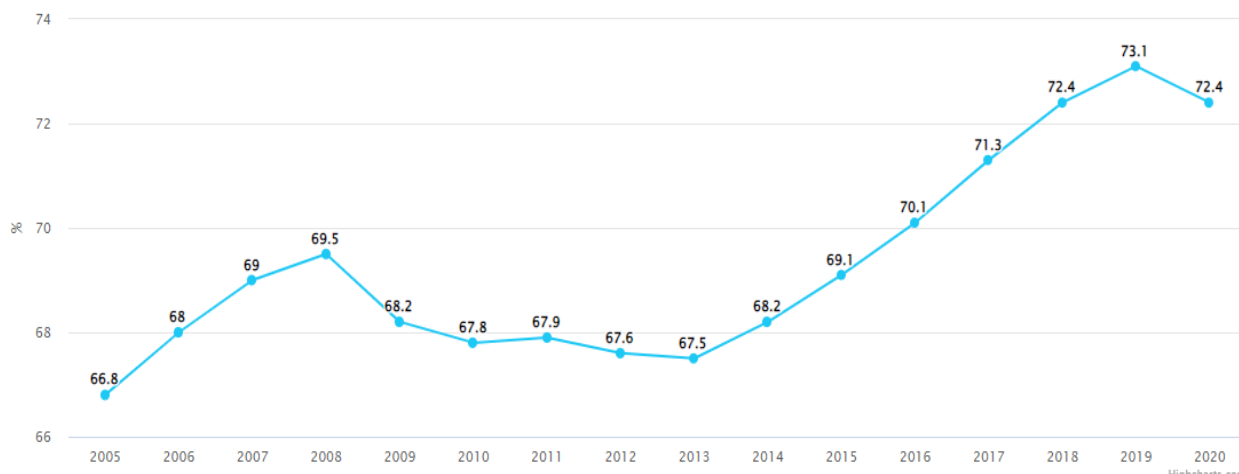
Grafikon 5. Izvoz izvan Europodručja prema valuti, (%)

Izvor: European Union (b), Facts about the euro, preuzeto 4.6.2022. s https://euro-at-20.campaign.europa.eu/facts-about-euro_en

Životni standard i zaposlenost znatno su porasli pod eurom. Otkako je euro uveden 1999. godine, prosječni prihod u eurozoni (EA19) porastao je s 20.900 € na 33.230 € (2020.) (*European Union, b*). U isto vrijeme, postotak zaposlenih porastao je sa 63,6% na 71,8% (2020.) (*European Union, b*). Grafikon 6. prikazuje kretanje stope zaposlenosti u Europodručju među populacijom starosne dobi između 20 i 62 godine od 2005. do 2020. godine.

Grafikon 6. Stopa zaposlenosti u Europodručju među populacijom starosne dobi između 20 i 62 godine, (%), 2005.-2020.)

Izvor: European Union (b), Facts about the euro, preuzeto 4.6.2022. s https://euro-at-20.campaign.europa.eu/facts-about-euro_en

Nadalje, euro je zaštitio gospodarstva europodručja od nestabilnosti tečaja. Eliminirao je troškove valutnih kretanja unutar europodručja te zaštitio europske potrošače i poduzeća od skupih promjena na valutnim tržištima, koje su u nekim zemljama prije potkopavale povjerenje, obeshrabrivale ulaganja i izazivale ekonomsku nestabilnost (*European Union, b*).

Mnoge od ovih koristi međusobno su povezane. Ekonomska stabilnost dobra je za gospodarstvo zemlje članice jer omogućuje vladi planiranje budućnosti. Ona također koristi i poduzećima jer smanjuje neizvjesnost te potiče ulaganja. To zauzvrat koristi javnosti kroz povećanje zaposlenosti i bolju kvalitetu poslova.

3. REPUBLIKA HRVATSKA I EUROPSKA MONETARNA UNIJA

Ovaj dio rada usmjeren je na proces pristupanja Republike Hrvatske Europskoj monetarnoj uniji. Svrha potonjeg je bolje razumijevanje i identificiranje potencijalnih troškova i koristi uvođenja eura u Hrvatskoj.

3.1. Postupak uvođenja eura u Hrvatsku

Uvođenje eura ne ovisi samo o sposobnosti države članice za zadovoljenjem propisanih kriterija, već i o suglasnosti ostalih država koje su članice europodručja. Potonja je od osobitog značaja u inicijalnoj fazi postupka, konkretno pri ulasku u tečajni mehanizam (ERM II), unatoč tomu što nema službenih uvjeta koje bi država članica morala ispuniti u svrhu pristupanja tečajnom mehanizmu. Po ulasku u tečajni mehanizam slijedi drugi korak, u kojem su pravila jasno definirana. Uvjeti koje je država članica EU-a dužna zadovoljiti za uvođenje eura propisuje Ugovor o funkcioniranju Europske unije. Uvođenju eura prethodi dokazivanje države da je dosegla visoku razinu pravne i nominalne konvergencije. Ocjenu dostignute nominalne konvergencije determinira stabilnost deviznog tečaja u odnosu na euro i ostvarena stabilnost cijena, održivost javnih financija te konvergencija dugoročnih kamatnih stopa. Pravna konvergencija ocjenjuje se na temelju usklađenja zakonodavnog okvira države koji regulira centralna banka. Europska komisija i Europska središnja banka, na zahtjev države članice, najmanje jedanput u dvije godine zasebno ocjenjuju ostvareni napredak prema monetarnoj uniji, što uključuje ocjenu pravne i nominalne konvergencije (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

Gotovo deset godina nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju, Hrvatska će 1. siječnja 2023. ući u eurozonu. Time euro postaje službena valuta u Hrvatskoj, a hrvatska kuna odlazi u povijest. U jesen 2017. godine hrvatska vlada i središnja banka objavile su nacrt strategije za pristupanje Hrvatske europodručju koji je hrvatska vlada usvojila 10. svibnja 2018. godine. Kao nužan preduvjet za uvođenje eura, Hrvatska je morala uspješno sudjelovati u Europskom tečajnom mehanizmu (ERM II) najmanje dvije godine. To znači da je bilo potrebno dogovoriti tzv. središnji tečaj, fiksni tečaj između eura i hrvatske kune. Nadalje, fluktuacije tečaja moraju ostati unutar postavljenog raspona unutar razdoblja od najmanje dvije godine. Središnji tečaj nastoji postati neopozivi tečaj po kojem se nacionalna valuta pretvara u euro. Postavljanje središnjeg tečaja na pravu vrijednost stoga je ekonomski vrlo važno za svaku zemlju pristupnicu euru. Štoviše, prelazak na euro podrazumijeva gubitak neovisne monetarne politike i gubitak mehanizma prilagodbe

nominalnog tečaja. Za svaku zemlju koja usvaja euro važna su sljedeća dva pitanja: 1) Koja bi trebala biti vrijednost središnjeg tečaja ERM II? Odgovor na ovo pitanje često zahtijeva određivanje neke vrste ravnotežnog tečaja za dotičnu zemlju. Drugo, 2) Koliko je nominalni tečaj bitan kao mehanizam prilagodbe u dotičnoj zemlji i hoće li uvođenje eura imati teške, negativne ekonomske posljedice? U usporedbi s mnogim drugim potencijalnim zemljama kandidatima za eurozonu, Hrvatska je donekle poseban slučaj s obzirom na režim tečaja. Od 1991. godine Hrvatska ima strogo upravljani tečajni režim. Kuna je bila vezana za njemačku marku do 1999. godine (fiksna do 1993. godine), a nakon toga za euro. To prvenstveno znači da je Hrvatska već imala jasnog kandidata za središnji tečaj ERM II, odnosno tečaj koji je koristila kao referentnu točku za svoj upravljani plutajući režim. Štoviše, to također znači da je prostor monetarne politike Hrvatske bio povijesno ograničen i da bi uvođenje eura trebalo imati niži oportunitetni trošak u smislu gubitka neovisne monetarne politike u usporedbi sa zemljama s fleksibilnim režimom tečaja. Vezanost također implicira da su, povijesno gledano, kretanja nominalnog tečaja mogla samo u vrlo ograničenoj mjeri poslužiti kao ekonomski mehanizam prilagodbe za neusklađenosti realnog tečaja (*Oesterreichische Nationalbank, 2018*).

Bitnu prekretnicu prema usvajanju eura predstavlja boravak zemlje članice u tečajnom mehanizmu, što ima za cilj pomoći zemljama izvan europodručja da se što bolje pripreme za ulazak. Kuna je dio tečajnog mehanizma (ERM II) od 10. srpnja 2020. godine. Morala je participirati u tom mehanizmu bez devalvacije središnjeg tečaja u odnosu na euro najmanje dvije godine prije nego što se kvalificira za uvođenje eura. Komisija je 1. lipnja 2022. godine u Izvješću o konvergenciji za 2022. ocijenila da Hrvatska ispunjava sve kriterije za pristupanje europodručju i predložila Vijeću da Hrvatska uvede euro 1. siječnja 2023. godine. Hrvatska kuna od pridruživanja ERM-u II ima određen tečaj konverzije od 7,53450 kuna za euro sa standardnim rasponom fluktuacije od $\pm 15\%$ (*European Commission, b*).

Europska komisija je u svojoj ocjeni iz lipnja 2022. godine utvrdila da Hrvatska ispunjava četiri nominalna kriterija konvergencije. Isto tako, Europska središnja banka je zaključila da Hrvatska ispunjava sve ekonomske i pravne uvjete za uvođenje eura. Točnije, nalazi o kriterijima konvergencije bili su sljedeći (*European Parliament, 2022*):

- *Stabilnost cijena*: 12-mjesečna prosječna stopa harmoniziranog indeksa inflacije potrošačkih cijena u Hrvatskoj iznosila je 4,7%, tj. ispod referentne vrijednosti od 4,9% (to

su tri zemlje članice s najboljim rezultatom plus 1,5 postotnih bodova; dvije članice bile su isključene jer se njihove stope inflacije ne mogu smatrati značajnim mjerilima).

- *Fiskalna održivost*: proračunski saldo opće države za 2021. godinu bio je malo ispod referentne vrijednosti deficita od 3%, dok je omjer duga bio iznad referentne vrijednosti od 60%, ali na silaznoj putanji.
- *Tečaj*: Od uključivanja hrvatske kune u europski tečajni mehanizam ERM II, njena odstupanja od dogovorenog središnjeg tečaja značajno su manja od ERM II standardnog raspona fluktuacije.
- *Dugoročne kamatne stope*: s prosječnih 0,8%, ostale su ispod referentne vrijednosti od 2,6%.

Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj objavljen je 20. svibnja 2022. godine u "Narodnim novinama", broj 57/22. Razdoblje obveznog dvostrukog isticanja cijena počinje 5. rujna 2022. i završava 31. prosinca 2023. godine. Razdoblje dvojnog optjecaja u kojem se euro i kuna istovremeno koriste kao zakonsko sredstvo plaćanja u gotovinskom prometu traje do 15. siječnja 2023. godine. (*Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, 2022:čl.39.*)

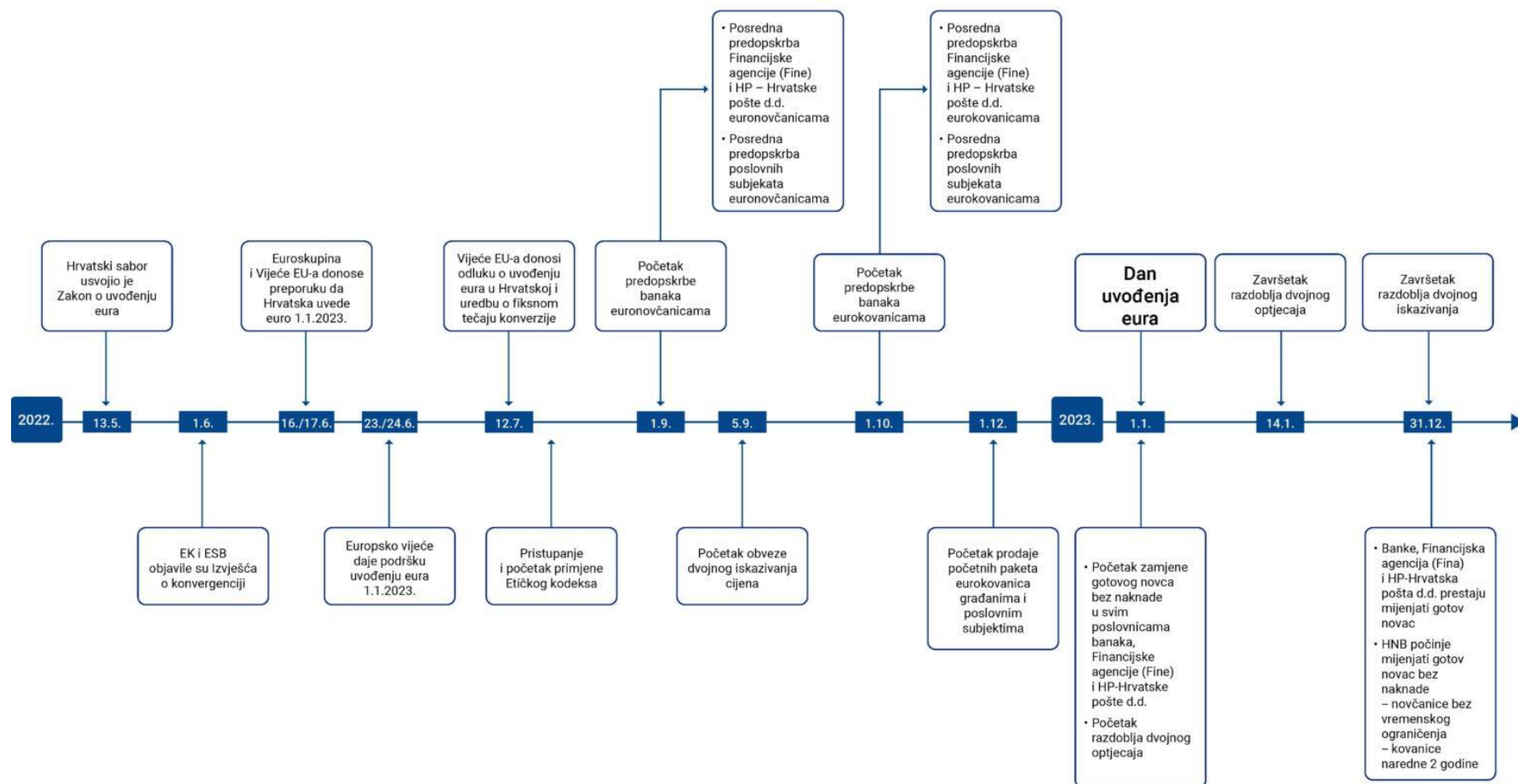
Zamjena kune eurom neizbježno će utjecati na računovodstvene sustave poduzeća. Sve stavke financijskih izvješća koje se odnose na godinu prije uvođenja eura obvezno se moraju iskazivati u kunama, dok će se financijska izvješća od 1.1.2023. iskazivati u novoj valuti, uključujući i podatke iz prethodne godine, koji će se radi usporedivosti preračunati iz kuna u eure po fiksnom tečaju konverzije. (*Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, 2022:čl.71.*)

Svi obrasci koji se podnose za porezne i druge obveze poduzeća prema državi, kao i njihova potraživanja prema državi, koji se iskazuju u godini uvođenja eura, a odnose se na prethodnu godinu, ispunjavat će se u kunama. U rješenjima poreznih i drugim rješenjima javnih osoba temeljem ovih obrazaca, za razdoblje u kojem je propisana obveza iskazivanja dvojne cijene, iznosi će biti iskazani i u kunama i u eurima. Sva plaćanja koja proizlaze iz rješenja izdanih od strane poreznih vlasti, odnosno drugih javnih tijela, od dana uvođenja nove valute provodit će se isključivo u eurima (*Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, 2022:čl.88. st. 70.*).

Nakon dana uvođenja sva plaćanja po izdanim poreznim ili drugim rješenjima izvršavat će se isključivo u eurima. Na dan uvođenja banke i drugi pružatelji platnih usluga dužni su bez naknade izvršiti konverziju sredstava na računima iz kuna u eure prema fiksnom tečaju. Unatoč tome, brojevi transakcijskih računa na kojima se gotovina evidentira kao sredstva ostat će potpuno isti. Kako bi izbjegao dodatne troškove u vidu naknada za vođenje računa, vlasnik računa koji je prije datuma uvođenja imao otvoren račun u kunama i eurima može ostvariti pravo na besplatno zatvaranje jednog ili više računa i prijenos sredstava koja bilježi na tim računima na jedan račun po vlastitom izboru koji se vodi kod iste institucije, pod uvjetom da se to učini u roku od 60 dana od datuma uvođenja eura. Dakle, svaki vlasnik računa koji nakon preračunavanja ima dva računa u eurima (bivše kunske u eurske i ranije eurske) moći će zatvoriti jedan od tih računa, kako bi se smanjile naknade za vođenje računa. Ovo je moguće isključivo ako se račun i dalje vodi kod iste institucije (*Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, 2022:čl.55. st. 4.*).

Slika 1. prikazuje detaljan uvid u vremenski tijek aktivnosti uvođenja eura. Iz svega navedenog vidljivo je da vremenski rok ulaska zemlje u EU do početka procesa uvođenja eura, s jedne strane determinira spremnost zemlje za udovoljavanje strogim gospodarskim kriterijima koji se usko vežu uz usvajanje eura, a s druge strane ga determinira procjena koristi i troškova koje zemlja ima od uvođenja eura. Kada percipirane koristi u znatnoj mjeri premašuju percipirane troškove, onda je zemlji u interesu što prije nakon ulaska u EU započeti službeni proces usvajanja eura. Uz sve navedene činjenice, potrebno se osvrnuti na potencijalne koristi i troškove uvođenja eura kao jedinstvene valute u Republici Hrvatskoj što slijedi u nastavku rada.

Slika 1. Vremenski tijek aktivnosti uvođenja eura u Hrvatsku

Izvor: euro.hr, preuzeto 4.6.2022. s <https://euro.hr>

3.2. Koristi i troškovi uvođenja eura

Prije samog osvrta na potencijalne koristi i troškove uvođenja eura u Hrvatsku, zanimljivo je sagledati učinke uvođenja eura u pojedinim zemljama europodručja. Za svaku od ispitanih zemalja eurozone tablica 5. prikazuje u eurima koliko bi njihov BDP po glavi stanovnika (stupac 2) i ukupan BDP (stupac 3) bio veći ili niži u 2017. godini da nisu uvele euro.

Tablica 5. Učinci uvođenja eura na BDP, 2017

Država europodručja	Učinak uvođenja eura na BDP po stanovniku 2017. godine	Učinak uvođenja eura na ukupan BDP 2017. godine
Njemačka	+ 3.390 EUR	+ 280 mlrd. EUR
Nizozemska	+ 1.116 EUR	+ 19 mlrd. EUR
Belgija	- 920 EUR	- 10 mlrd. EUR
Španjolska	- 1.448 EUR	- 67 mlrd. EUR
Grčka	- 3.850 EUR	- 41 mlrd. EUR
Portugal	- 5.482 EUR	- 56 mlrd. EUR
Francuska	- 5.570 EUR	- 374 mlrd. EUR
Italija	- 8.756 EUR	- 530 mlrd. EUR

Izvor: Gasparotti, A., Kullas, M. (2019.), 20 Years of the Euro: Winners and Losers, preuzeto 5.6.2022. s https://www.cep.eu/Studien/20_Jahre_Euro_-_Gewinner_und_Verlierer/cepStudy_20_years_Euro_-_Winners_and_Losers.pdf

U 2017. godini od ispitanih zemalja eurozone jedino su Njemačka i Nizozemska imale koristi od uvođenja eura. U Njemačkoj je BDP porastao za 280 milijardi eura, a BDP po glavi stanovnika za 3.390 eura. Najviše je izgubila Italija. Bez eura bi talijanski BDP bio veći za 530 milijardi eura, što odgovara 8.756 eura po stanovniku. I u Francuskoj je euro doveo do značajnih gubitaka blagostanja od ukupno 374 milijarde eura, što odgovara 5.570 eura po stanovniku (*Gasparotti i Kullas, 2019:4*).

Tablica 2 prikazuje učinke uvođenja eura na prosperitet, po stanovniku (stupac 2) i ukupno (stupac 3), za cjelokupno razdoblje od godine uvođenja (1999.) u svim zemljama osim Grčke, za koju vrijedi razdoblje od 2001. – do 2017. godine. Učinci na prosperitet određuju se zbrajanjem

godišnjih brojki po glavi stanovnika i množenjem dobivenih iznosa s prosječnom nacionalnom stopom potrošnje relevantne zemlje eurozone u razdoblju prije intervencije.

Tablica 6. Učinak uvođenja eura na prosperitet, 1999.-2017.

Država europodručja	Učinak uvođenja eura na prosperitet po stanovniku, 1999.-2017.	Učinak uvođenja eura na ukupan prosperitet, 1999. - 2017.
Njemačka	+ 23.116 EUR	+ 1.893 mlrd. EUR
Nizozemska	+ 21.003 EUR	+ 346 mlrd. EUR
Belgija	+ 190 EUR	+ 2 mlrd. EUR
Španjolska	- 5.031 EUR	- 224 mlrd. EUR
Grčka	- 6.370 EUR	- 69 mlrd. EUR
Portugal	- 40.604 EUR	- 424 mlrd. EUR
Francuska	- 55.996 EUR	- 3.591 mlrd. EUR
Italija	- 73.605 EUR	- 4.325 mlrd. EUR

Izvor: Gasparotti, A., Kullas, M. (2019.), 20 Years of the Euro: Winners and Losers, preuzeto 5.6.2022. s https://www.cep.eu/Studien/20_Jahre_Euro_-_Gewinner_und_Verlierer/cepStudy_20_years_Euro_-_Winners_and_Losers.pdf

U Italiji je uvođenje eura dovelo do pada blagostanja od oko 74.000 € po stanovniku ili 4,3 bilijuna € za gospodarstvo u cjelini, u razdoblju od 1999. do 2017. godine. Za Francusku gubitak iznosi gotovo 56.000 € po glavi stanovnika ili 3,6 milijardi eura. Njemačka je postigla povećanje blagostanja od 23.000 € po stanovniku odnosno 1,9 milijardi € po stanovniku. Činjenica da su učinci eura na prosperitet u Grčkoj još uvijek samo pozitivni posljedica je činjenice da je Grčka imala golemu dobit od eura u prvih nekoliko godina nakon njegova uvođenja. To se promijenilo 2011. godine nakon što je 2009. godine puknuo balon stvoren prethodnih godina. Od tada je euro imao negativan utjecaj na grčki prosperitet (*Gasparotti i Kullas, 2019:5*).

3.2.1. Koristi uvođenja eura

Ukidanje valutnog rizika povezanog s tečajem kune prema euru najvažnija je korist za gospodarstvo Hrvatske. Svi ekonomski subjekti s valutnom strukturom imovine i obveza koja nije usklađena, izloženi su valutnom riziku, jer promjena tečaja domaće valute rezultira promjenom u neto vrijednosti njihove imovine. Riječ je o osobito istaknutom problemu za ekonomske subjekte

čija vrijednost obveza vezanih uz stranu valutu prelazi vrijednost njihove devizne imovine, a koji ne ostvaruju primitke u stranoj valuti. Kod potonjih deprecijacija tečaja domaće valute rezultira relativno snažnijim povećanjem duga i tereta otplate istog. Kada je riječ o velikoj deviznoj zaduženosti gospodarstva izrazitija deprecijacija domaće valute ima negativan učinak na gospodarski rast. Uzevši u obzir poremećaje do kojih bi došlo pri većoj deprecijaciji, gospodarstvu Hrvatske pogoduje stabilnost tečaja kune prema euru, smanjujući prostor za snažnije korištenje monetarne politike u Hrvatskoj (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*). Uvođenjem eura, dakle, uklanja se valutni rizik izloženosti prema euru čitavog gospodarstva, a posredno i vjerovnika (banke). Tada će nestati i potreba za pojedinim regulatornim zahtjevima od strane Hrvatske narodne banke čime će doći do povećanja učinkovitosti poslovanja banaka (*Žigman, 2018:35*).

Dodatna korist ogleđa se u **smanjenju troška zaduživanja domaćih sektora**. Naime, uvođenjem eura u Hrvatskoj doći će do konvergencije kamatnih stopa u odnosu na razine kamatnih stopa u jezgri europodručja, čime će doći do povećanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Kamatne stope na dug domaćih sektora ovise o brojnim činiteljima, a ističu se: rizik zajmoprimca, rizik države u kojoj banka i zajmoprimac posluju, regulatorni trošak, trošak izvora sredstava te marža koju banka određuje i ugrađuje u kamatnu stopu. Uvođenje eura moralo bi imati pozitivan učinak na glavninu spomenutih činitelja, čime bi se poboljšali uvjeti financiranja za domaće sektore. Predviđa se da će razina kamatnih stopa biti niža nego kada bi Hrvatska zadržala vlastitu valutu. Niže kamatne stope u gospodarstvu, uslijed niže premije za rizik države i snižavanja regulatornog troška za banke, povećat će konkurentnost domaćih poduzeća te im time osigurati dodatne investicije i radna mjesta (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

Uvođenje eura u Hrvatsku trebalo bi dovesti i do **smanjenja rizika izbijanja valutne i bankovne krize**. Vlastita valuta u malim gospodarstvima može dovesti i do valutnih kriza. Potonje nastaju za vrijeme istaknutog pritiska na tečaj domaće valute, koja prisiljava središnju banku na prodaju (smanjenje) međunarodnih pričuva i povećanje domaće kamatne stope u nastojanju za očuvanjem stabilnog tečaja. U suprotnom dolazi do izrazitog slabljenja (deprecijacije) domaće valute. Uvođenjem eura smanjit će se vjerojatnost izbijanja skupih bankovnih kriza, a rizik valutne krize potpuno će nestati. Uklanjanje valutnog rizika smanjuje gospodarsku ranjivost te ukida jedan od mogućih uzroka bankovnih kriza. Pored navedenog, smanjuje se rizik da privremeni poremećaji

likvidnosti rezultiraju propadanjem solventnih banaka uslijed nedostatnih zaliha devizne likvidnosti (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

Očekuje se da će uvođenje eura rezultirati i **nižim transakcijskim troškovima**. Uvođenje eura briše transakcijske (mjenjačke) troškove zamjene kuna u eure i obratno. Dodatno, s uvođenjem eura kao nacionalne valute u Hrvatskoj očekuje se smanjenje naknada za nacionalna i prekogranična plaćanja u eurima. Usvajanjem eura kao nacionalne valute, naknade za nacionalna eurska plaćanja morale bi se smanjiti na razinu sadašnjih naknada za nacionalna kunska plaćanja. Kao rezultat toga, naknade za prekogranična eurska plaćanja bit će potrebno uskladiti s naknadama za nacionalna eurska plaćanja, čime će doći do smanjenja transakcijskih troškova subjektima koji su dio vanjskotrgovinske razmjene s europodručjem (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

Nadalje, uvođenje eura podrazumijeva i **poticaj međunarodnoj razmjeni te ulaganjima**. Primjena zajedničke valute može bitno potiče jačanje međunarodne razmjene i ulaganja povećanjem konkurentnosti i smanjenjem ranjivosti domaćeg gospodarstva. Smanjenje neizvjesnosti glede tečajnih kretanja i ukupne rizičnosti gospodarstva privlači inozemna ulaganja. Može se istaknuti i pozitivan učinak na turističku djelatnost, osobito zbog značajnog obujma gotovinskih transakcija te velikog utjecaja jedinstvene valute na donošenje odluke o izboru turističke destinacije. U slučaju Hrvatske očekuje se da bi uslijed veličine turističkog sektora, visoke orijentiranosti ka tržištima europodručja i prostora za podizanje kvalitete kojom bi se mogao opravdati eventualni rast cijena, morali prevladati pozitivni učinci uvođenja eura na turizam (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

Moguća korist uvođenja eura u Hrvatsku jest i **sudjelovanje u raspodjeli monetarnog prihoda Eurosustava**. Po uvođenju eura, Hrvatska narodna banka (HNB) steći će pravo na sudjelovanje u godišnjoj raspodjeli monetarnog prihoda na razini Eurosustava. Potonje bi trebalo pridonijeti višku prihoda nad rashodima HNB-a koji se uplaćuje u državni proračun. Monetarni prihod središnje banke može se povećati po uvođenju eura jer se tako stječe pravo na udio u ukupno prikupljenom monetarnom prihodu Eurosustava (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

Također, uvođenjem eura Hrvatska **pristupa Europskom mehanizmu za stabilnost (ESM)** čija se svrha ogleda u pružanju pomoći državama suočenima s financijskim poteškoćama. Države koje su izgubile pristup financijskom tržištu mogu zatražiti kredit za što se kao uvjet traži provedba programa makroekonomske prilagodbe (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

3.2.2. Troškovi uvođenja eura

Pored navedenih koristi uvođenja eura, javljaju se i određeni troškovi. Jedno od glavnih takvih troškova jest **gubitak samostalne monetarne politike**. Uvođenjem eura kao nacionalne valute Hrvatska će potpuno ostati bez samostalne monetarne i tečajne politike iako će zajedno s ostalim nacionalnim središnjim bankama Eurosustava HNB sudjelovati u vođenju zajedničke monetarne politike ESB-a. Ipak, gubitak samostalne monetarne politike Hrvatskoj ne predstavlja značajan trošak jer je prostor za aktivno korištenje tečajne i monetarne politike u velikoj mjeri ograničen (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*). *Žigman (2018)* navodi dva temeljna problema vezana za gubitak samostalne monetarne politike. Ponajprije, nositelji ekonomske politike više neće moći koristiti devizni tečaj za povećanje gospodarske konkurentnosti posredstvom kanala realnog tečaja. Osim toga, navodi neprimjerenost zajedničke monetarne politike u slučaju kada faza poslovnog ciklusa zemlje nije usklađena s ostatkom europodručja.

Ipak, gubitak monetarnog suvereniteta znatan je onim zemljama bez prikladne zajedničke monetarne politike, a koje mogu putem aktivne monetarne i tečajne politike imati utjecaja na prilagodbu gospodarstva u slučaju šokova. Kada je riječ o Hrvatskoj, trošak gubitka monetarnog suvereniteta pri uvođenju eura gotovo ne postoji, ako se uzmu u obzir strukturne karakteristike domaćeg financijskog sustava (osobito visok stupanj euroizacije i razina financijske integriranosti s eurozonom), jer tada ni monetarna niti tečajna politika nemaju idealne uvjete za aktivno upravljanje šokovima (*Šiblar, 2012:45*).

Dodatni trošak uvođenja eura u Hrvatsku ogleda se u **rastu razine cijena uslijed konverzije**. Učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na rast potrošačkih cijena obično je veoma blag. Jedan od razloga zbog kojeg konverzija nacionalne valute u euro može potaknuti rast cijena ogleda se u prelijevanju troškova konverzije na potrošače i troškove informatičkih usluga. Pored toga, u tijeku vršenja konverzije poduzeća nerijetko ne zaokružuju cijene simetrično u svrhu dosezanja nove atraktivne razine iznosa u eurima pa ih redovito zaokružuju naviše. Poticaj za povećanje cijena može biti i prevlast mišljenja kako potrošači ne koriste točnu stopu konverzije da bi si pojednostavili preračunavanje cijena u staru valutu. Takvu situaciju poduzeća mogu pokušati iskoristiti u svrhu povećanja cijena svojih proizvoda i usluga odnosno profitne marže (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*). Ovdje ne treba zanemariti ni psihološke troškove prihvaćanja nove mjere vrijednosti u gospodarstvu.

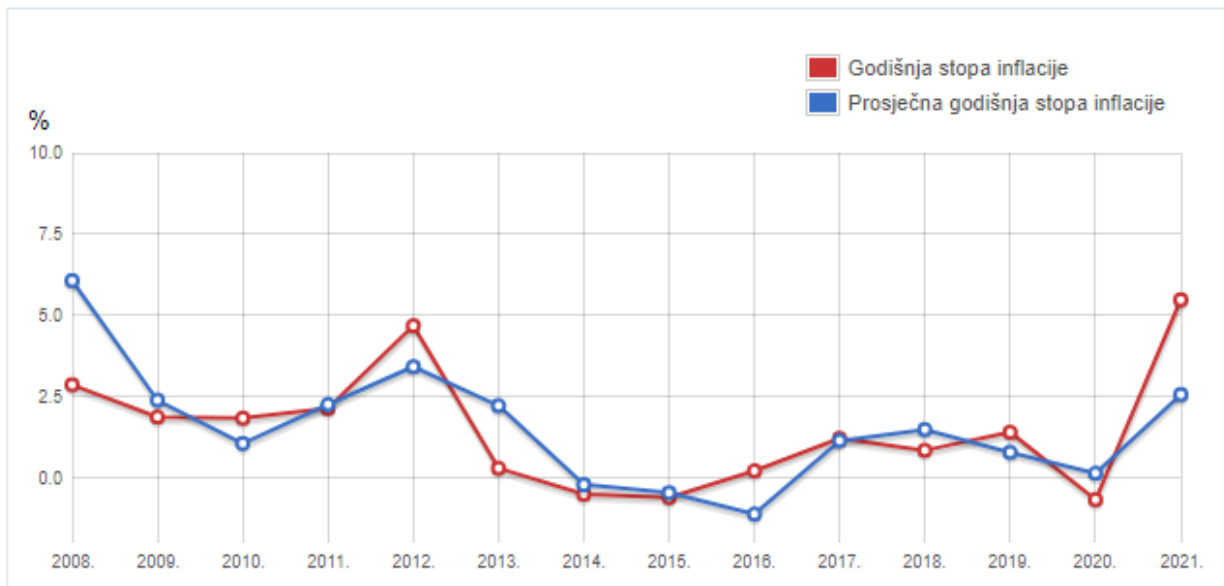
Nadalje, javljaju se **jednokratni troškovi konverzije** neposredno prije i u kratkom razdoblju nakon samog uvođenja eura. Potonji se tiču pribavljanja odnosno izrade novčanica i kovanica eura, njihove distribucije te povlačenja novčanica i kovanica kune, kao i drugih prilagodbi u prometu gotovim novcem (npr. bankomata). Jednokratni trošak nastaje i uslijed prilagodbe informatičkih sustava te računovodstvenih i sustava za izvještavanje za poslovne subjekte, kao i pravne prilagodbe putem kojih će se osigurati kontinuitet ugovora i financijskih instrumenata. Dodatni jednokratni troškovi tiču se informacijskih kampanji i edukacija zaposlenika, osobito financijskih institucija. U kontekstu uvođenja eura u Hrvatskoj, za dio neophodnih prilagodbi i radnji očekuju se ponešto niži troškovi u usporedbi s novim državama članicama koje su već uvele euro. S obzirom na visok stupanj euroiziranosti hrvatskog gospodarstva, ali i značaj turističkog sektora koji generira velik priljev eurske gotovine, domaći gospodarski subjekti već su iskusni u korištenju eura (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

Kao članica monetarne unije, Hrvatska je dužna sudjelovati u troškovima vezanim za solidarnu pomoć ostalim članicama europodručja, koje također, u slučaju potrebe, može i sama koristiti. Obavezuje se uplatiti određeni iznos u temeljni kapital ESM-a. Financijski troškovi podrazumijevaju i uplate u Europski mehanizam za stabilnost te rizik blagog jednokratnog povećanja razine cijena zbog konverzije. Nije moguće precizno kvantificirati potencijalne troškove povezane s mogućim prekomjernim priljevom kapitala i s time povezanim nastankom makroekonomskih neravnoteža te gubitkom samostalne monetarne politike, ali oni se ocjenjuju malima (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

3.3. Analiza kretanja odabranih makroekonomskih pokazatelja u Hrvatskoj

U ovom dijelu rada promotrit će se stabilnost cijena, stabilnost fiskalnog sektora, politika deviznog tečaja te politika dugoročnih kamatnih stopa u Hrvatskoj u dosadašnjem razdoblju. Također je od koristi uvidjeti širi kontekst gospodarske stvarnosti posredstvom podataka o kretanju i ostalih važnih makroekonomskih pokazatelja kao što je stopa rasta BDP-a te izvoz robe i usluga. Grafikon 7. prikazuje kretanje stope inflacije u Hrvatskoj od 2008. do 2021. godine.

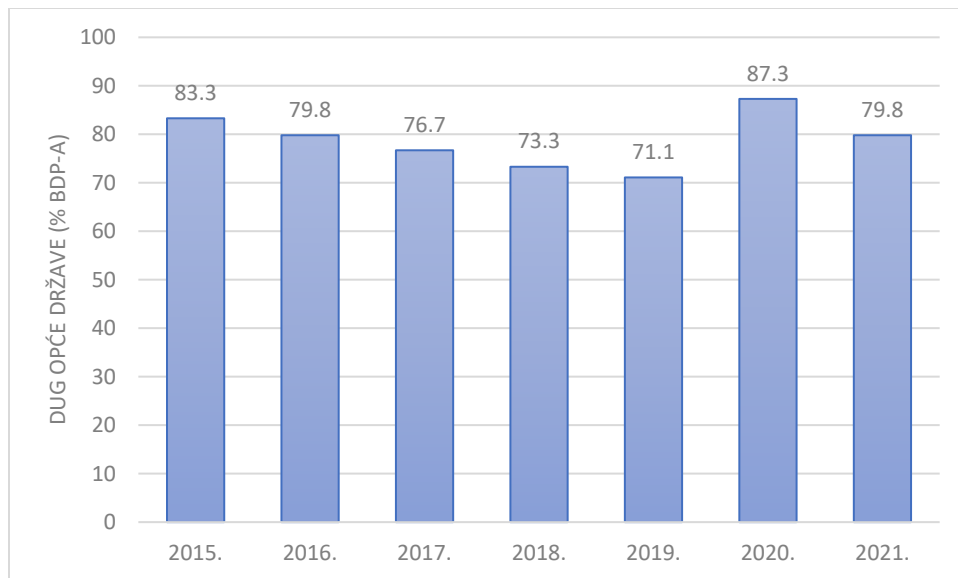
Grafikon 7. Kretanje stope inflacije u Hrvatskoj, (2008.-2021.)

Izvor: Državni zavod za statistiku, Kalkulator inflacije, preuzeto 10.6.2022. s <https://web.dzs.hr/calcinfl.htm>

Kretanje inflacije u Hrvatskoj u razdoblju od 2008. do 2021. godine govori o tome da je ona bila na relativno niskoj razini, podržana monetarnom politikom održavanja stabilnog tečaja kune prema euru, što ima utjecaja na stabilnost uvoznih cijena i inflacijskih očekivanja. U 2009. godini u odnosu na 2008. godinu došlo je do znatnog pada prosječne godišnje stope inflacije (iznosila je 2,4%). Prosječna godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena u Hrvatskoj narasla je 2011. godine uslijed rasta cijena sirovina na svjetskom tržištu. Prosječna godišnja stopa rasta potrošačkih cijena u 2012. godini iznosila je 3,4%, u odnosu na 2,3% iz 2011. godine. Godine 2012. najveći udio u rastu cijena bilježile su cijene energije i prehrane. Inflacija potrošačkih cijena koncem 2021. godine narasla je u značajnoj mjeri, što su građani osobito osjetili na računima za prehrambene proizvode i gorivo. Ovako visoka inflacija u Hrvatskoj je posljednji put zabilježena 2008. godine. Ovo povećanje inflacije većinom je posljedica triju čimbenika: 1) rast uvezenih cijena (porast cijena industrijskih proizvoda i sirovina na globalnom tržištu), 2) oporavak domaće osobne potrošnje i 3) usporedba tekućih cijena s cijenama koncem 2020. godine, a koje su doživjele pad uslijed poremećaja na tržištu koje je uzrokovala pandemija i zatvaranje gospodarstava (HNB, 2022). Grafikon 8. prikazuje kretanje duga opće države (u % BDP-a) od 2015. do 2021. godine.

Grafikon 8. Dug opće države (u % BDP-a), 2015.-2021.

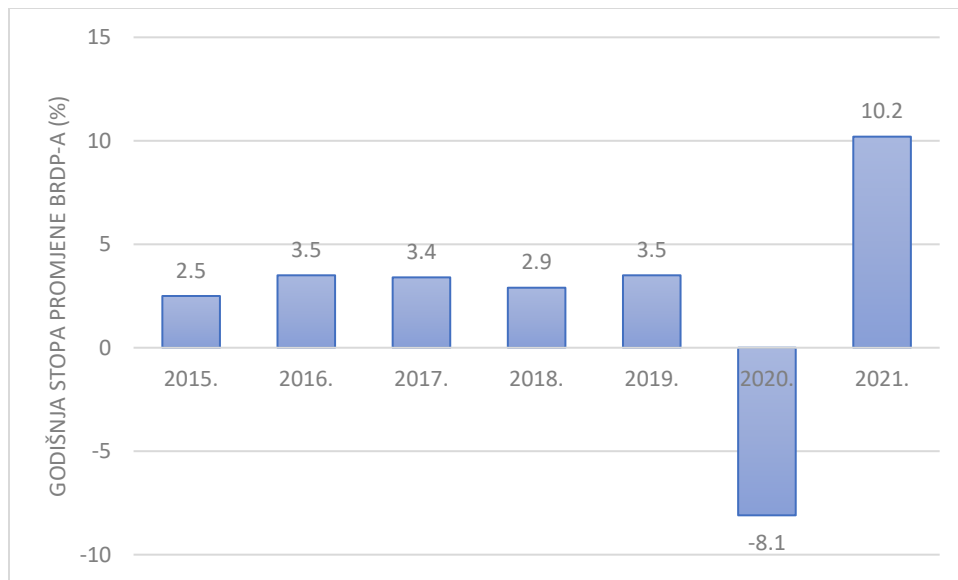

Izvor: autor prema HNB, Glavni makroekonomski pokazatelji, preuzeto 10.6.2022. s

<https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori>

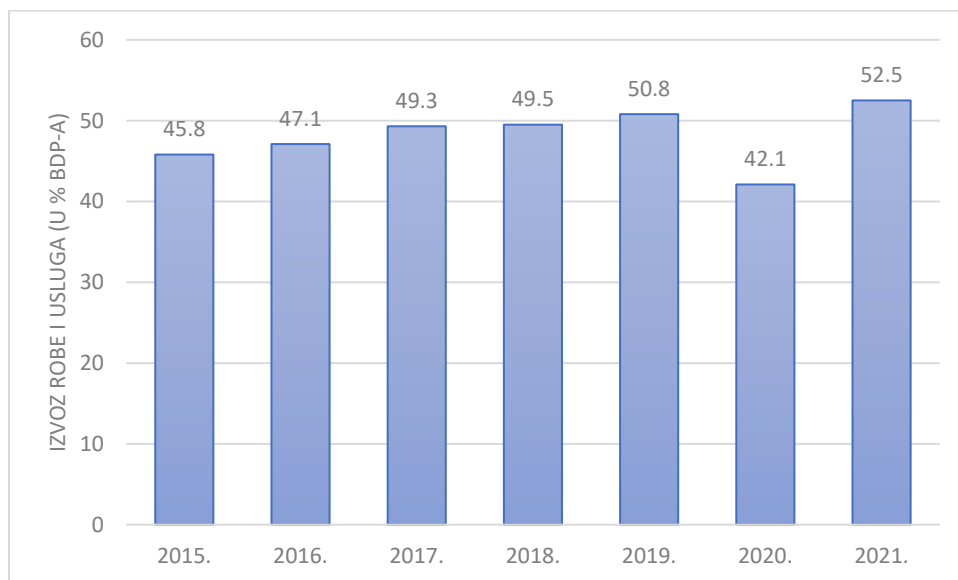
Iz grafikona 8. je vidljivo kako dug opće države od 2015. do 2019. godine kontinuirano pada, da bi 2020. godine nastupio zamjetan rast kao posljedica izbivanja pandemije koronavirusa. Ipak, 2021. godine dolazi do ponovnog pada duga opće države kao rezultat učinaka mjera fiskalne politike za suzbijanje posljedica od pandemije te popuštanje iste. Grafikon 9. prikazuje analizu kretanja bruto domaćeg proizvoda Hrvatske za razdoblje od 2015. do 2021. godine. Nakon stabilnih vrijednosti do 2019. godine, 2020. godine kada je izbila pandemija koronavirusa očit je značajan pad te negativna vrijednost realne godišnje stope promjene BDP-a koja potom 2021. godine ponovno bilježi značajan rast. Grafikon 10. prikazuje izvoz robe i usluga (u % BDP-a) za isto razdoblje.

Grafikon 9. Kretanje realne godišnje stope promjene BDP-a (%), 2015.-2021.

Izvor: autor prema HNB, Glavni makroekonomski pokazatelji, preuzeto 10.6.2002. s <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori>

Grafikon 10. Izvoz robe i usluga (u % BDP-a), 2015.-2021.

Izvor: autor prema HNB, Glavni makroekonomski pokazatelji, preuzeto 10.6.2002. s <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori>

Vidljivo je kako je izvoz robe i usluga od 2015. do 2019. godine kontinuirano rastao, da bi po izbijanju pandemije 2020. godine dosegno najnižu vrijednost unutar promatranog razdoblja što se može pripisati poremećajima lanca opskrbe pod pandemijskim uvjetima. Već sljedeće godine izvoz roba i usluga ponovno raste te bilježi najvišu vrijednost unutar promatranog razdoblja.

3.4. Analiza vanjske ravnoteže Republike Hrvatske

Općenito gledano, najvažniji izazov za vanjsku ravnotežu ogleda se u visokoj razini deficita tekućeg računa. Ukoliko se putem deficita financiraju proizvodne namjene, u očekivanju budućeg ekonomskog rasta koji će stvoriti preduvjete za njegovo uklanjanje, tada on ne mora nužno imati negativne implikacije. U suprotnom, za posljedicu može imati prekomjeran rast obveza prema inozemstvu, čime se ugrožava ukupna eksterna pozicija zemlje. Posljedično tomu, moguća je pojava teškoća u servisiranju vanjskog duga i/ili održavanju stabilnosti deviznog tečaja, s velikom vjerojatnošću za nastanak valutne krize i pad međunarodnih pričuva zemlje (*Bejaković, 2007:123*). Pokazatelji vanjske pozicije Hrvatske u razdoblju od 2015. do 2021. godine prikazani su u tablici 7.

Tablica 7. Pokazatelji vanjske pozicije Hrvatske 2015.-2021.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
rast BDP-a (%)	2,5	3,5	3,4	2,9	3,5	-8,1	10,2
saldo tekućeg računa (% BDP-a)	3,4	2,3	3,5	1,9	3	-0,1	3,4
izvoz robe i usluga (% BDP-a)	45,8	47,1	49,3	49,5	50,8	42,1	52,5
uvoz robe i usluga (% BDP-a)	45,5	45,9	48,6	50,3	51,1	48,8	53,5
ukupni vanjski dug (mil. EUR)	48.340	44.675	43.548	42.583	40.278	40.074	44.610
ukupni vanjski dug (% BDP-a)	106,9	94,5	87,2	80,8	72,4	79,8	77,9
ukupni vanjski dug (% izvoza roba i usluga)	233,2	200,8	176,9	163,1	142,6	189,7	148,4
vraćeni dug (% izvoza roba i usluga)	44,0	35,7	33,0	27,0	37,7	34,9	21,0
ukupne međunarodne pričuva (mil. EUR)	13.706,6	13.514,0	15.706,2	17.438,0	18.560,4	18.942,7	25.021,6

Izvor: prema HNB, Glavni makroekonomski pokazatelji, preuzeto 10.6.2022. s <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori> i HNB, Međunarodne pričuve, preuzeto 10.6.2022. s <https://www.hnb.hr/-/me-unarodne-pricuve>

Iz tablice 7., može se vidjeti kako je Republika Hrvatska u razdoblju od 2015. do 2019. godine bilježila rast gospodarstva na razini između 2,5% i 3,5%. Dolaskom pandemije bolesti SARS-CoV-2, Republika Hrvatska je u 2020. godini zabilježila pad BDP-a od 8,1%, da bi već iduće godine ostvarila oporavak i rast BDP-a u visini od 10,2%.

S rastom BDP-a u razdoblju od 2015. do 2019. godine, primjetljivo je kako se tada i vanjski dug Republike Hrvatske značajno počeo smanjivati, čak i u 2020. godini je imao trend smanjenja, unatoč padu BDP-a i krizi koju je uzrokovala pandemija. U 2021. godini, s gospodarskim rastom, je primjetljiv i porast ukupnog vanjskog duga. Kao kriterij konvergencije, a i općenito ispunjenja ekonomskih uvjeta po kriterijima Europske unije, Republika Hrvatska je morala smanjiti udio vanjskog duga u BDP-u na razinu ispod 80%, što je uspješno napravila 2019. godine, kada je udio vanjskog duga u BDP-u pao sa 106,90% (koliki je bio 2015. godine) na razinu od 72,4% u 2019. godini. Dolazak pandemije je udio vanjskog duga u BDP-u nešto povećao (na 79,8%), no i dalje se zadržao ispod razine koja predstavlja preduvjet za uvođenje eura.

4. UTJECAJ UVOĐENJA EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ NA MEĐUNARODNU RAZMJENU

Već je iz ranijih nalaza u radu evidentno kako euro pruža lakšu, jeftiniju i sigurniju kupnju i prodaju unutar europodručja te trgovinu s ostatkom svijeta. Ovo se poglavlje upravo bavi problematikom utjecaja uvođenja eura u Republici Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu pri čemu se prvotno treba upoznati s kompleksnom prirodom izvoza.

4.1. Kompleksnost izvoza

Kompleksnost izvoza se može shvatiti na dva načina: kao tehnološki napredak izvozne robe (*Lall, 2000*) ili kao niz komponenti koje se koriste za proizvodnju (*Hausmann i sur., 2007*). Ovo posljednje je češće. Međutim, oba su povezana, budući da tehnološki napredniji procesi obično zahtijevaju više proizvodnih faza i više različitih inputa. *Hausmann i sur. (2007)* dokazali su da je veća kompleksnost izvoza značajan stimulans gospodarskog rasta u zemljama s umjerenim nacionalnim dohotkom (male zemlje), budući da je trgovina prerađenijom ili naprednijom robom isplativija i omogućuje jaču međunarodnu konkurentsku prednost. Daljnja istraživanja upotpunila su taj rezultat navodeći da je ovaj učinak posebno jak kada zemlje provode liberalnu trgovinsku politiku i ne teže precjenjivanju svog realnog tečaja (*Anand i sur., 2012.*). *Hidalgo i Hausmann (2009)* također su pokazali da je kompleksnost izvoza u korelaciji s nacionalnim blagostanjem mjeranim BDP-om po glavi stanovnika.

Osim što olakšava tempo gospodarskog rasta ili ima moguće učinke na opće blagostanje, vjeruje se da kompleksnost izvoza poboljšava otpornost zemlje na šokove. *Koren i Tenreyro (2013)* impliciraju da kompleksniji izvoz može biti otporan na šokove na strani ponude. To je zato što složenija roba, sa širim rasponom inputa, manje ovisi o svakoj pojedinačnoj komponenti. Štoviše, među brojnim inputima samo ograničena količina može biti specifična, što znači da se većina njih može lako nadomjestiti ako dođe do šoka na strani ponude. Posjedovanje široke mreže kontakata također omogućuje smanjenje transakcijskih troškova takve zamjene. Ako kompleksnost izvoza može potaknuti gospodarski rast u maloj zemlji, onda je drugo važno pitanje kako utjecati na istu. U osnovi, kompleksnost ovisi o rasponu kompetencija koje su dostupne nacionalnom gospodarstvu. To znači da kompleksnost izvoza zahtijeva ne samo tehnološki napredak, već i visok ljudski kapital. Taj se potencijal može poboljšati kroz politike obrazovanja te istraživanja i razvoja.

Neke kompetencije, kojih nema na domaćem tržištu, mogu se međunarodno prenijeti, što je prirodan proces, npr. unutar transnacionalnih korporacija (*Gabrielczak i Serwach, 2017:49*).

O prirodnim resursima ovisi i tehnološki razvoj. Unatoč određenim sumnjama u moguće negativne učinke ekonomske pretjerane ovisnosti o prirodnim resursima, većina rezultata istraživanja dokazuje da ona ima pozitivan ekonomski ishod. Također je dokazano da dobro institucionalno okruženje za poduzetništvo omogućuje uspješnu implementaciju složenijih proizvodnih procesa u gospodarstvu, dakle potiče i kompleksnost izvoza. *Hausmann i sur. (2007)*, koje treba smatrati pionirima u istraživanju kompleksnosti, predlažu skup mogućih determinanti kompleksnosti izvoza koji se sastoji od: površine, stanovništva, indeksa ljudskog kapitala, indeksa vladavine prava i BDP-a po glavi stanovnika. U njihovom pristupu područje je približno prirodnim resursima. Stanovništvo opisuje veličinu radne snage, dok indeks ljudskog kapitala predstavlja njezinu kvalitetu. BDP po glavi stanovnika je zamjena za razinu razvoja (tehnologije), dok se vjeruje da vladavina prava odražava institucionalni razvoj domaćeg tržišta. Otvoreno je pitanje dovodi li ekonomska integracija do veće kompleksnosti izvoza (*Gabrielczak i Serwach, 2017:50*).

Općenito, nakon liberalizacije trgovine (pri čemu je usvajanje jedinstvene valute primjer takvog procesa) zemlje mogu slijediti obrasce specijalizacije koji imaju dvosmislen učinak na kompleksnost izvoza. Zemlja koja nije blizu tehnološke granice može se usredotočiti na robu koja je manje sofisticirana, a sve manja kompleksnost izvoza je posljedica takvog procesa. *Young (1991)* je pokazao da liberalizacija trgovine tjera zemlje u razvoju da se specijaliziraju za tradicionalnije sektore koji su iscrpili svoje mogućnosti učenja kroz rad. Razumno je pretpostaviti da takvi sektori proizvode manje kompleksne proizvode. *Galor i Mountford (2008)* modelirali su obrasce akumulacije zemalja nakon otvaranja trgovine. Otkrili su da nakon snižavanja trgovinskih barijera zemlje u razvoju manje ulažu u ljudski kapital, stoga su se specijalizirale za manje napredne sektore. S druge strane, ukidanje nacionalne valute također može dovesti do promjena u obrascima FDI u različitim zemljama. *Xu i Lu (2009)*, *Harding i Javorcik (2012)* te *Eck i Hubert (2016)* otkrili su da priljev izravnih stranih ulaganja rezultira većom kvalitetom i sofisticiranošću izvoza. Budući da ekonomska integracija može dovesti do povećanja izravnih stranih ulaganja iz trećih zemalja, razumno je razmišljati o Hrvatskoj kao primateljici stranih ulaganja iz država nečlanica ulaskom u europodručje.

4.2. Teorijske osnove utjecaja uvođenja eura na robnu razmjenu

Prve pokušaje procjene utjecaja zajedničke valute na međunarodnu trgovinu napravio je *Rose (2000)*. Koristeći gravitacijski model trgovine, autor je procijenio utjecaj tečajnih fluktuacija i monetarne unije na međunarodnu trgovinu u 186 zemalja. Rezultati istraživanja otkrili su da zemlje sa zajedničkom valutom međusobno aktivnije trguju (otprilike tri puta) u odnosu na zemlje s različitim valutama. Studije koje su proveli drugi autori nisu otkrile značajniji rast trgovine između zemalja sa zajedničkom valutom (Tablica 8.).

Pozivajući se na studiju koju su proveli *Rose (2000)*, *Rose i Wincoop (2001)* primjećuje se da je uspostava Europske monetarne unije (EMU) smanjila trgovinske prepreke i dovela do povećanja obujma trgovine EMU-a za više od 50%. Koristeći podatke o unutarnjoj trgovini eurozone za razdoblje od 1965. do 2001. godine, *Bun i Klaassen (2002.)* procjenjuju da je usvajanje eura pridonijelo povećanju domaće trgovine eurozone za 3,9% tijekom prve godine te za 9,6% tijekom godina. *Glick i Rose (2002)* upotrijebili su veliki skup godišnjih panel podataka koji pokriva 217 zemalja koje su sudjelovale u valutnim unijama i koje su iz njih izašle od 1948. do 1997. godine i procijenili su da zemlje koje počnu koristiti zajedničku valutu dožive gotovo udvostručenje međunarodne razmjene (*Glick i Rose, 2002:1125*). S druge strane, uključivanje vremenskog trenda u model istraživanja otkrilo je da je utjecaj eura na domaću trgovinu eurozone iznosio samo 3% u promatranom razdoblju (*Bun i Klaassen, 2007.*). Nešto veći utjecaj imali su *De Nardis i Vicarelli (2003)* koji su primijetili da je usvajanje eura imalo pozitivan, iako ne vrlo značajan utjecaj na bilateralnu trgovinu između europskih zemalja. Analizirajući podatke 11 zemalja članica eurozone i 21 druge zemlje za razdoblje 1980.-2000. godine, autori su procijenili da je nakon uspostave EMU-a povećanje njezine domaće trgovine iznosilo 8,9% do 9,7%. Ovi rezultati otkrivaju kratkoročni utjecaj zajedničke valute na trgovinu unutar EMU-a, dok je dugoročni utjecaj značajniji i iznosi 16,0-18,7%.

Flam i Nordström (2003) utvrdili su da je uvođenje eura ranije nego 2002. godine doprinijelo povećanju ukupnog obujma trgovine između zemalja članica eurozone za 15%, dok je obujam trgovine sa zemljama izvan eurozone porastao za 8%. Kasnija istraživanja otkrila su da je zajednička valuta povećala domaću trgovinu eurozone za 26% u razdoblju 2002.-2005. godine u usporedbi s razdobljem 1995.-1998. godine, dok je obujam trgovine sa zemljama izvan eurozone porastao za 12% (*Flam & Nordström, 2007*).

Tablica 8. Sažetak empirijskog istraživanja o utjecaju zajedničke valute na međunarodnu razmjenu

Autori	Vremensko razdoblje istraživanja	Učinak zajedničke valute/eura na međunarodnu razmjenu
Rose, Wincoop (2001)	1970-1995	58%
Bun, Klaassen (2002)	1965-2001	3,9-9,6%; 37,8%
Glick, Rose (2002)	1948-1997	90%
Bun, Klaassen (2007)	1967-2002	3%
De Nardis, Vicarelli (2003)	1980-2000	8,9-9,7%
Flam, Nordstörn (2003)	1989-2002	15%
Flam, Nordstörn (2007)	1995-2005	26%
Micco, Stein, Ordonez (2003)	1992-2002	4-16%
Baldwin, Skudelny, Taglioni (2005)	1991-2002	70-112%
Berger, Nitsch (2008)	1948-2003	oko 15%
Maliszewska (2004)	1992-2002	26,5%
Brouwer, Paap, Viaene (2007)	1990-2004	7%
Pareja, Vivero, Serrano (2008)	1950-2004	38-71%
Camarero, Gomez, Tamarit (2013)	1967-2008	13-16%
Sadeh (2014)	1991-2011	84-107%
Glick, Rose (2016)	1948-2013	50%

Izvor: prema Startienė, G. et al. (2019.), An Impact of Euro Adoption on International Trade of New EMU

Members: Lithuanian Case, *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 7(1), str. 201-215.

<https://doi.org/10.15678/EBER.2019.070111>

Jednu od najopsežnijih studija o utjecaju eura na obujam trgovine proveli su *Micco i sur. (2003)* koji su primijenili nekoliko gravitacijskih modela na trgovinu pod različitim uvjetima. Koristeći podatke 22 zemlje (uključujući 11 zemalja eurozone), autori su procijenili da je obujam bilateralne trgovine između zemalja eurozone porastao za gotovo 4%-10% u usporedbi s obujmom bilateralne trgovine između zemalja izvan eurozone. Ukupni rast obujma trgovine među zemljama eurozone iznosio je gotovo 9%-16% u usporedbi s ukupnim rastom obujma trgovine između zemalja izvan eurozone. *Baldwin i sur. (2005)* dokazali su da uklanjanje relativno beznačajnih trgovinskih barijera može imati izuzetno značajan utjecaj na obujam trgovine. Rezultati njihova istraživanja otkrili su da su samo uspostavom EMU-a povećani obujmi domaće trgovine eurozone za 70%-112% u skladu s definiranim uvjetima istraživanja, dok su obujmi trgovine između trećih zemalja

i zemalja Eurozona porasla za 27%. Koristeći podatke 22 industrijske zemlje za razdoblje od 1948. do 2003. godine, *Berger i Nitsch (2008)* utvrdili su da je intenzitet trgovine među europskim zemljama postupno rastao i prije uvođenja zajedničke valute. Unatoč tome, autori također procjenjuju da je obujam trgovine između zemalja članica EMU-a porastao za oko 15% nakon usvajanja eura (dok su ostali čimbenici ostali konstantni) (*Berger i Nitsch, 2008:1248*).

Maliszewska (2004) istraživala je tokove trgovine između zemalja članica EU te zemalja srednje i istočne Europe. Rezultati istraživanja pokazali su da je utjecaj eura na ukupne količine robne razmjene iznosio 26,5 posto. Osim toga, utvrđeno je da bi zajednička valuta trebala uvjetovati povećanje obujma trgovine u svim novim članicama eurozone, posebice u onima (npr. Poljska, Latvija, Litva) koje još nisu dosegle razinu trgovinske integracije tipičnu za EU. Koristeći podatke 29 zemalja (uključujući 25 zemalja članica EU) za razdoblje 1990.-2004. godine, *Brouwer i sur. (2007)* procjenjuju da je utjecaj EMU-a na izravni izvoz članica Unije iznosio gotovo 7%. Međutim, autori su primijetili da bi utjecaj eura na obujam trgovine u svakoj od zemalja mogao varirati od 0,84% u Litvi do 13,3% na Malti. *Pareja i sur. (2008)* analizirali su utjecaj monetarnih unija na intenzitet trgovinskih tokova. Koristeći gravitacijski model trgovine i podatke 25 zemalja za razdoblje 1950.-2004. godine, autori su utvrdili da monetarne unije potiču domaću trgovinu među zemljama sudionicama, a utjecaj eura na opsege unutarnje trgovine eurozone raste s 38% na 71% unutar istraživanih razdoblja. *Camarero i sur. (2013)* analizirali su dugoročni učinak eura na trgovinu za dvanaest početnih zemalja EMU-a za razdoblje 1967.-2008. godine. Rezultati pokazuju da je euro imao pozitivan iako mali učinak na trgovinu, no učinak EMU-a nije jednak u svim zemljama. Studija koju je proveo *Sadeh (2014)* obuhvaća 145 zemalja; međutim, istraživanje isključuje tranzicijska gospodarstva i uključuje samo 11 država članica eurozone. Ova studija tvrdi da je europodručje više nego udvostručilo trgovinu među svojim članicama, ali je taj proces bio odgođen i isprekidan. Glick i Rose ponovili su studiju 2016. godine te su koristili različite modele i panel godišnjih podataka koji pokrivaju više od 200 zemalja između 1948. i 2013. godine, uključujući petnaest godina EMU-a. Autori su otkrili da različite ekonometrijske metodologije daju različite rezultate. U isto vrijeme, autori su izjavili da je najprikladnija metodologija koju su koristili pokazala da je EMU povećao izvoz za oko 50%.

Općenito govoreći, specifične koristi od uvođenja eura za proizvođače, osobito izvoznike, jesu niži poslovni troškovi kao posljedica uklanjanja neizvjesnosti te eliminiranja troškova zaštite od

tečajnog rizika što povećava njihovu konkurentnost i olakšava trgovinu s ostalim zemljama Unije (*Bukovšak i sur., 2018:95*). Iz iznesenih literaturnih nalaza vidljiva je neusuglašenost oko intenziteta učinka uvođenja eura na međunarodnu razmjenu pa se u nastavku rada pruža detaljnija analiza problematike na primjeru odabranih zemalja.

4.3. Robna razmjena u odabranim zemljama nakon uvođenja eura

U ovom potpoglavlju rada analizira se robna razmjena u odabranim zemljama nakon uvođenja eura i to na primjeru Belgije, Grčke, Slovenije, Estonije i Litve. Među odabranim zemljama Belgija je prva uvela euro 1999. godine, a posljednja je uvela euro Litva 2015. godine. Tablica 9. prikazuje podatke o izvozu i uvozu robe i usluga te pokrivenosti uvoza izvozom za Belgiju od 1994. do 2004. godine. Pokrivenost uvoza izvozom izračunata je na temelju formule:

$$r_t = \frac{X_t}{M_t} * 100, \text{ gdje je}$$

r_t = pokrivenost uvoza izvozom u godini t

x_t = izvoz u godini t

M_t = uvoz u godini t

Kada je vrijednost indikatora pokrivenosti ispod 100 ostvaruje se vanjskotrgovinski deficit i obratno. Ukoliko je indikator veći od 100 riječ je o vanjskotrgovinskom suficitu. Kao relativni pokazatelj indikator se nerijetko iskazuje postotkom (*Grgić i sur., 2011:295*).

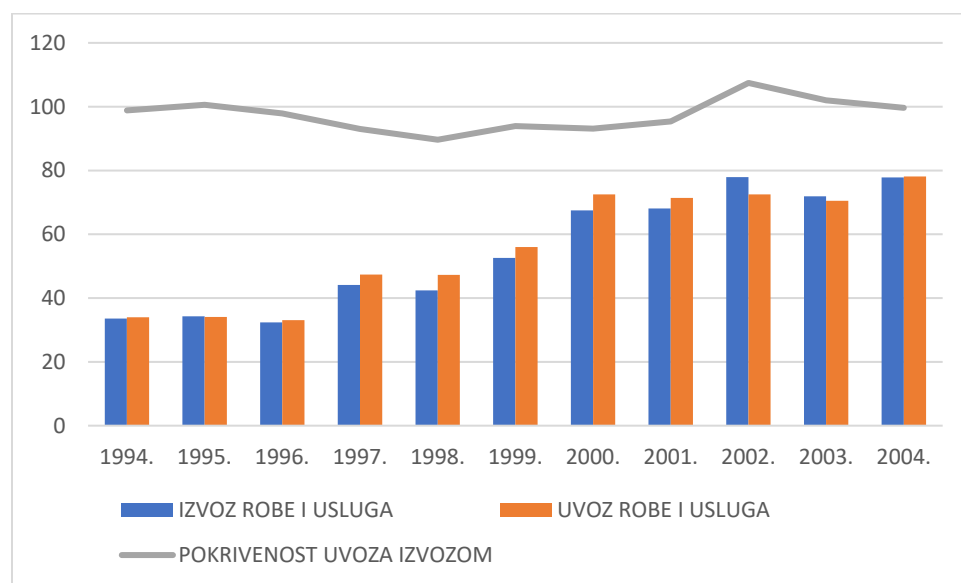
Tablica 9. Pokazatelji robne razmjene Belgije, 1994.-2004.

	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
IZVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	33,6	34,3	32,4	44,1	42,4	52,6	67,5	68,1	77,9	71,9	77,8
UVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	34	34,1	33,1	47,4	47,3	56	72,5	71,4	72,5	70,5	78,1
POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM (%)	98,82	100,59	97,89	93,04	89,64	93,93	93,1	95,38	107,45	101,99	99,62

Izvor: European Commission (c), AMECO Database, preuzeto 15.7.2022. s https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en i vlastiti izračun autora

Belgija je uvela euro 1999. godine kao službenu valutu. Vidljivo je kako je prije tog razdoblja izvoz robe i usluga oscilirao, odnosno naizmjenično padao i rastao. Od uvođenja eura, odnosno od 1999. do 2002. godine, on bilježi kontinuiran rast i značajno više brojke u odnosu na razdoblje prije uvođenja eura. Godine 2003. izvoz je opao u odnosu na prethodnu godinu za 7,7%, a već je sljedeće godine porastao ponovno za 8,2%. Uvoz robe i usluga nakon uvođenja eura također ostvaruje više vrijednosti nakon uvođenja eura, odnosno nakon 1999. godine. Što se tiče pokrivenosti uvoza izvozom, vidljivo je kako nakon uvođenja eura Belgija ostvaruje uglavnom više vrijednosti te češće i u većem udjelu ostvaruje vanjskotrgovinski suficit. Podaci se mogu prikazati grafikonom 11.

Grafikon 11. Pokazatelji robne razmjene Belgije, 1994.-2004.

Izvor: autor

Tablica 10. prikazuje podatke o izvozu i uvozu robe i usluga te pokrivenosti uvoza izvozom za Grčku od 1996. do 2006. godine. Grčka je uvela euro 2001. godine.

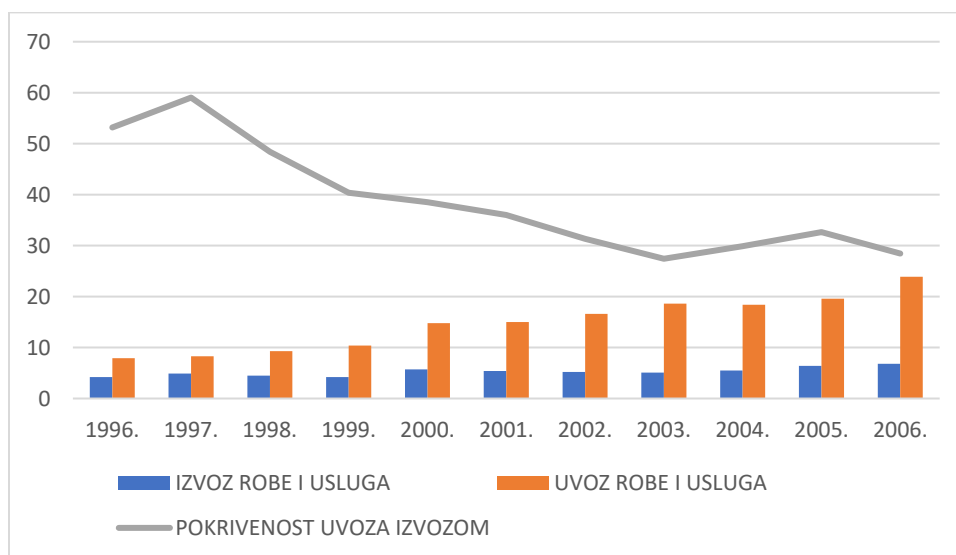
Tablica 10. Pokazatelji robne razmjene Grčke, 1996.-2006.

	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
IZVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	4,2	4,9	4,5	4,2	5,7	5,4	5,2	5,1	5,5	6,4	6,8
UVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	7,9	8,3	9,3	10,4	14,8	15	16,6	18,6	18,4	19,6	23,9
POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM (%)	53,16	59,04	48,39	40,38	38,51	36	31,33	27,42	29,89	32,65	28,45

Izvor: European Commission (c), AMECO Database, preuzeto 15.7.2022. s https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en i vlastiti izračun autora

Ovdje je vidljiv očiti rast izvoza robe i usluga u razdoblju nakon uvođenja eura u odnosu na razdoblje prije istog. No, taj rast nije uslijedio u prve tri godine od uvođenja eura, već od 2004. do 2006. godine. Istovremeno, uvoz robe i usluga kontinuirano raste. Nadalje, uvođenje eura nije se povoljno odrazilo na pokrivenost uvoza izvozom, koja bilježi najniže udjele u razdoblju nakon uvođenja eura, što se pak može pripisati visokoj ovisnosti o uvozu roba i usluge u Grčkoj. Podaci se mogu prikazati grafikonom 12.

Grafikon 12. Pokazatelji robne razmjene Grčke, 1996.-2006.

Izvor: autor

Tablica 11. prikazuje podatke o izvozu i uvozu robe i usluga te pokrivenosti uvoza izvozom za Sloveniju od 2002. do 2012. godine. Slovenija je uvela euro 2007. godine.

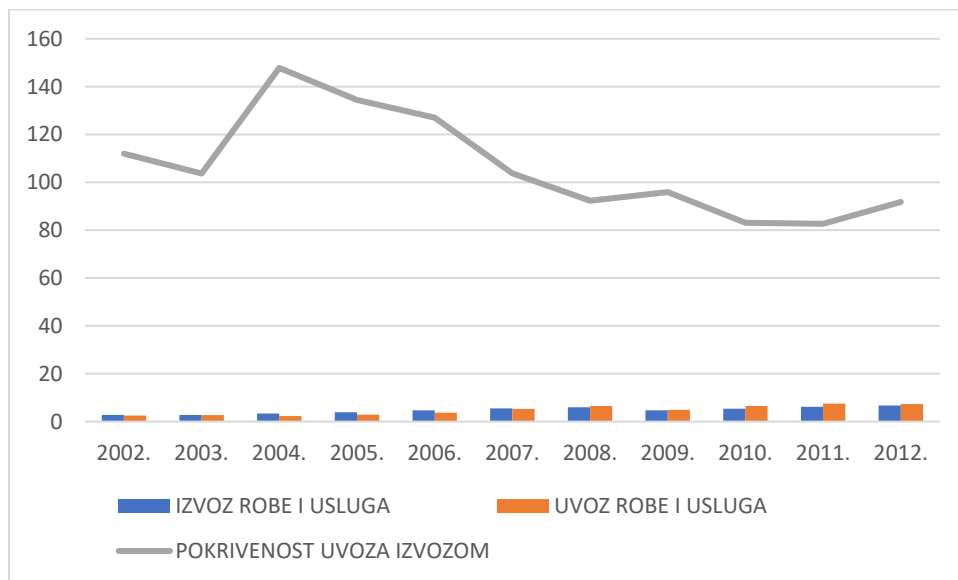
Tablica 11. Pokazatelji robne razmjene Slovenije, 2002.-2012.

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
IZVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	2,8	2,8	3,4	3,9	4,7	5,5	6	4,7	5,4	6,2	6,7
UVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	2,5	2,7	2,3	2,9	3,7	5,3	6,5	4,9	6,5	7,5	7,3
POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM (%)	112	103,7	147,83	134,48	127,03	103,77	92,31	95,92	83,08	82,67	91,78

Izvor: European Commission (c), AMECO Database, preuzeto 15.7.2022. s https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en i vlastiti izračun autora

Na primjeru Slovenije vidljivi su slični rezultati kao i za Grčku. Naime, nakon uvođenja eura, Slovenija uglavnom ostvaruje rast izvoza roba i usluga s iznimkom 2009. godine, godine nakon nastupa svjetske financijske krize. S druge strane, raste i ovisnost o uvozu stoga u razdoblju nakon uvođenja eura Slovenija ostvaruje vanjskotrgovinske deficite, za razliku od razdoblja prije uvođenja eura kada ostvaruje vanjskotrgovinske suficite. Podaci se mogu prikazati grafikonom 13.

Grafikon 13. Pokazatelji robne razmjene Slovenije, 2002.-2012.

Izvor: autor

Tablica 12. prikazuje podatke o izvozu i uvozu robe i usluga te pokrivenosti uvoza izvozom za Estoniju od 2006. do 2016. godine. Estonija je uvela euro 2011. godine.

Tablica 12. Pokazatelji robne razmjene Estonije, 2006.-2016.

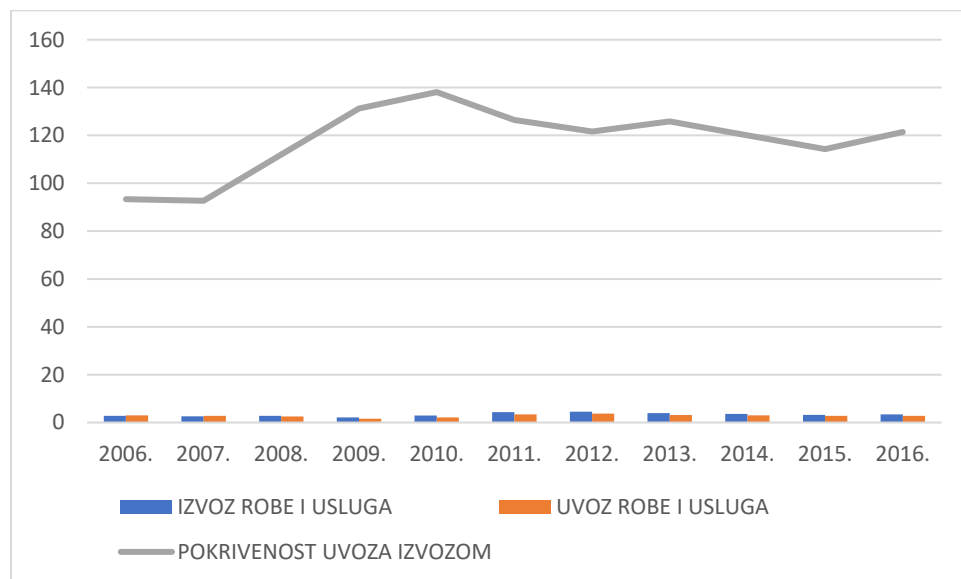
	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
IZVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	2,8	2,6	2,8	2,1	2,9	4,3	4,5	3,9	3,6	3,2	3,4
UVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	3	2,8	2,5	1,6	2,1	3,4	3,7	3,1	3	2,8	2,8
POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM (%)	93,33	92,68	112	131,25	138,1	126,47	121,62	125,81	120	114,29	121,43

Izvor: European Commission (c), AMECO Database, preuzeto 15.7.2022. s https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en i vlastiti izračun autora

Primjer Estonije ukazuje na rast izvoza u razdoblju nakon uvođenja eura u odnosu na razdoblje prije istog. Ipak, ne ostvaruje se rast izvoza u razdoblju od 2013. do 2015. godine, no on je i tada više u usporedbi s razdobljem prije uvođenja eura. Nisu ostvarene zamjetne promjene u uvozu

nakon uvođenja eura, no u razdoblju nakon uvođenja eura svake godine je ostvaren vanjskotrgovinski suficit. Ipak, najviši vanjskotrgovinski suficit je ostvaren u godini prije uvođenja eura, odnosno 2010. godine. Podaci se mogu prikazati grafikonom 14.

Grafikon 14. Pokazatelji robne razmjene Estonije, 2006.-2016.

Izvor: autor

Tablica 13. prikazuje podatke o izvozu i uvozu robe i usluga te pokrivenosti uvoza izvozom za Litvu od 2010. do 2020. godine. Litva je uvela euro 2015. godine.

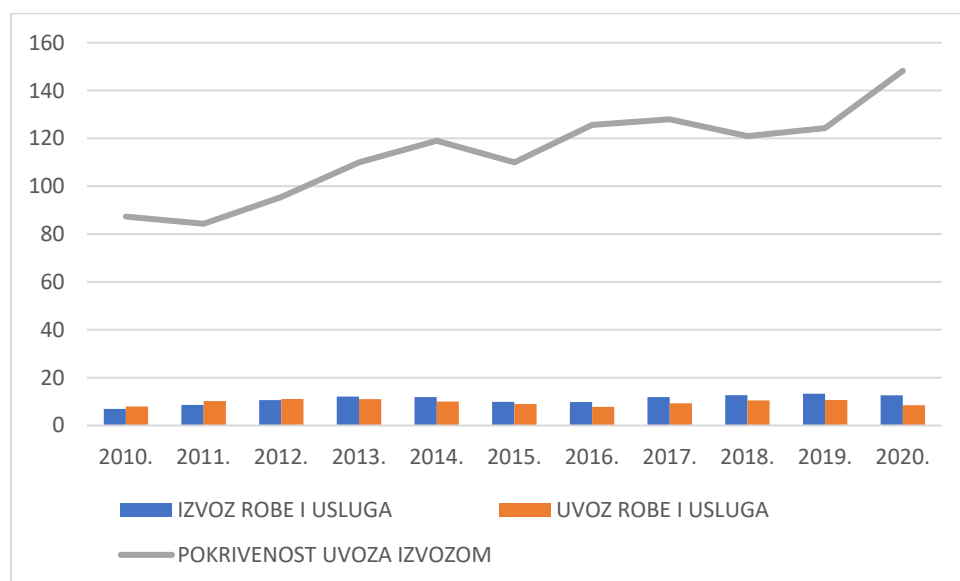
Tablica 13. Pokazatelji robne razmjene Litve, 2010.-2020.

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
IZVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	6,9	8,6	10,6	12,1	11,9	9,9	9,8	11,9	12,7	13,3	12,6
UVOZ ROBE I USLUGA (mlrd. EUR)	7,9	10,2	11,1	11	10	9	7,8	9,3	10,5	10,7	8,5
POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM (%)	87,34	84,31	95,5	110	119	110	125,64	127,96	120,95	124,3	148,24

Izvor: European Commission (c), AMECO Database, preuzeto 15.7.2022. s https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en i vlastiti izračun autora

U slučaju Litve, razdoblje nakon uvođenja eura, odnosno nakon 2015. godine, najuočljiviji su pozitivni rezultati u pogledu pokrivenosti uvoza izvozom gdje se u svakoj godini ostvaruje vanjskotrgovinski suficit. S druge strane, u razdoblju prije uvođenja eura ostvarivani su i vanjskotrgovinski deficiti od 2010. do 2012. godine. Najviša vrijednost izvoza također je zabilježena u razdoblju nakon uvođenja eura i to 2019. godine. U prve dvije godine nakon uvođenja eura vidljiv je pad izvoza u odnosu na 2015. godinu. Kod uvoza nisu zamijećene značajnije promjene u razdoblju nakon uvođenja eura u odnosu na razdoblje prije istog. Podaci se mogu prikazati grafikonom 15.

Grafikon 15. Pokazatelji robne razmjene Litve, 2010.-2020.

Izvor: autor

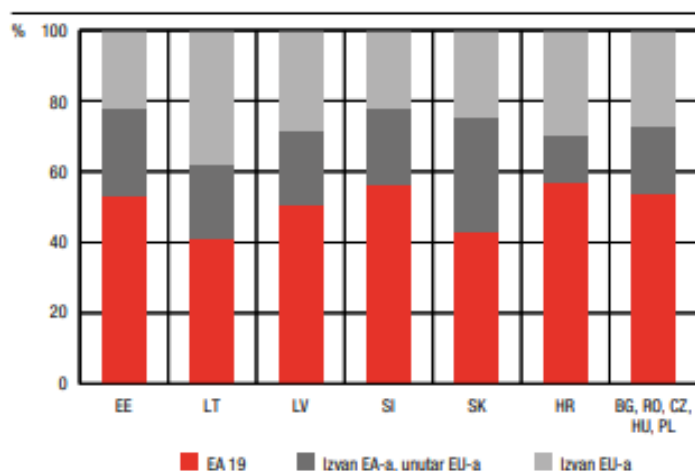
Iz iznesenih podataka nameće se zaključak kako je u najvećoj mjeri uvođenje eura utjecalo na povećanje izvoznih aktivnosti te ponegdje i ostvarivanje vanjskotrgovinskog suficita, no to nije uvijek slučaj što ovisi o drugim čimbenicima poput ovisnosti zemlje o uvozu.

4.4. Povezanost Hrvatske i europodručja

Ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska je ušla i u carinsku uniju te se integrirala u unutarnje tržište što je imalo pozitivan učinak na hrvatsko gospodarstvo. Istovremeno je uklanjanje trgovinskih prepreka s drugim zemljama članicama ubrzalo i pojednostavilo hrvatski izvoz u EU, ali i uvoz iz EU-a. Time je započeo snažan oporavak hrvatskog izvoza i ukupne vanjske trgovine. Pritom su na sve povoljnije turističke rezultate u dodatnoj mjeri utjecali i pojedini geopolitički čimbenici,

shodno percepciji Hrvatske kao sigurne destinacije, u koju je jednostavno stići cestovnim prijevozom. Tokove kapitala i dalje određuju vanjski čimbenici, kao i nepovoljna strukturna obilježja domaćeg gospodarstva, stoga pored daljnjeg razduživanja, poslije ulaska u EU, nije zabilježeno ni jačanje inozemnih izravnih ulaganja. Poslije spomenutih trendova prethodnih godina, nameće se pitanje hoće li, i uolikoj mjeri, uvođenje eura u Hrvatskoj pružiti dodatni poticaj vanjskotrgovinskoj razmjeni i inozemnim ulaganjima. Potencijalne koristi od uvođenja eura ističe visoka prisutnost zemalja članica europodručja u hrvatskoj razmjeni robe i usluga. Od ukupne trgovine robom i uslugama, više od polovice se odvija za zemljama europodručja, što je čak i više nego u usporedivim novim zemljama članicama (Slika 2.) (Vlada Republike Hrvatske, 2018).

Slika 2. Geografska struktura razmjene robe i usluga u Hrvatskoj i odabranim zemljama

Izvor: Vlada Republike Hrvatske (2018.), Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, preuzeto 8.6.2022. s <https://www.mingo.hr/public/documents/Eurostrategija%20-%20FINAL.pdf>

* Slika prikazuje prosječan udio u ukupnoj trgovini (zbroy izvoza i uvoza) za razdoblje 2013. – 2016.

U robnoj razmjeni Hrvatske ovaj je pokazatelj ponešto viši nego u razmjeni usluga, gdje je značaj europodručja izraženiji kod robnog uvoza u usporedbi s izvozom. Nadalje, unatoč tomu što u geografskoj strukturi izvoza usluga također dominira udio europodručja, na uvoz iz europodručja otpada tek ponešto iznad trećine ukupnog uvoza usluga (koncentracija uvoza usluga znatno je manja jer potječu iz većeg broja zemalja). Potrebno je naglasiti da u apsolutnom iznosu vrijednost izvoza usluga u europodručje u blagoj mjeri premašuje vrijednost robnog izvoza, dok na strani uvoza iz europodručja dominira roba, a uvoz usluga je deset puta slabiji. Struktura izvoza usluga

u najvećoj mjeri odražava prihode od usluga putovanja, gdje posjetitelji iz zemalja koje primjenjuju euro u Hrvatskoj ostvaruju gotovo 70% ukupnih prihoda od turizma te više od 60% ukupnih noćenja i dolazaka stranih gostiju (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

Značaj uvođenja eura za turističku djelatnost u Hrvatskoj ogleda se u činjenici da na turističkom tržištu u EU-u dominiraju zemlje koje koriste euro. Štoviše, preko polovice ukupnih noćenja ostvarenih u Europskoj uniji ostvaruju turisti iz zemalja europodručja, a najveća emitivna tržišta su Njemačka, Francuska i Nizozemska. S druge strane, glavnina najznačajnijih europskih destinacijskih tržišta, gledano putem broja ostvarenih turističkih noćenja, kao što su Italija, Španjolska i Grčka, ili pak tržišta koje ostvaruju relativno velike prihode od turizma, poput Malte, Cipra i Grčke, također su članice europodručja. U tom kontekstu, Hrvatska predstavlja iznimku među europskim turističkim zemljama, s obzirom na to da ostvaruje relativno velike prihode od turizma, pri čemu se dvije trećine tiču upravo turista iz europodručja. Uske veze Hrvatske s europodručjem prisutne su i kod financijskih odnosa, jer su kod inozemnih ulaganja također najzastupljenija ona iz zemalja europodručja. I u strukturi ulaganja hrvatskih rezidenata u inozemstvo snažno su zastupljena ulaganja u države europodručja, iako je njihov značaj i u relativnom i u apsolutnom iznosu puno skromniji (*Vlada Republike Hrvatske, 2018*).

4.5. Rasprava o mogućim učincima uvođenja eura na međunarodnu razmjenu Hrvatske

Učinak uvođenja eura na međunarodnu razmjenu Hrvatske i ulaganja potencijalno je pozitivan. Razmjena robe mogla bi doživjeti blago povećanje što će biti potaknuto nižim transakcijskim troškovima i jednostavnijom usporedivosti cijena te uklanjanjem valutnog rizika. Time može doći do porasta cjenovne konkurentnosti hrvatskih poduzeća. Nešto jasniji učinak uvođenja eura mogao bi biti vidljiv kod turističke djelatnosti uslijed veličine ovog sektora i značajnog opsega gotovinskih transakcija. Kada je riječ o investicijama, također se očekuje pozitivan utjecaj zbog manje suzdržanosti međunarodnih investitora i smanjenja rizika za makroekonomsku stabilnost uvođenjem eura.

Uklanjanje tečajnog rizika kune u odnosu na euro svakako je glavna korist od ulaska u eurozonu. Moglo bi ukloniti strah stranih ulagača od ulaganja u pojedina domaća sredstva, s obzirom da uvijek postoji strah od gubitka dijela vrijednosti na temelju tečajnih razlika. U tom kontekstu, uvođenje eura, uz smanjenje devizne nesigurnosti i drugih neformalnih prepreka za ulaganja, moglo bi pomoći u privlačenju stranih ulaganja.

Uvođenje eura, dakle, sa sobom donosi uklanjanje valutnog rizika, a time i veću otpornost na vanjske šokove i financijske krize. U kombinaciji s nižim transakcijskim troškovima (troškovi konverzije valuta *de facto* nestaju), to omogućuje veću ekonomsku učinkovitost i konkurentnost.

Iz empirijskog dijela rada koji obrađuje robnu razmjenu među odabranim zemljama članicama europodručja, vidljivo je kako učinak na međunarodnu razmjenu nije isti za sve zemlje, ali za svaku je uvođenje eura dovelo do porasta izvoza u razdoblju nakon uvođenja eura. Taj rast je u nekim zemljama uslijedio u ranijim fazama (npr. Belgija), a kod nekih u kasnijim (Slovenija). Za malu i otvorenu zemlju kao što je Hrvatska mogu se očekivati pozitivni učinci uslijed pojednostavljenih transakcija među zemljama EU i privlačenja većeg broja stranih ulagača. Koliki će biti taj učinak, predstoji tek vidjeti.

5. ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNIJENJA O UVOĐENJU EURA U RH

5.1. Metodologija istraživanja

U svrhu provođenja empirijskog dijela istraživanja za potrebe pisanja diplomskog rada, provedene su dvije različite ankete o javnom mnijenju građana i gospodarskih subjekata glede uvođenja eura u Hrvatsku. U spomenutim anketama neka su pitanja identična, neka imaju određenih sličnosti dok su neka potpuno različita, a ankete su usmjerene prema različitim ciljnim skupinama pa tako postoje anketa za građane i anketa za gospodarstvenike. Prikupljanje odgovora je trajalo dva tjedna, od 22. svibnja 2022. do 5. lipnja 2022. Ukupno je prikupljeno 190 odgovora ispitanika relativno heterogenih dobnih skupina, stupnja obrazovanja, regije boravka, veličine mjesečnih primanja, sektora gospodarstva u kojem su ispitanici zaposleni te (za gospodarstvenike) funkcije u poduzeću. Od spomenute veličine uzorka, anketu za građane je ispunilo 112 ispitanika, a anketu za gospodarstvenike njih 78. Radi preglednosti, lakoće i brzine provođenja kvantitativne analize, pitanja u anketi su isključivo zatvorenog tipa s posebnim naglaskom na Likertove skale od 7 stupnjeva koje čine veliku većinu pitanja u obje ankete. Ostala pitanja se odnose na pitanja višestrukog odabira te pitanja gdje je potrebno označiti samo jedan odgovor. Likertove skale su, radi lakše preglednosti i jednostavnosti, u Google Forms platformi izvedene pomoću alata mreže višestrukog izbora (multiple choice grid). U svakoj anketi ispitanicima su postavljena 11 različitih pitanja vezana za euro i 6 dodatnih socijalno demografskih pitanja za građane te 7 za gospodarstvenike radi lakše identifikacije i grupiranja pojedinih demografsko socijalnih skupina. Demografski podaci se prikazuju isključivo skupno, u uvodnom dijelu, u obliku relevantnih statističkih pokazatelja. Pitanja su u klasificirana kao obavezna, anketa se ispunjava na dobrovoljnoj i anonimnoj bazi, a procijenjeno trajanje ankete je od 5 do 10 minuta.

5.2. Analiza rezultata ankete za građane

5.2.1. Analiza demografsko socijalnih obilježja

Anketom za građane ispituju se stavovi i mišljenja građana Hrvatske vezano za uvođenje eura u Hrvatsku. Od 112 ispitanih 65 su žene, što u postotku iznosi 58%, dok su ostalih 42% ili 46 ispitanika muškarci. Što se tiče dobi, najviše ispitanika spada u dobnu skupinu od 26 do 40 godina, njih 42 ili 37,5%. Slijedi dobnu skupinu od 41 do 55 godina sa 30,4% ili 34 ispitanika, a na začelju su dobnu skupine do 25 godina (17% ili 19 ispitanika) te više od 55 godina (15,2% ili 17 ispitanika). Po stupnju trenutnog obrazovanja, najviše ispitanika ima više/visoko obrazovanje, njih

48,2% ili 54 ispitanika. Slijedi srednje obrazovanje sa 30,4% ili 34 ispitanika i magisterij sa 21,4% ili 24 ispitanika. U kategoriji regija boravka dominira grad Zagreb i okolica (91,1% ili 102 ispitanika). Slijede Slavonija (3,6% ili 4 ispitanika), Sjeverno primorje (1,8% ili 2 ispitanika) te Sjeverna Hrvatska i Dalmacija koje također imaju po 2 ispitanika. Ukoliko promatramo mjesečna primanja tj. raspon neto plaće ispitanih točno pola ispitanika (50% ili 56 ispitanika) ulazi u razred raspona od 5.000,00 do 10.000,00 kuna.

Slijedi dohodovni razred od 10.000,00 do 15.000,00 kuna, njih 17% ili 19 ispitanih, pa dohodovni razred do 5.000,00 kuna (13,4% ili 15 ispitanika) te dohodovni razred više od 15.000,00 kuna (4,5% ili 5 ispitanih). 17 ispitanika (15,2%) ne želi odgovoriti na pitanje. Posljednje demografsko socijalno pitanje u anketi za građane je sektor gospodarstva u kojem su ispitanici zaposleni. Vrijedi izdvojiti industriju (23 ispitanika ili 20,5%), privatni sektor (18 ispitanika ili 16,1%), financije i bankarstvo (15 ispitanika ili 13,4%) te ostalo (14 ispitanika ili 12,5%). Ostali sektori, svaki pojedinačno, nose ponder manji od 10%.

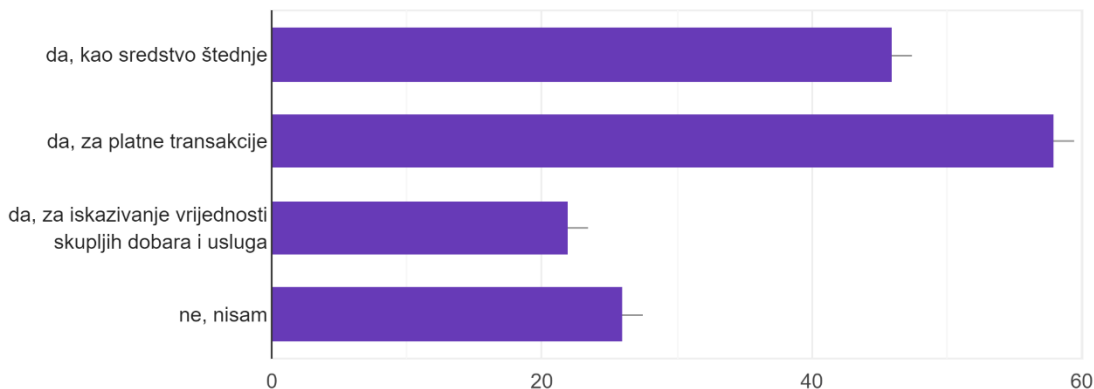
5.2.2. Analiza rezultata iz Google Formsa

U nastavku slijedi analiza i prigodni komentar konkretnih rezultata ankete, a koji su derivirani iz odgovora na pitanja ispitanih osoba statističkim metodama. Prvo se pitanje odnosi na svrhu korištenja eura u proteklih godinu dana, a unutar 4 ponuđena odgovora moguće je odabrati više odgovora. Iz rezultata je vidljivo da je od 112 ispitanika njih 86 (76,8%) koristilo euro u proteklih godinu dana dok ostatak (26 ispitanika ili 23,2%) uopće nije koristio euro u proteklih godinu dana. Euro se najviše koristio za platne transakcije (58 ispitanika ili 51,8%), slijedi korištenje eura kao sredstva štednje (46 ispitanika ili 41,1%) te konačno, za iskazivanje vrijednosti skupljih dobara i usluga (22 ispitanika ili 23,2%). Vrijedi izdvojiti da je ukupno 6 ispitanika koristilo euro za sve tri mogućnosti, a njih 17 za kombinaciju platnih transakcija i kao sredstvo štednje. Navedeno upućuje na iznimno visoku razinu euroizacije i valutne supstitucije u Hrvatskoj. Rezultati su jasno vidljivi na grafikonu 16.

Grafikon 16. Odgovori građana: Svrha korištenja eura u proteklih godinu dana

1. Jeste li u proteklih godinu dana koristili Euro u sljedeće svrhe? (moguće je više odgovora)

112 odgovora

Izvor: anketa autora za građane

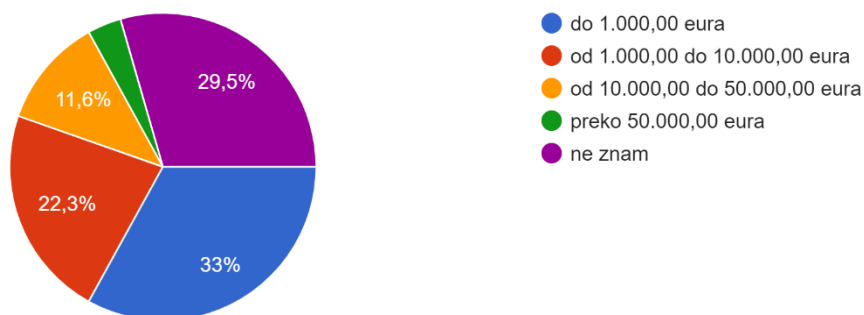
Na pitanje do kojeg iznosa vrijednosti dobara/usluga bi istaknuli cijenu u kunama, a nakon koje u eurima (pitanje 2.) odgovori građana upućuju na veliku udomaćenost eura kao valute za mjerilo vrijednosti u Hrvatskoj. Svrha ovog pitanja je bila utvrditi u kojim nominalnim kategorijama građani razmišljaju kad se govori o iskazivanju vrijednosti skupljih dobara i usluga. Gotovo jedna trećina građana (37 ispitanika ili 33%) već sada koristi euro za iskazivanje vrijednosti dobara/usluga manjih od 1.000,00 eura što je razumljivo s obzirom da sve turističke usluge (cijena po noćenju) spadaju u ovu kategoriju a prihodi u turizmu iznose gotovo 20% hrvatskog BDP-a (što je uvjerljivo najveći postotak u europskoj uniji). Slijedi skupina građana koji cijene u eurima iskazuju u razredu od 1.000,00 eura do 10.000,00 eura (25 ispitanika ili 22,3%) što odgovara vrijednosti nekih automobila i plovila, tehničke opreme i sl. Nakon toga slijedi skupina od 10.000,00 do 50.000,00 eura sa 13 ispitanika ili 11,6% (nešto skuplji automobili i plovila i jeftinije nekretnine) i konačno skupina preko 50.000,00 eura sa svega 4 ispitanika ili 3,6% (luksuzni automobili, nekretnine i ostalo). Nameće se zaključak da je iskazivanje vrijednosti u eurima obrnuto proporcionalno visini razreda u kojem se vrijednost iskazuje. Čak 33 ispitanika ili 29,5% je neodlučno vezano za pitanje iskazivanja vrijednosti u eurima. Povezano sa prethodnim pitanjem, analizom podataka u MS Excelu zaključeno je da građani koji koriste euro (za bilo koju svrhu ili kombinaciju svrha od navedenih) više preferiraju niže razrede iskazivanja vrijednosti u eurima (34,88% građana koji koriste euro bi istaknulo cijenu u eurima u razredu do 1.000,00 eura). Kod

građana koji u proteklih godinu dana uopće nisu koristili euro postotak onih koji bi cijenu dobra/usluge iskazali u eurima u razredu do 1.000,00 eura je manji, svega 26,92%. Najviše građana koji cijenu u eurima iskazuju u spomenutom najnižem razredu su građani koji su koristili euro za platne transakcije u zadnjih godinu dana. Grafički prikaz navedenih podataka prikazan je na grafikonu 17.

Grafikon 17. Odgovori građana: Euro kao mjerilo vrijednosti

2. Do kojeg imaginarnog iznosa vrijednosti dobara / usluga biste istaknuli cijenu u kunama, a nakon koje u eurima?

112 odgovora

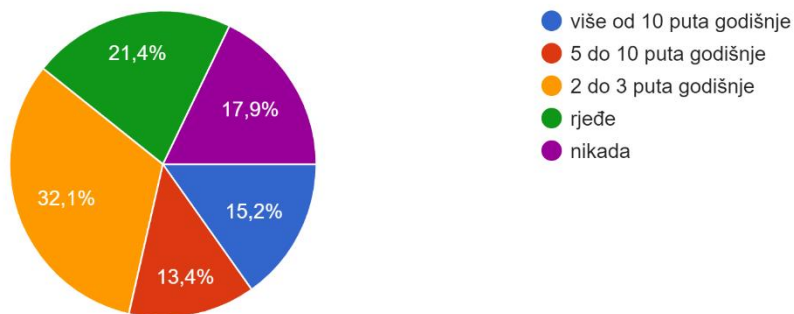
Izvor: anketa autora za građane

Treće se pitanje bavi problematikom učestalosti korištenja eura za potrebe plaćanja. Najveći dio građana (36 ispitanika ili 32,1%) koristi euro za plaćanje 2 do 3 puta godišnje dok njih 24 (21,4%) koristi euro rjeđe odnosno svega jednom godišnje. Više od 10 puta godišnje euro koristi 17 ispitanih građana (15,2%) dok 5 do 10 puta godišnje euro za plaćanje koristi 15 ispitanika ili 13,4%. Još uvijek je relativno velik postotak građana koji euro ne koriste nikada (20 ispitanika ili 17,9%). Bitno je spomenuti da nije pronađena nikakva signifikantna korelacija između učestalosti korištenja eura za plaćanje i razreda u kojem se cijena iskazuje u eurima. Učestalost korištenja eura za plaćanje prikazana je na grafikonu 18.

Grafikon 18. Odgovori građana: Učestalost korištenja eura za plaćanje

3. Koliko često koristite euro za plaćanje?

112 odgovora

Izvor: anketa autora za građane

Procjena informiranosti građana o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatsku (pitanje 4.) je izvedena pomoću Likertovih skala od 7 stupnjeva, pri čemu postoji gradacija stavova od „nisam uopće informiran“ do „izuzetno dobro sam informiran“. Pritom je provjerena informiranost o mogućim učincima uvođenja eura na sljedeće:

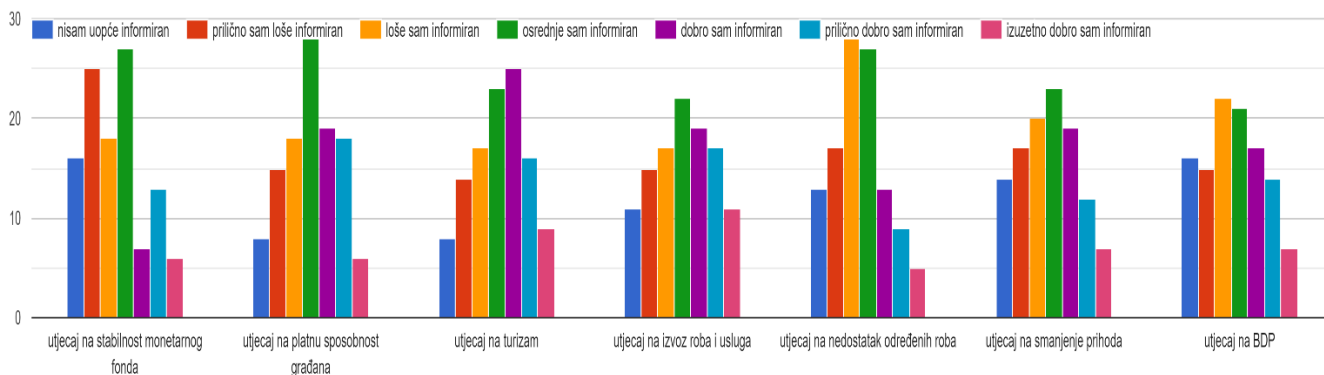
- stabilnost monetarnog fonda
- platna sposobnost građana
- turizam
- izvoz roba i usluga
- nedostatak određenih roba
- smanjenje prihoda
- BDP

Rezultati metode najvećega stupca upućuje na sljedeće: najviše građana osrednje je informirano o utjecaju na stabilnost monetarnog fonda, utjecaju na platnu sposobnost građana, utjecaju na izvoz roba i usluga te utjecaju na smanjenje prihoda, dok su istovremeno loše informirani o utjecaju na BDP i utjecaju na nedostatak određenih roba. Zanimljivo je istaknuti da je znatan broj građana dobro informiran o utjecaju uvođenja eura na turizam iz čega možemo zaključiti da su građani bolje informirani u područjima od izravnog vlastitog interesa. Ukoliko promatramo interpretaciju ekstrema Likertove skale u apsolutnom iznosu između pojedinih kategorija, ispada da najveći broj građana nije uopće informiran o utjecaju na stabilnost monetarnog fonda i o utjecaju na BDP (njih 16 za svaku pojedinačnu kategoriju). S druge strane, najviše izuzetno dobro informiranih građana

može se pronaći u kategoriji utjecaj na izvoz roba i usluga (11 ispitanih građana). Interpretirani rezultati su jasno vidljivi na grafikonu 19.

Grafikon 19. Odgovori građana: Informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatsku

4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj?

Izvor: anketa autora za građane

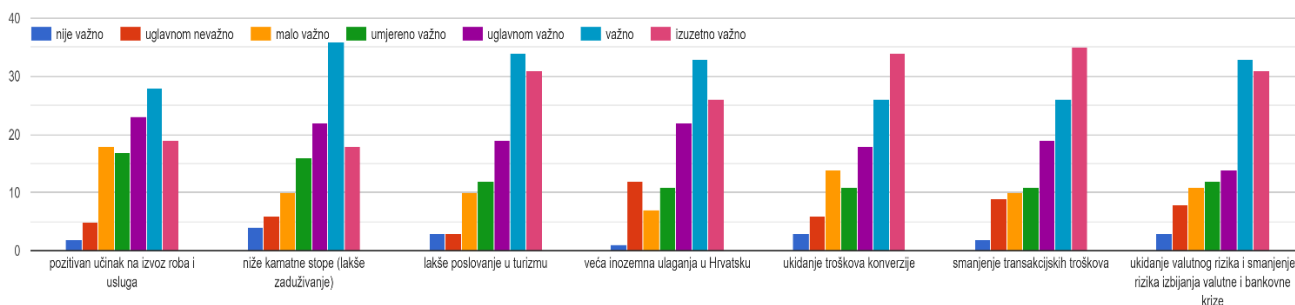
U petom pitanju se od ispitanika tražilo da procijene važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku na Likertovoj skali od 7 stupnjeva gdje postoji definiran raspon od „nije važno“ do „izuzetno važno“. Razlog korištenja Likertovih skala u odnosu na rangiranje i slične metode leži u činjenici da je teško rangirati potencijalne prednosti, a Likertovim skalama se prilično jasno procjenjuje stav ispitanika o određenoj prednosti. Ispitanicima je ponuđeno 7 potencijalnih prednosti od uvođenja eura u Hrvatsku, a to su redom:

- pozitivan učinak na izvoz roba i usluga
- niže kamatne stope (lakše zaduživanje)
- lakše poslovanje u turizmu
- veća inozemna ulaganja u Hrvatsku
- ukidanje troškova konverzije
- smanjenje transakcijskih troškova
- ukidanje valutnog rizika i smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize

Navedene prednosti najviše građana smatra kao važne, osim kategorija ukidanje troškova konverzije i smanjenje transakcijskih troškova, koje smatraju kao izuzetno važne. Lakše zaduživanje ima najistaknutiji stupac sa varijablom važno. Ponovno se pokazuje, isto kao i u prethodnom pitanju, da su građani uglavnom koncentrirani na kategorije koje ih se izravno dotiču, dok ih neizravne koristi nešto manje zanimaju. Navedeno se također jasno vidi ukoliko se promatraju ekstremi: izuzetno važno najviše dominira kod već spomenutih kategorija ukidanje troškova konverzije, smanjenje transakcijskih troškova te lakše poslovanje u turizmu dok je lijeva ekstremna varijabla (nije važno) općenito jako slabo zastupljena (najviše do 3,5%). Ukoliko skupno promatramo prve tri varijable (nije važno, uglavnom nevažno i malo važno) građani misle da su relativno nevažne sljedeće kategorije: pozitivan učinak na izvoz roba i usluga (25 ispitanih) te ukidanje valutnog rizika i smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize (22 ispitanih). Navedeno je jasnije prikazano na grafikonu 20.

Grafikon 20. Odgovori građana: Važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku

5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku.

Izvor: anketa autora za građane

U sljedećem, 6. pitanju, građani su trebali procijeniti važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. Postavljena je identična Likertova skala kao i u 5. pitanju, a ispitanicima su ponuđeni sljedeći potencijalni nedostaci za procjenu na skali:

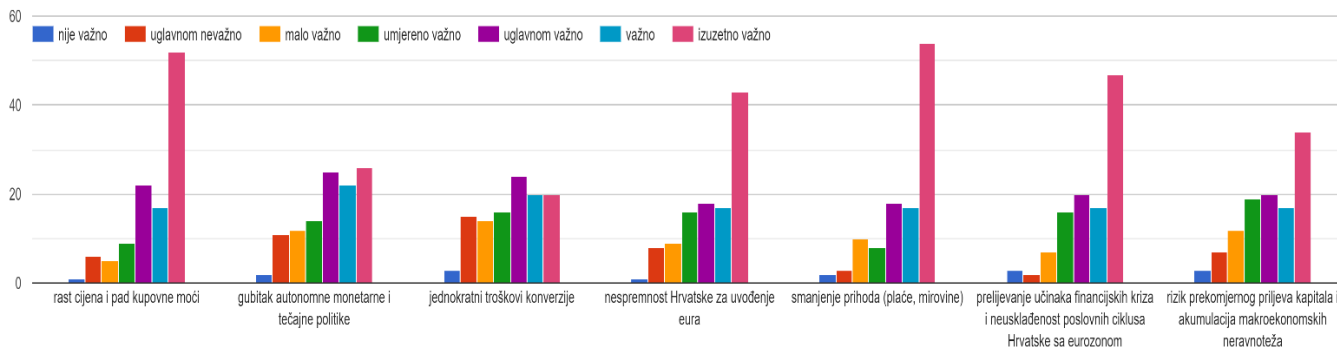
- rast cijena i pad kupovne moći
- gubitak autonomne monetarne i tečajne politike
- jednokratni troškovi konverzije
- nespremnost Hrvatske za uvođenje eura
- smanjenje prihoda (plaće, mirovine)

- prelijevanje učinaka financijskih kriza i neusklađenost poslovnih ciklusa Hrvatske sa eurozonom
- rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacija makroekonomskih neravnoteža

Ukoliko se promatra samo desna ekstremna vrijednost Likertove skale (izuzetno važno), ističu se kategorije smanjenje prihoda (54 ispitanika ili 48,2%) te rast cijena i pad kupovne moći (52 ispitanika ili 46,4%). Može se zaključiti kako su navedene kategorije građanima najvažnije. Od istaknutijih kategorija koje sa nešto slabijim intenzitetom također spadaju u ovu domenu vrijedi izdvojiti prelijevanje učinaka financijskih kriza i neusklađenost poslovnih ciklusa Hrvatske sa eurozonom (47 ili 42% odgovora izuzetno važno) te nespornost Hrvatske za uvođenje eura (43 ili 35% odgovora izuzetno važno). Po ovom principu, najmanje bitne kategorije su rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacija makroekonomskih neravnoteža, gubitak autonomne monetarne i tečajne politike te jednokratni troškovi konverzije. Kao i u prethodnom pitanju, ponovno distribucija naginje na desnu stranu tj. nema puno odgovora nije važno (najviše 2,7% ili 3 ispitanika kod nekih kategorija). Navedena opažanja su jasno vidljiva na grafikonu 21.

Grafikon 21. Odgovori građana: Važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku

6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku.

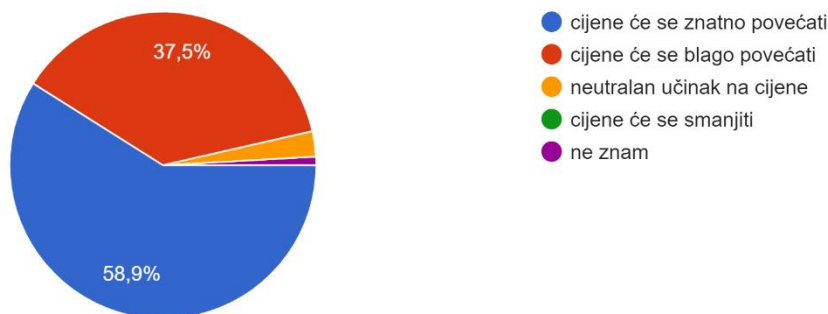
Izvor: anketa autora za građane

Slijedi procjena važnosti uvođenja eura na cijene u Hrvatskoj (pitanje 7.). Unatoč brojnim empirijskim istraživanjima koje se bave stranim zemljama koje su uvele euro, a koje sugeriraju da će povećanje cijena uslijed uvođenja eura biti blago i jednokratno, mišljenja većeg dijela ispitanih

građana Hrvatske su da će se uslijed uvođenja eura cijene znatno povećati, što misli 66 građana ili 58,9% dok 42 ispitanika ili 37,5% smatra da će se cijene blago povećati. Za očekivati je da nitko od ispitanih ne očekuje smanjenje cijena. Svega troje građana (2,7%) smatra da će uvođenje eura imati neutralan učinak na cijene. Iako Vlada RH i HNB ulažu stalne napore u informiranje građana kojom pokušavaju smiriti njihovu percepciju o budućem rastu cijena, jasno je vidljivo da većina ispitanih građana i dalje strahuje od povećanja cijena, a potencijalni razlog za to je trenutna visoka stopa inflacije nastala uslijed prelijevanja kriznih situacija u svijetu i sjećanje na prošle hiperinflatorne epizode iz 90-ih godina prošlog stoljeća (kod dijela starijih građana). Grafička analiza 7. pitanja je jasno vidljiva na grafikonu 22.

Grafikon 22. Odgovori građana: Utjecaj na cijene

7. Prema Vašoj procjeni, kakav će biti učinak uvođenja eura na cijene u Hrvatskoj?
112 odgovora

Izvor: anketa autora za građane

8. pitanje nije izravno vezano za uvođenje eura u Hrvatsku već se provodi kako bi se saznala dublja pozadina razmišljanja građana vezano za gospodarsko-ekonomsku situaciju u Hrvatskoj. Radi se, naime, o procjeni važnosti strukturnih problema s kojima se Hrvatska suočava na Likertovoj skali. Ponuđeni potencijalni strukturni problemi su sljedeći:

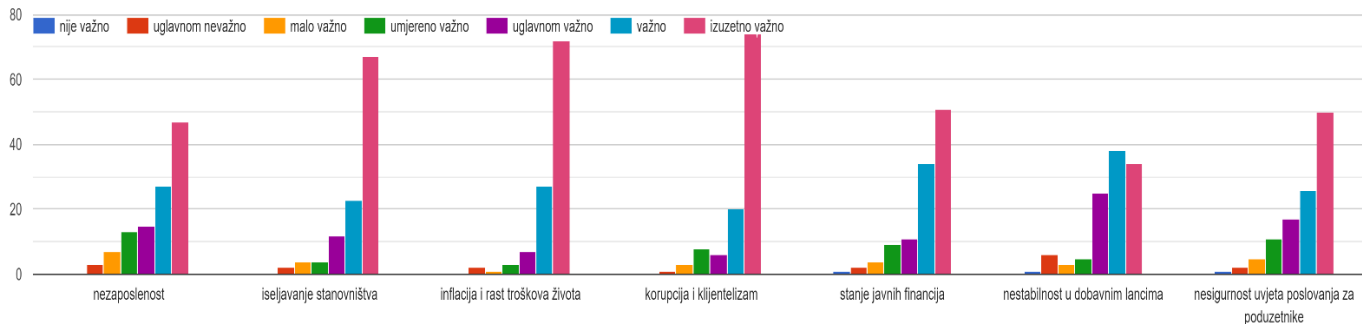
- nezaposlenost
- iseljavanje stanovništva
- inflacija i rast troškova života
- korupcija i klijentelizam
- stanje javnih financija
- nestabilnost u dobavnim lancima

- nesigurnost uvjeta poslovanja za poduzetnike

Najveći broj ispitanika smatra da su izuzetno važne sve gore navedene kategorije, osim kategorije nestabilnost u dobavnim lancima, koju uglavnom smatraju kao važnu. Naročito velik broj ispitanika (iznad 70 ispitanih ili 62,5% u stupcu izuzetno važno) se složio da su korupcija i klijentelizam te inflacija i rast troškova života najznačajniji problemi s kojima se Hrvatska trenutno suočava. Slijedi iseljavanje stanovništva (67 ispitanih), stanje javnih financija (51 ispitanik), te nesigurnost uvjeta poslovanja za poduzetnike (50 ispitanika). Ukoliko se zbroje varijable na lijevoj strani distribucije (nije važno, uglavnom nevažno i malo važno) dobiva se podatak da su građanima relativno nevažni nestabilnost u dobavnim lancima te nezaposlenost (10 ispitanika). Zanimljivo je promotriti pojedine segmente ovog pitanja u odnosu na prethodno pitanje korelacijskom analizom. Od 72 ispitanih građana koji smatraju da su inflacija i rast troškova života izuzetno važni strukturni problemi, njih 97,22 % smatra da će se cijene povećati. Od navedenog postotka, 51 ispitanik ili 72,86% smatra da će se cijene znatno povećati. Promatrajući ispitanike kojima je inflacija manje važna (od izuzetno važne), zaključujemo da je među njima postotak onih koji smatraju da će se cijene znatno povećati drastično manji: svega 37,5%, dakle oni uglavnom smatraju da će se cijene blago povećati. Navedeni podaci se mogu protumačiti na sljedeći način: kako raste razina važnosti inflacije kao strukturnog problema u percepciji građana, tako i raste bojazan kod građana glede oštrog povećanja cijena. Grafikon koji prikazuje gore navedeno nalazi se u nastavku.

Grafikon 23. Odgovori građana: Procjena važnosti strukturnih problema Hrvatske

8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava.

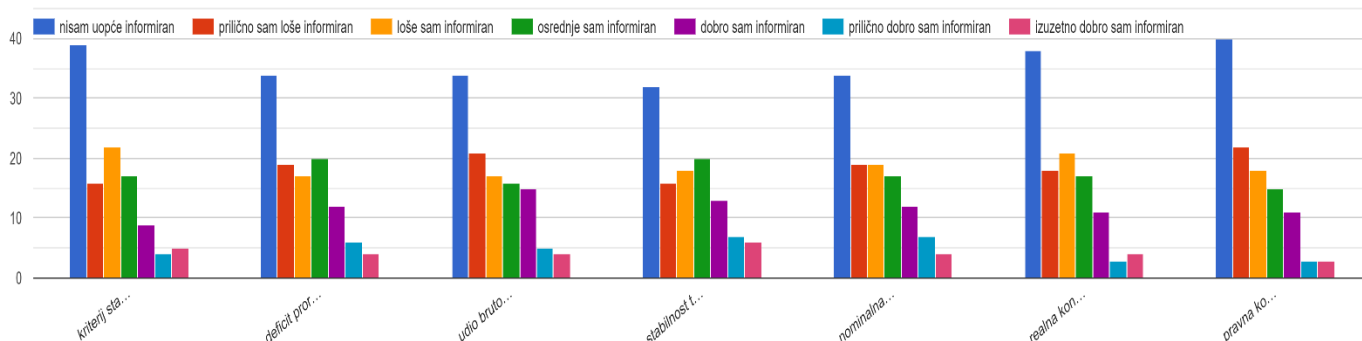

Izvor: anketa autora za građane

Prilikom samoprocjene o stupnju informiranosti o kriterijima iz Maastrichta (pitanje 9.), može se zaključiti da 28% do 36% građana (ovisno o kriteriju) procjenjuje da nisu uopće informirani o spomenutim kriterijima, odnosno da se prvi put susreću s njima. Ukoliko se zbroje mogućnosti lijeve strane distribucije (nisam uopće informiran, prilično sam loše informiran i loše sam informiran), dakle relativno lošu informiranost, dobiva se podatak da je između 59% i 71% građana loše informirano o Maastrichtskim kriterijima. Najlošije su informirani o pravnoj i realnoj konvergenciji te kriteriju stabilnosti cijena, a najbolje o kriteriju stabilnosti tečaja u razdoblju od najmanje dvije godine, što se može objasniti popularnošću i visokom zastupljenošću informacija o dvogodišnjem tečajnom mehanizmu ERM II u medijima. Relevantni grafikon koji zornije dočarava situaciju nalazi se u nastavku.

Grafikon 24. Odgovori građana: Samoprocjena informiranosti građana o kriterijima iz Maastrichta

9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH.

Izvor: anketa autora za građane

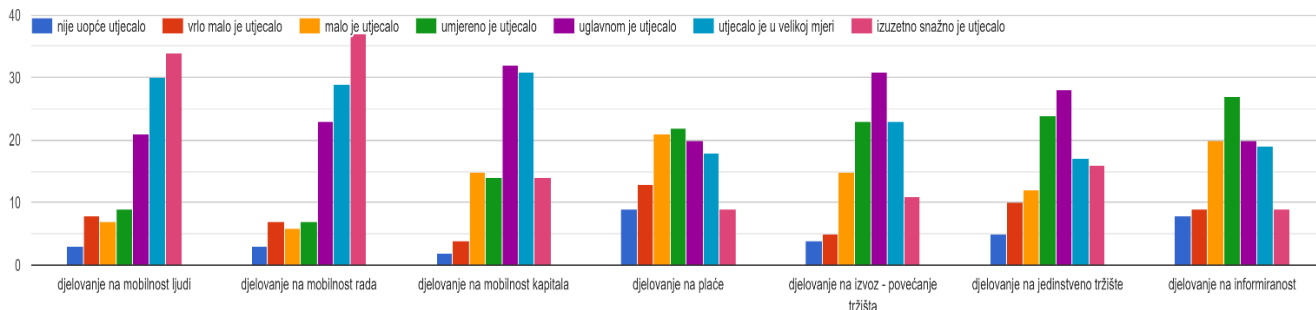
Na sljedećem pitanju građani su zamoljeni da na skali od „nije uopće utjecalo“ do „izuzetno snažno je utjecalo“ procijene kako je pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo. Za razliku od većine ostalih pitanja u kojima se traži anticipacija budućnosti, ovo je pitanje retrospektivno s naglaskom na stvarne, već ostvarene utjecaje na gospodarstvo. Građanima je dano 7 segmenata na kojima su trebali izraziti svoje mišljenje:

- djelovanje na mobilnost ljudi
- djelovanje na mobilnost rada
- djelovanje na mobilnost kapitala
- djelovanje na plaće
- djelovanje na izvoz - povećanje tržišta
- djelovanje na jedinstveno tržište
- djelovanje na informiranost

Građani smatraju da je ulazak Hrvatske u europsku uniju izuzetno snažno utjecao na mobilnost ljudi i mobilnost rada, dok je u nešto manjoj mjeri (najveći stupac uglavnom je utjecalo) djelovao na mobilnost kapitala, jedinstveno tržište i na povećanje tržišta (izvoz). U najmanjoj mjeri od navedenih je ulazak Hrvatske u EU djelovao na plaće i na informiranost (najveći stupac umjereno je utjecalo). Gore navedeno prikazuje grafikon 25.

Grafikon 25. Odgovori građana: Procjena učinaka ulaska Hrvatske u EU

10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo?

Izvor: anketa autora za građane

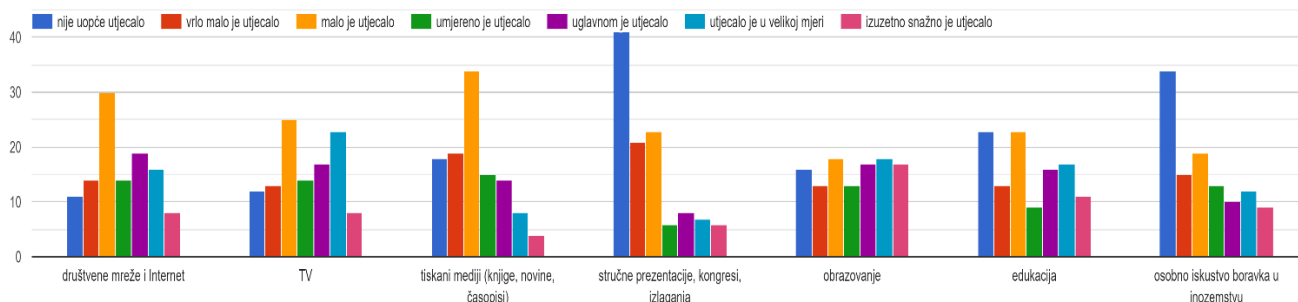
Posljednje pitanje u anketi za građane odnosi se na izvore informiranja o uvođenju eura u Hrvatsku. Ispitanicima je ponuđena skala od „nije uopće utjecalo“ do „izuzetno snažno je utjecalo“ a istovremeno su im dani sljedeći elementi za procjenu informiranosti:

- društvene mreže i Internet
- TV
- tiskani mediji (knjige, novine, časopisi)
- stručne prezentacije, kongresi, izlaganja
- obrazovanje
- edukacija
- osobno iskustvo boravka u inozemstvu

Pomalo iznenađuje činjenica da su među ispitanicima tiskani mediji još uvijek relativno dobro zastupljeni u odnosu na TV i Internet/društvene mreže. Kod spomenutih izvora informiranja najviše dominira stupac malo je utjecalo što općenito upućuje na prilično slabu zainteresiranost građana za temu. Kod ostalih izvora informiranja distribucija je prilično ravnomjerno raspoređena (obrazovanje, edukacija), sa iznimkom stručnih prezentacija, kongresa i izlaganja te osobnog iskustva boravka u inozemstvu za koje je najviše građana složno da uopće nisu utjecali na informiranost o uvođenju eura.

Grafikon 26. Odgovori građana: Izvori informiranja o uvođenju eura

11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura?

Izvor: anketa autora za građane

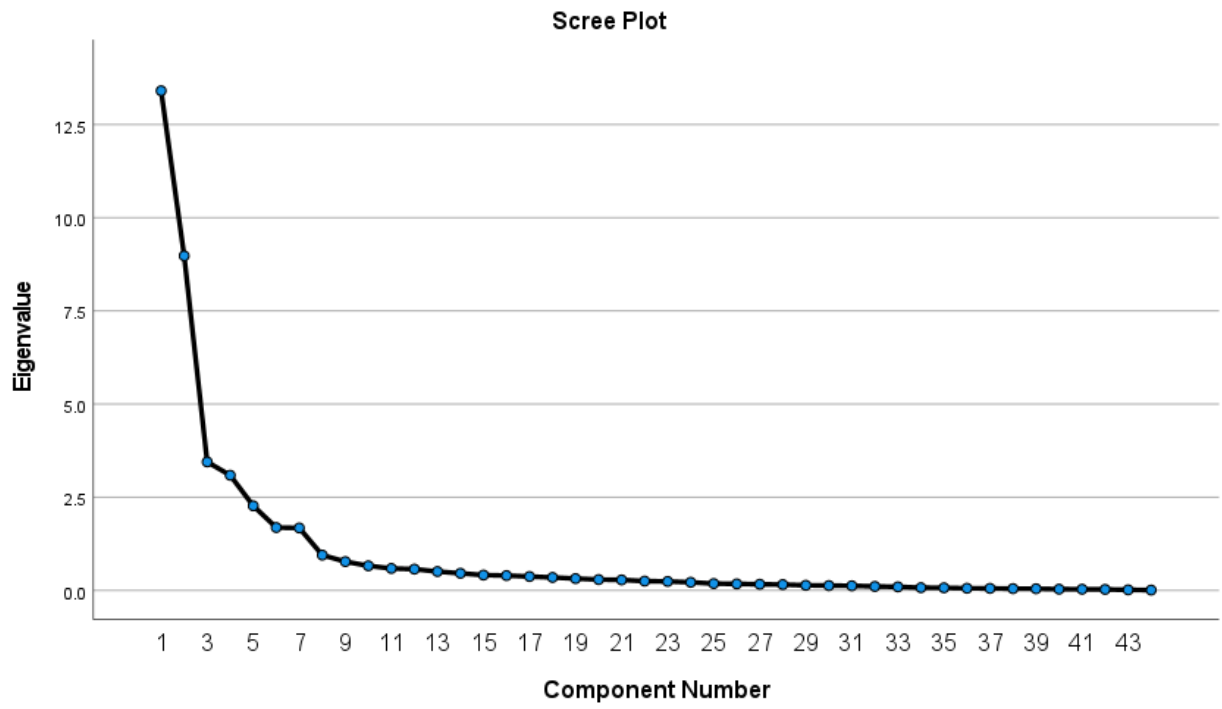
5.2.3. Osnovni deskriptivni parametri varijabli u SPSS-u

U prvoj tablici u prilogu na kraju rada prezentirane su osnovne mjere deskriptivne statistike za sve promatrane ordinalne varijable u istraživanju ankete za građane – veličina uzorka (N), prosječna vrijednost (Mean), minimalne i maksimalne vrijednosti, raspon (Range), standardna devijacija te Pearsonova mjera asimetrije (Skewness) i zaobljenost (Kurtosis).

5.2.4. Faktorska analiza

Kako bi se utvrdilo mjere li skale ciljane konstrukte, provedena je eksplorativna faktorska analiza kao jedan od pokazatelja konstruktne valjanosti instrumenta s ciljem redukcije podataka, sumariziranja varijabli u nekoliko komponenata tj. faktora koji rekonstruiraju originalno zamišljene konstrukte u anketi. U prvom pokušaju (uključene sve varijable) je dobivena struktura od 9 faktora, što je struktura koja odstupa od inicijalne teorijske strukture (7 faktora). Sukladno tome, iz faktorske analize su izbačene varijable PR1, EU1, EU2, E1 te E2 jer su pokazivale visoke regresijske koeficijente (engl. Loadings) na više od jednog faktora u matrici uzoraka (engl. Pattern Matrix) te time narušavale inicijalnu faktorsku strukturu. U drugoj iteraciji (bez navedenih čestica), dobivena je struktura koja odgovara teorijskoj (7 faktora, koji zajedno objašnjavaju 78,555 % zajedničke varijance). U nastavku je prezentiran Scree Plot koji grafički prikazuje broj faktora te količinu iscrpljene varijance preko Eigenvalue vrijednosti za pojedini faktor te tablični prikaz faktorske analize putem matrice uzoraka (engl. Pattern Matrix).

Grafikon 27. Scree Plot – anketa za građane

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Tablica 14. Faktorska analiza – matrica uzoraka u anketi za građane

Pattern Matrix^a

	Component						
	1	2	3	4	5	6	7
M2	.934						
M3	.929						
M6	.912						
M4	.896						
M7	.896						
M1	.889						
M5	.837						
N4		.887					
N2		.852					
N6		.810					
N5		.805					
N1		.794					
N3		.728					
N7		.689					
P6			-.884				
P2			-.853				
P5			-.849				
P7			-.786				
P1			-.760				
P4			-.729				
P3			-.722				
EU4				.824			
EU7				.823			
EU6				.817			
EU5				.740			
EU3				.721			
E5					.776		
E6					.766		
E4					.763		
E7					.714		
E3					.599		
I5						.897	
I3						.831	
I6						.824	
I4						.812	
I2						.798	
I7						.795	
I1						.710	
PR4							-.880
PR6							-.878
PR5							-.830
PR7							-.825
PR3							-.707
PR2							-.613

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 13 iterations.

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Radi lakše preglednosti, u matrici uzoraka čestice su poredane počevši s onom koja ima najveći regresijski koeficijent prema najmanjem uz zanemarivanje koeficijenta manjih od 0.5. Faktor M, koji predstavlja stupanj informiranosti o kriterijima iz Maastrichta, ima najviše regresijske koeficijente svojih varijabli od svih promatranih faktora, s varijablom informiranosti o deficitu proračuna opće države u BDP-u kao varijablom s najvećim regresijskim koeficijentom i informiranosti o nominalnoj dugoročnoj kamatnoj stopi kao varijabli s najmanjim regresijskim koeficijentom. Faktor N, koji predstavlja procjenu važnosti potencijalnih nedostataka uvođenja eura u RH, ima varijablu procijenjena nespремnost Hrvatske za uvođenje eura kao varijablu s najvećim regresijskim koeficijentom dok je varijabla procijenjeni rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacija makroekonomskih neravnoteža varijabla s najmanjim regresijskim koeficijentom. Faktor P, koji predstavlja procjenu važnosti prednosti uvođenja eura u RH, ima negativne regresijske koeficijente svojih varijabli, što znači da vrijednosti varijabli obrnuto proporcionalno utječu na rezultat. Kod faktora EU, koji opisuje procjenu djelovanja EU na hrvatsko gospodarstvo, su izbačene čestice djelovanje EU na mobilnost ljudi i djelovanje EU na mobilnost rada jer su u prvom pokušaju provođenja analize odudarale od inicijalne faktorske strukture. Ostale čestice se podudaraju sa inicijalnom strukturom komponenti, s djelovanjem EU na plaće kao varijablom s najvećim regresijskim koeficijentom i djelovanjem EU na mobilnost kapitala kao varijablom s najmanjim regresijskim koeficijentom. Faktor E, koji opisuje snagu utjecaja pojedinih elemenata informiranja o uvođenju eura, također je krnji. Pritom su izbačene čestice E1 i E2, koje predstavljaju društvene mreže i Internet te TV. Najveći regresijski koeficijent ima element obrazovanja, a najmanji tiskani mediji. Faktor I, koji predstavlja informiranost građana o mogućim učincima uvođenja eura, ima informiranost o utjecaju na nedostatak određenih roba kao varijablu s najvećim regresijskim koeficijentom, dok je informiranost o utjecaju na stabilnost monetarnog fonda varijabla s najmanjim regresijskim koeficijentom. Faktor PR, koji predstavlja procjenu važnosti strukturnih problema s kojima se Hrvatska suočava, ne odgovara inicijalnom teorijskom konstrukt jer je izbačena čestica nezaposlenost. Ovdje su također varijable s negativnim koeficijentima regresije jer vrijednosti varijabli obrnuto proporcionalno utječu na rezultat.

5.2.5. Analiza pouzdanosti

Slijedi analiza unutarnje pouzdanosti konstrukata tj. spomenutih faktora u promatranom modelu. Pouzdanost se može definirati kao preciznost mjerenja ili kao odsustvo mjernih pogrešaka u instrumentu. Analiza je provedena korištenjem Cronbach alpha (α) indikatora koji pokazuje stupanj u kojem promatrane varijable unutar istog faktora kovariraju. Navedeni se indikator često koristi kada postoje višestruka pitanja s Likertovom skalom koja spadaju pod isti konstrukt i formiraju skalu. Važno je spomenuti da α nije mjera homogenosti ili jednodimenzionalnosti konstrukta. Moguće je dobiti vrijednosti na skali od 0.00 do 1.00 gdje 0 predstavlja činjenicu da nema konzistentnosti, a 1 savršenu konzistentnost u mjerenju. Kako bi bili sigurni da su ispitanici zaista razumjeli postavljena pitanja, preporučeno je da spomenuti indikator iznosi barem 0.7 što bi u teoriji značilo da je 70 % varijance u rezultatima pouzdana varijanca. U nastavku je prikazana tablica u kojoj su izneseni rezultati pouzdanosti konstrukata/faktora u modelu, zajedno sa nekim osnovnim podacima deskriptivne statistike koji bolje opisuju faktore (srednje vrijednosti, minimum, maksimum, raspon te varijanca).

Tablica 15. Analiza pouzdanosti i valjanosti faktora u modelu ankete za građane

Faktori/konstrukti	M	Var	Min	Max	R	α
Informiranost (I)	3.791	0.078	3.420	4.134	0.714	0.966
Prednosti (P)	5.172	0.025	4.911	5.384	0.473	0.947
Nedostaci (N)	5.290	0.171	4.634	5.714	1.080	0.940
Problemi (PR)	6.036	0.093	5.652	6.429	0.777	0.906
Maastricht (M)	2.847	0.026	2.607	3.098	0.491	0.979
Djelovanje EU (EU)	4.751	0.281	4.080	5.455	1.375	0.900
Elementi (E)	3.540	0.267	2.679	4.107	1.429	0.802

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Pogledom na tablicu može se vidjeti da svi navedeni faktori na Cronbach alpha skali ostvaruju vrijednosti veće od 0.7, čime se zaključuje da zadovoljavaju kriterije pouzdanosti i valjanosti skala. Štoviše, utvrđeno je da većina konstrukata ima vrijednost ovog pokazatelja iznad 0.90, što dokazuje izvrsne performanse na skali unutarnje dosljednosti faktora. Najveću α vrijednost ima

faktor koji skupno opisuje informiranost o kriterijima iz Maastrichta (0.979) uz najnižu prosječnu vrijednost skale među promatranim faktorima od 2.847. Najveću prosječnu vrijednost skale ima faktor koji opisuje procjenu važnosti ispitanika o strukturnim problemima s kojim se Hrvatska suočava. Isti faktor ima Cronbach alpha koeficijent od 0.906. Svojevrсна iznimka prilikom procjene α jest faktor Elementi (E) koji opisuje elemente informiranja ispitanika o euru. Njegov α iznosi 0.802 što je na imaginarnoj granici između kategorija “prihvatljivo” i “dobro”.

5.2.6. Analiza razlika između ispitanika različitih obilježja

U nastavku je proveden niz t-testova kako bi se utvrdilo postoje li signifikantne razlike među ispitanicima s obzirom na grupirajuću kategoričku varijablu spol. Ovakva vrsta analize prikladna je kada postoje samo dvije moguće vrijednosti varijable, u ovom konkretnom slučaju muški i ženski spol. Jačina efekta procijenjena je korištenjem Cohen's d indikatora, koji svojim rasponom od -1 do 1 ukazuje na snagu i smjer uzročno-posljedične veze. U tablici u nastavku izneseni su osnovni deskriptivni parametri varijabli: veličina uzorka (N), prosječna vrijednost (M) i standardna devijacija (SD) te parametri t-testa nezavisnih uzoraka (engl. Independent Sample t-test): t-vrijednost (t), p-vrijednost (p) i Cohenov d (d).

Tablica 16. Analiza statističkih značajnih razlika među spolovima putem t-testa

Varijabla	Spol	N	M	SD	t	p	d
Informiranost (I)	Muški	46	4.06	1.57	1.507	0.135	0.290
	Ženski	65	3.61	1.54			
Prednosti (P)	Muški	46	5.11	1.36	-0.268	0.789	-0.052
	Ženski	65	5.19	1.48			
Nedostaci (N)	Muški	46	4.77	1.35	-3.332	0.001	-0.642
	Ženski	65	5.65	1.37			
Problemi (PR)	Muški	46	5.67	1.08	-3.277	0.001	-0.631
	Ženski	65	6.29	0.89			
Maastricht (M)	Muški	46	3.23	1.69	2.102	0.038	0.405
	Ženski	65	2.58	1.58			

Djelovanje EU (EU)	Muški	46	4.70	1.04	-0.353	0.725	-0.068
	Ženski	65	4.79	1.43			
Elementi (E)	Muški	46	3.48	1.04	-0.484	0.629	-0.089
	Ženski	65	3.59	1.42			

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Rezultati analize su sljedeći: statistički značajne razlike između muškaraca i žena postoje u kategorijama Nedostaci (N), Problemi (PR) i Maastricht (M). Upitane da procijene važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku, žene u prosjeku smatraju da su nedostaci uvođenja eura znatno važniji od onoga što o važnosti nedostataka smatraju muškarci ($t=-3.332$, $p<0.05$, $M\check{Z}=5.65$, $MM=4.77$). Cohenov d za ovu kategoriju iznosi -0.642 što možemo klasificirati kao umjerenu do jaku veličinu efekta u razlici između muškaraca i žena. To znači da je razlika između srednjih vrijednosti za muškarce i žene izražena kao 0.642 standardnih devijacija u korist žena, što indicira minus ispred same vrijednosti. Slična se situacija vidi i kod procjene važnosti strukturnih problema s kojima se Hrvatska suočava, žene u prosjeku misle da su navedeni problemi važniji od onog što o tom pitanju misle muškarci ($t=-3.277$, $p<0.05$, $M\check{Z}=6.29$, $MM=5.67$). Cohenov d ovdje iznosi -0.631 što također možemo klasificirati kao umjereni do jaki efekt. Na pitanje da procijene svoju informiranost o kriterijima iz Maastrichta, žene na ordinalnoj skali u prosjeku ostvaruju niže rezultate, slabije su informirane o navedenim kriterijima ($t=2.102$, $p<0.05$, $M\check{Z}=2.58$, $MM=3.23$, $d=0.405$). U ostalim kategorijama nisu pronađene statistički značajne razlike među spolovima.

Slijedi cijeli niz F testova kojima će se utvrditi postoje li signifikantne razlike između potkategorija ostalih kategoričkih varijabli koje opisuju demografsko socijalna obilježja ispitanika. Ovaj F test je prikladan kad je poznato da postoje 3 ili više utvrđenih potkategorija iste kategoričke varijable koje valja istovremeno testirati. Spomenuti test za dobne razrede se zajedno sa osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) nalazi u tablici u nastavku.

Tablica 17. Analiza statistički značajnih razlika među dobnim razredima putem F-testa

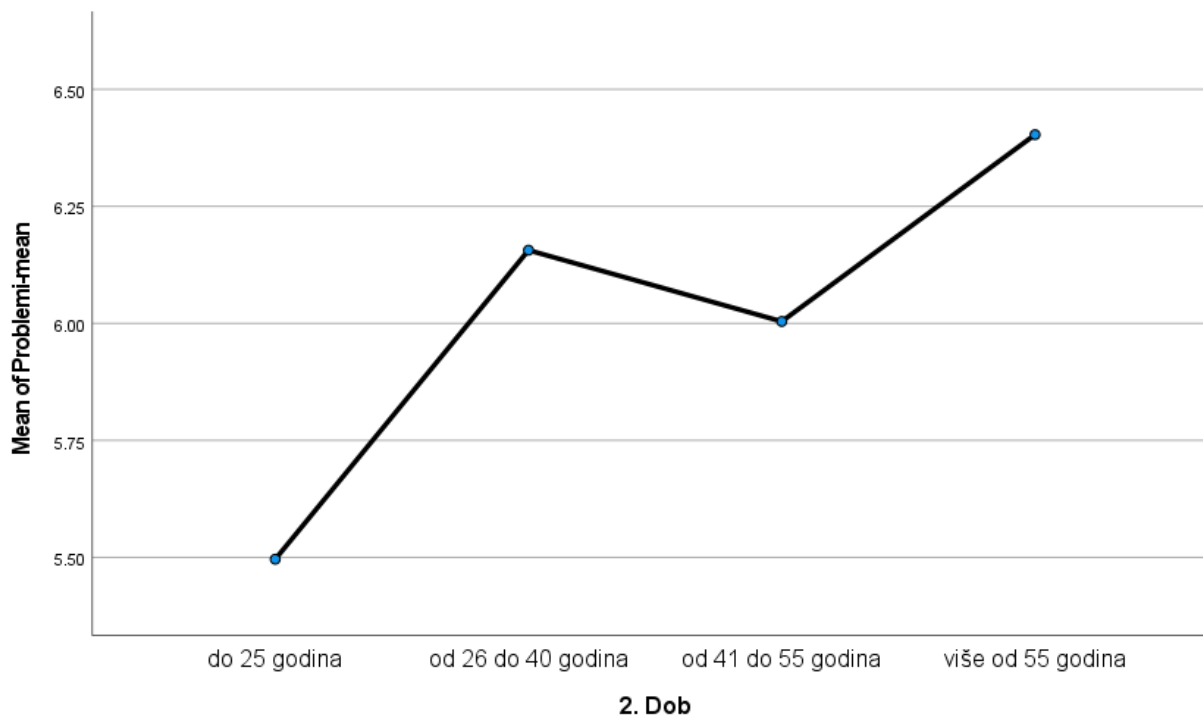
Varijabla	Dobni razred	N	M	SD	F	p
Informiranost (I)	< 25	19	4.33	1.87	1.893	0.135
	25-40	42	3.72	1.64		
	41-55	34	3.90	1.32		
	> 55	17	3.13	1.26		
Prednosti (P)	< 25	19	5.07	1.63	0.453	0.716
	25-40	42	5.32	1.29		
	41-55	34	5.21	1.36		
	> 55	17	4.86	1.71		
Nedostaci (N)	< 25	19	5.04	1.53	0.310	0.818
	25-40	42	5.34	1.39		
	41-55	34	5.41	1.34		
	> 55	17	5.21	1.62		
Problemi (PR)	< 25	19	5.50	1.18	2.910	0.038
	25-40	42	6.16	0.90		
	41-55	34	6.00	1.10		
	> 55	17	6.40	0.61		
Maastricht (M)	< 25	19	3.33	2.31	1.757	0.160
	25-40	42	2.77	1.61		
	41-55	34	3.02	1.20		
	> 55	17	2.15	1.47		

Djelovanje EU (EU)	< 25	19	4.54	1.25	1.312	0.274
	25-40	42	5.02	1.15		
	41-55	34	4.49	1.28		
	> 55	17	4.84	1.50		
Elementi (E)	< 25	19	3.36	1.38	1.173	0.324
	25-40	42	3.77	1.41		
	41-55	34	3.56	0.92		
	> 55	17	3.13	1.34		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Kod analize F testa je utvrđeno da postoje statistički signifikantne razlike između dobnih razreda isključivo u kategoriji Problemi (PR)($F=2.910$, $p<0.05$). Znači da se percepcija važnosti strukturnih problema razlikuje ovisno o tome koji se dojni razred promatra. Ukoliko se uspoređuju srednje vrijednosti (M) ostvarenih rezultata po dobnim razredima, vidljivo je da su strukturni problemi u RH relativno nebitni dobnj skupini <25 godina u odnosu na ostale dobne skupine ($M_{<25g}=5.50$). Slijedi podskupina 41-55 godina ($M_{41-55g}=6.00$) te podskupina 25-40 godina ($M_{25-40g}=6.16$). Strukturni problemi Hrvatske su najvažniji najstarijoj dobnj skupini ($M_{>55g}=6.40$). U nastavku je gore navedeno grafički prikazano.

Grafikon 28. Usporedba srednjih vrijednosti problema u RH između različitih dobnih razreda

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Promatranjem srednjih vrijednosti između različitih dobnih skupina, uz malu iznimku kod srednjih dobnih skupina, može se zaključiti da važnost strukturnih problema Hrvatske u percepciji građana raste kako spomenuti građani stare. Kako bi se preciznije utvrdilo između kojih je točno poduzoraka (razreda prema dobi) došlo do statistički signifikantnih razlika, proveden je post hoc test za kategoriju Problemi (PR). S obzirom da je Levene-ov test homogenosti varijance baziran na srednjoj vrijednosti pokazao da nije opravdana pretpostavka o nepostojanju jednakih varijanci ($p=0.062>0.05$), korišten je Tukey HSD post hoc test koji se smatra najpouzdanijim testom u slučaju da je zadovoljena pretpostavka o jednakim varijancama.

Tablica 18. Tukey HSD post hoc test o postojanju statistički značajnih razlika među potkategorijama dobi

Multiple Comparisons

Dependent Variable: MPR Problemi-mean

Tukey HSD

(I) Dob_Numeric 2. Dob	(J) Dob_Numeric 2. Dob	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
do 25 godina	od 26 do 40 godina	-.66022	.27237	.079	-1.3710	.0505
	od 41 do 55 godina	-.50796	.28217	.279	-1.2443	.2284
	više od 55 godina	-.90712*	.32888	.034	-1.7653	-.0489
od 26 do 40 godina	do 25 godina	.66022	.27237	.079	-.0505	1.3710
	od 41 do 55 godina	.15226	.22727	.908	-.4408	.7453
	više od 55 godina	-.24690	.28319	.819	-.9859	.4921
od 41 do 55 godina	do 25 godina	.50796	.28217	.279	-.2284	1.2443
	od 26 do 40 godina	-.15226	.22727	.908	-.7453	.4408
	više od 55 godina	-.39916	.29263	.525	-1.1628	.3644
više od 55 godina	do 25 godina	.90712*	.32888	.034	.0489	1.7653
	od 26 do 40 godina	.24690	.28319	.819	-.4921	.9859
	od 41 do 55 godina	.39916	.29263	.525	-.3644	1.1628

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Post hoc test je pokazao da postoji statistički signifikantna razlika isključivo između dobnih razreda <25 godina i >55 godina ($|Mdiff|=0.90712$, $p=0.034<0.05$). Među ostalim potkategorijama dobi nisu pronađene statistički signifikantne razlike.

Sljedeći F test je proveden da bi se utvrdilo postoje li statistički signifikantne razlike među ispitanicima različitih stupnjeva obrazovanja. Spomenuti test za stupanj obrazovanja se zajedno sa osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) nalazi u tablici u nastavku.

Tablica 19. Analiza statistički značajnih razlika među ispitanicima različitog stupnja obrazovanja putem F testa

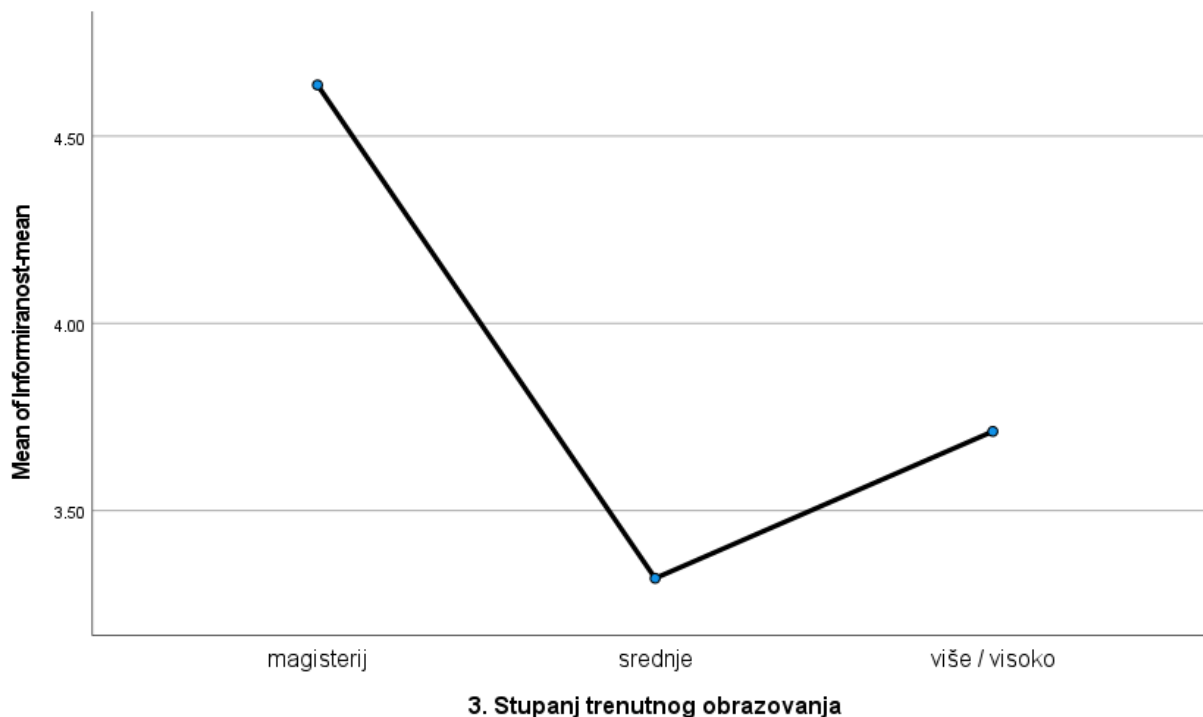
Varijabla	Stupanj obrazovanja	N	M	SD	F	p
(I) Informiranost	magisterij	24	4.64	1.70	5.597	0.005
	srednje	34	3.32	1.22		
	više/visoko	54	3.71	1.56		
(P) Prednosti	magisterij	24	5.35	1.25	1.052	0.353
	srednje	34	4.88	1.44		

	više/visoko	54	5.28	1.49		
Nedostaci (N)	magisterij	24	5.69	1.10	1.332	0.268
	srednje	34	5.27	1.52		
	više/visoko	54	5.12	1.47		
Problemi (PR)	magisterij	24	6.22	0.63	1.344	0.265
	srednje	34	5.81	1.36		
	više/visoko	54	6.10	0.87		
Maastricht (M)	magisterij	24	3.40	1.94	2.209	0.115
	srednje	34	2.49	1.48		
	više/visoko	54	2.83	1.55		
Djelovanje EU (EU)	magisterij	24	4.85	0.83	1.570	0.213
	srednje	34	4.43	1.40		
	više/visoko	54	4.91	1.33		
Elementi (E)	magisterij	24	4.10	0.97	5.652	0.005
	srednje	34	3.03	1.12		
	više/visoko	54	3.62	1.36		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Rezultati analize F testa ukazuju na sljedeće: postoje signifikantne razlike među stupnjevima obrazovanja za kategoriju Informiranost (I) ($F=5.597$, $p<0.05$) i za kategoriju Elementi (E) ($F=5.652$, $p<0.05$). Očekivano, kako raste razina obrazovanja, tako raste i informiranost građana o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatsku tj. ona je najmanja kod ispitanika sa srednjim obrazovanjem ($MSSS=3.32$), nešto veća kod ispitanika sa višim/visokim obrazovanjem ($MVSS/VŠS=3.71$) i najveća kod ispitanika sa magisterijem ($Mmag=4.64$). Vizualni prikaz spomenutih razlika među ispitanicima različitih stupnjeva obrazovanja za kategoriju Informiranost (I) nalazi se u grafikonu 29.

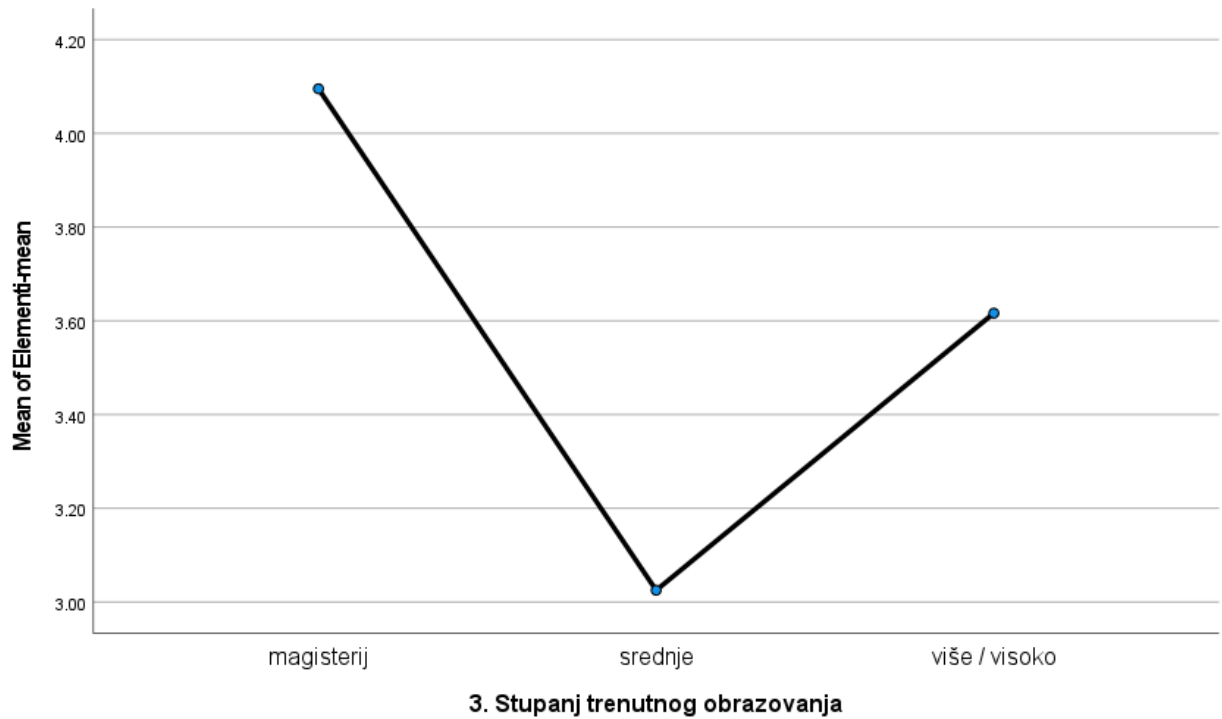
Grafikon 29. Usporedba srednjih vrijednosti informiranosti o učincima uvođenja eura na osnovu obrazovanja

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Što se tiče snage elemenata koji su utjecali na građane prilikom informiranja u uvođenju eura, vidljivo je da u prosjeku najviše rezultate na ovoj skali ponovo ostvaruju ispitanici s magisterijem ($M_{mag}=4.10$), zatim građani s višim/visokim obrazovanjem ($M_{VSS}/V\check{S}S=3.62$) i na kraju građani sa srednjim obrazovanjem ($M_{SSS}=3.03$). Može se zaključiti da, kako raste razina obrazovanja kod građana, tako raste i zainteresiranost za temu uvođenja eura u Hrvatsku. Spomenuti zaključci se jasnije vide na grafikonu u nastavku.

Grafikon 30. Usporedba srednjih vrijednosti snage elemenata informiranosti o uvođenju eura na osnovu obrazovanja

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Kako bi se utvrdilo između kojih je poduzoraka u obrazovanju nastala statistički signifikantna razlika za kategorije Informiranost (I) i Elementi (E), proveden je Tukey HSD post hoc test.

Tablica 20. Tukey HSD post hoc test o postojanju statistički značajnih razlika među potkategorijama obrazovanja

Multiple Comparisons

Tukey HSD

Dependent Variable	(I) Stupanj_obrazovanja_Num eric 3. Stupanj trenutnog obrazovanja	(J) Stupanj_obrazovanja_Num eric 3. Stupanj trenutnog obrazovanja	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval		
						Lower Bound	Upper Bound	
MI Informiranost-mean	magisterij	srednje	1.31758*	.39904	.004	.3694	2.2658	
		više / visoko	.92526*	.36719	.035	.0528	1.7978	
	srednje	magisterij	-1.31758*	.39904	.004	-2.2658	-.3694	
		više / visoko	-.39231	.32768	.457	-1.1709	.3863	
	više / visoko	magisterij	-.92526*	.36719	.035	-1.7978	-.0528	
		srednje	.39231	.32768	.457	-.3863	1.1709	
	ME Elementi-mean	magisterij	srednje	1.07003*	.32428	.004	.2995	1.8406
			više / visoko	.47884	.29840	.248	-.2302	1.1879
srednje		magisterij	-1.07003*	.32428	.004	-1.8406	-.2995	
		više / visoko	-.59119	.26629	.072	-1.2239	.0416	
više / visoko		magisterij	-.47884	.29840	.248	-1.1879	.2302	
		srednje	.59119	.26629	.072	-.0416	1.2239	

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Rezultati post hoc testa su sljedeći: postoje statistički značajne razlike u informiranosti između građana s magisterijem i srednjim obrazovanjem ($|Mdiff|=1.32$, $p=0.004<0.05$) i između građana s magisterijem i višim/visokim obrazovanjem ($|Mdiff|=0.93$, $p=0.035<0.05$). Između građana s srednjim obrazovanjem i višim/visokim obrazovanjem nisu pronađene statistički signifikantne razlike. Što se tiče snage elemenata informiranja o uvođenju eura, jedina statistički značajna razlika je pronađena između građana s magisterijem i građana sa srednjim obrazovanjem ($|Mdiff|=1.07$, $p=0.004<0.05$). Između građana s magisterijem i građana s višim/visokim obrazovanjem i između građana s višim/visokim obrazovanjem i građana sa srednjim obrazovanjem nisu pronađene statistički signifikantne razlike.

Sljedeći F test je proveden da bi se utvrdilo postoje li statistički signifikantne razlike među ispitanicima različitih regija boravka. Spomenuti test za razlike između regija boravka se zajedno sa osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) nalazi u tablici u nastavku.

Tablica 21. Analiza statističkih značajnih razlika među ispitanicima različite regije boravka putem F testa

Varijabla	Regija boravka	N	M	SD	F	p
Informiranost (I)	Dalmacija	2	1.21	0.30	1.617	0.175
	Sj. Hrvatska	2	4.00	1.21		
	Sj. primorje	2	3.21	1.11		
	Slavonija	4	3.36	1.66		
	Zagreb i okolica	102	3.87	1.55		
Prednosti (P)	Dalmacija	2	3.00	0.81	2.075	0.089
	Sj. Hrvatska	2	6.36	0.71		
	Sj. primorje	2	3.79	0.30		
	Slavonija	4	5.25	0.91		
	Zagreb i okolica	102	5.22	1.43		
Nedostaci (N)	Dalmacija	2	6.29	0.20	0.730	0.573
	Sj. Hrvatska	2	6.50	0.10		
	Sj. primorje	2	4.86	1.01		
	Slavonija	4	4.89	1.11		
	Zagreb i okolica	102	5.27	1.45		
Problemi (PR)	Dalmacija	2	6.71	0.20	1.027	0.397
	Sj. Hrvatska	2	7.00	0.00		
	Sj. primorje	2	5.21	0.71		
	Slavonija	4	6.11	0.59		
	Zagreb i okolica	102	6.02	1.03		
Maastricht (M)	Dalmacija	2	2.07	1.52	0.496	0.739
	Sj. Hrvatska	2	2.50	2.12		
	Sj. primorje	2	1.50	0.71		

	Slavonija	4	2.71	1.70		
	Zagreb i okolica	102	2.90	1.66		
Djelovanje EU (EU)	Dalmacija	2	5.50	0.10	0.678	0.608
	Sj. Hrvatska	2	5.57	0.00		
	Sj. primorje	2	4.00	1.41		
	Slavonija	4	5.18	0.71		
	Zagreb i okolica	102	4.72	1.30		
Elementi (E)	Dalmacija	2	2.93	0.91	0.306	0.873
	Sj. Hrvatska	2	4.07	2.12		
	Sj. primorje	2	3.00	0.00		
	Slavonija	4	3.39	0.77		
	Zagreb i okolica	102	3.56	1.29		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Rezultati provedenog F testa ukazuju da ne postoji signifikantna razlika između ispitanicima različitih regija boravka u bilo kojem od promatranih konstrukta ($p > 0.05$).

Sljedeći se F test provodi da bi se saznalo postoje li statistički značajne razlike među ispitanicima različitih primanja. Spomenuti test za razlike između mjesečnih neto primanja građana zajedno s osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) se nalazi u nastavku.

Tablica 22. Analiza statistički značajnih razlika između ispitanika različitih neto plaća putem F testa

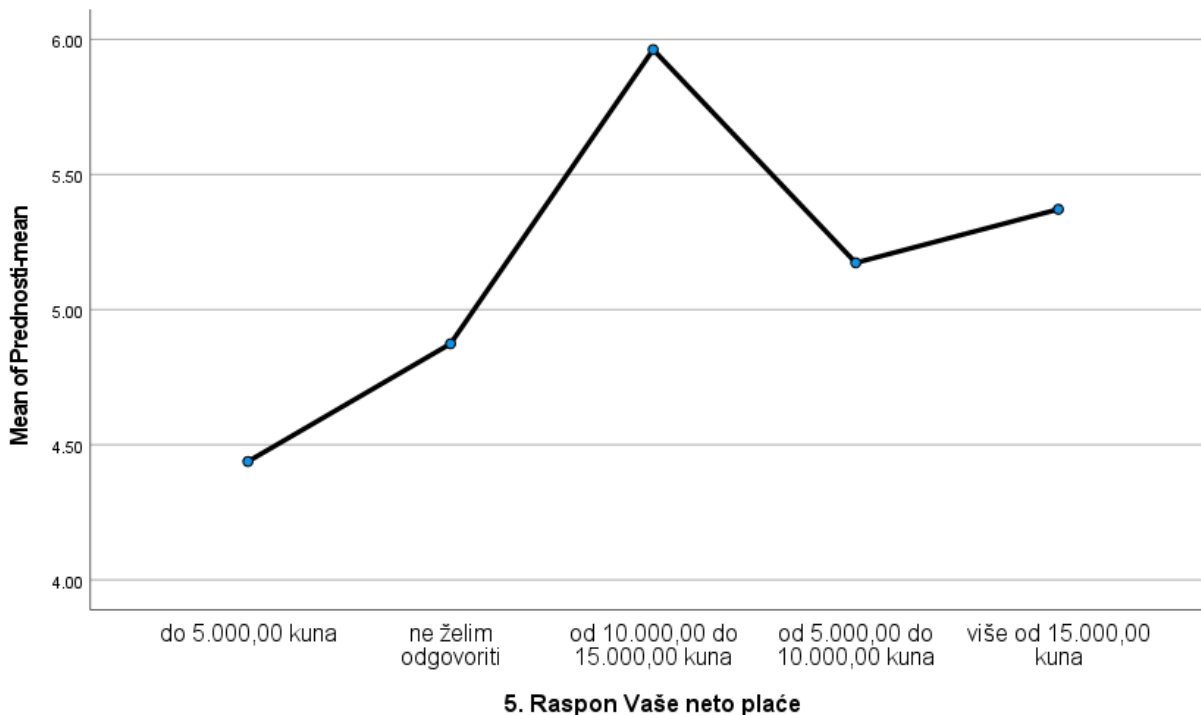
Varijabla	Raspon neto plaće	N	M	SD	F	p
Informiranost (I)	<5000 kn	15	3.23	2.01	1.645	0.168
	ne želim odgovoriti	17	3.99	1.51		
	od 10000 do 15000 kn	19	4.48	1.20		
	od 5000 do 10000 kn	56	3.65	1.50		
	>15000 kn	5	3.74	1.61		
Prednosti (P)	<5000 kn	15	4.44	1.89	2.828	0.028
	ne želim odgovoriti	17	4.87	1.71		
	od 10000 do 15000 kn	19	5.96	0.91		

	od 5000 do 10000 kn	56	5.17	1.30		
	>15000 kn	5	5.37	0.52		
Nedostaci (N)	<5000 kn	15	5.23	1.50	0.972	0.426
	ne želim odgovoriti	17	4.85	1.79		
	od 10000 do 15000 kn	19	5.09	1.35		
	od 5000 do 10000 kn	56	5.53	1.32		
	>15000 kn	5	5.00	1.17		
Problemi (PR)	<5000 kn	15	6.34	0.64	0.755	0.557
	ne želim odgovoriti	17	5.86	1.31		
	od 10000 do 15000 kn	19	6.11	0.59		
	od 5000 do 10000 kn	56	5.95	1.12		
	>15000 kn	5	6.40	0.67		
Maastricht (M)	<5000 kn	15	2.66	1.91	0.400	0.808
	ne želim odgovoriti	17	2.90	1.95		
	od 10000 do 15000 kn	19	3.21	1.30		
	od 5000 do 10000 kn	56	2.73	1.62		
	>15000 kn	5	3.17	1.33		
Djelovanje EU (EU)	<5000 kn	15	4.31	1.58	1.988	0.102
	ne želim odgovoriti	17	5.22	0.98		
	od 10000 do 15000 kn	19	5.19	0.79		
	od 5000 do 10000 kn	56	4.56	1.36		
	>15000 kn	5	4.94	0.86		
Elementi (E)	<5000 kn	15	3.07	1.31	1.039	0.391
	ne želim odgovoriti	17	3.40	1.38		
	od 10000 do 15000 kn	19	3.77	0.99		
	od 5000 do 10000 kn	56	3.58	1.31		
	>15000 kn	5	4.14	1.11		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Na osnovu provedenog F testa može se zaključiti da postoje statistički signifikantne razlike između ispitanika na osnovi neto plaća jedino u kategoriji Prednosti (P). U nastavku se nalazi grafikon koji prikazuje distribuciju srednjih vrijednosti kod kategorije Prednosti (P) a na osnovi različitih neto plaća.

Grafikon 31. Usporedba srednjih vrijednosti važnosti prednosti uvođenja eura u RH na osnovi mjesečnih primanja

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Kako bi se utvrdilo između kojih su točno podgrupa mjesečnih primanja nastale razlike u kategoriji Prednosti (P), prikladno je promotriti rezultate post hoc testa. S obzirom da je Levene-ov test homogenosti varijance ispao statistički signifikantan ($p < 0.05$) tj. prihvaća se pretpostavka o nepostojanju jednakih varijanci između različitih grupa, izabran je Games-Howell post hoc test, jedan od post hoc testova koji se koristi u slučaju da nisu pretpostavljene jednake varijance. Rezultati ovog post hoc testa nalaze se u tablici u nastavku.

Tablica 23. Games-Howell post hoc test o postojanju signifikantnih razlika među potkategorijama mjesečnih primanja

Multiple Comparisons

Dependent Variable: MP Prednosti-mean

Games-Howell

(I) Rapon_plaće_Numeric 5. Raspon Vaše neto plaće	(J) Rapon_plaće_Numeric 5. Raspon Vaše neto plaće	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval Lower Bound Upper Bound	
do 5.000,00 kuna	ne želim odgovoriti	-.43585	.63907	.959	-2.2956	1.4239
	od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	-1.52431	.52953	.064	-3.1161	.0675
	od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	-.73537	.51700	.622	-2.3014	.8307
	više od 15.000,00 kuna	-.93333	.53991	.442	-2.5672	.7005
ne želim odgovoriti	do 5.000,00 kuna	.43585	.63907	.959	-1.4239	2.2956
	od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	-1.08846	.46302	.164	-2.4537	.2767
	od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	-.29952	.44864	.961	-1.6310	1.0320
	više od 15.000,00 kuna	-.49748	.47485	.830	-1.9198	.9248
od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	do 5.000,00 kuna	1.52431	.52953	.064	-.0675	3.1161
	ne želim odgovoriti	1.08846	.46302	.164	-.2767	2.4537
	od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	.78894*	.27067	.042	.0196	1.5582
	više od 15.000,00 kuna	.59098	.31220	.373	-.4139	1.5959
od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	do 5.000,00 kuna	.73537	.51700	.622	-.8307	2.3014
	ne želim odgovoriti	.29952	.44864	.961	-1.0320	1.6310
	od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	-.78894*	.27067	.042	-1.5582	-.0196
	više od 15.000,00 kuna	-.19796	.29045	.956	-1.1647	.7688
više od 15.000,00 kuna	do 5.000,00 kuna	.93333	.53991	.442	-.7005	2.5672
	ne želim odgovoriti	.49748	.47485	.830	-.9248	1.9198
	od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	-.59098	.31220	.373	-1.5959	.4139
	od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	.19796	.29045	.956	-.7688	1.1647

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Rezultati provedenog post hoc testa ukazuju na sljedeće: postoje signifikantne razlike između građana s mjesečnim neto plaćama od 5.000,00 kuna do 10.000,00 kuna i građana s mjesečnim neto plaćama od 10.000,00 kuna do 15.000,00 kuna ($|Mdiff|=0.78894$, $p=0.042<0.05$). Između ostalih potkategorija za plaću nije pronađena statistički signifikantna razlika.

Posljednji F test se odnosi na testiranje razlika između ispitanika na temelju različitih sektora gospodarstva u kojima su zaposleni. Spomenuti test za razlike između građana različitih zaposlenja zajedno s osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) se nalazi u nastavku.

Tablica 24. Analiza statistički značajnih razlika između ispitanika različitih zaposlenja u različitim sektorima gospodarstva putem F testa

Varijabla	Sektor gospodarstva	N	M	SD	F	p
Informiranost (I)	financije i bankarstvo	15	4.04	2.14	0.930	0.525
	industrija	23	4.06	1.27		
	IT sektor	4	3.57	1.41		
	javna uprava	7	3.88	1.37		
	nezaposlen	6	4.14	2.09		
	osn. i sr. obrazovanje	7	3.43	1.65		
	ostalo	14	3.44	1.76		
	privatni sektor	18	4.26	1.18		
	promet	2	3.50	1.31		
	službenik	4	3.50	1.08		
	trgovina	8	3.18	1.47		
	turizam i ugostiteljstvo	1	1.57	/		
	visoko obrazovanje	1	4.43	/		
	zdravstvo	2	1.50	0.71		
Prednosti (P)	financije i bankarstvo	15	5.58	1.12	1.757	0.061
	industrija	23	5.84	0.93		
	IT sektor	4	5.11	0.69		
	javna uprava	7	4.55	1.45		
	nezaposlen	6	5.26	2.15		
	osn. i sr. obrazovanje	7	3.92	1.86		
	ostalo	14	4.78	1.84		
	privatni sektor	18	5.47	1.19		
	promet	2	5.93	0.91		
	službenik	4	4.96	1.11		

	trgovina	8	4.29	1.49		
	turizam i ugostiteljstvo	1	3.00	/		
	visoko obrazovanje	1	4.86	/		
	zdravstvo	2	5.43	0.81		
Nedostaci (N)	financije i bankarstvo	15	6.18	0.93	1.273	0.243
	industrija	23	5.29	1.31		
	IT sektor	4	5.61	0.24		
	javna uprava	7	4.45	1.84		
	nezaposlen	6	4.88	1.90		
	osn. i sr. obrazovanje	7	5.96	1.89		
	ostalo	14	5.00	1.72		
	privatni sektor	18	5.17	1.16		
	promet	2	5.07	1.92		
	službenik	4	5.50	1.05		
	trgovina	8	4.95	1.38		
	turizam i ugostiteljstvo	1	3.00	/		
	visoko obrazovanje	1	6.71	/		
	zdravstvo	2	4.57	0.61		
Problemi (PR)	financije i bankarstvo	15	6.36	0.80	1.092	0.375
	industrija	23	6.25	0.59		
	IT sektor	4	6.18	0.18		
	javna uprava	7	6.37	0.86		
	nezaposlen	6	5.26	1.38		
	osn. i sr. obrazovanje	7	6.22	1.47		
	ostalo	14	5.95	1.20		
	privatni sektor	18	5.82	0.96		
	promet	2	5.86	0.81		
	službenik	4	6.11	0.27		
	trgovina	8	5.29	1.67		
	turizam i ugostiteljstvo	1	7.00	/		

	visoko obrazovanje	1	5.86	/					
	zdravstvo	2	6.50	0.71					
Maastricht (M)	financije i bankarstvo	15	3.40	2.37	1.501	0.130			
	industrija	23	3.35	1.10					
	IT sektor	4	1.57	0.96					
	javna uprava	7	2.92	1.84					
	nezaposlen	6	3.60	2.31					
	osn. i sr. obrazovanje	7	2.51	1.18					
	ostalo	14	1.94	1.44					
	privatni sektor	18	3.19	1.38					
	promet	2	2.43	1.41					
	službenik	4	2.50	1.73					
	trgovina	8	2.68	1.47					
	turizam i ugostiteljstvo	1	1.00	/					
	visoko obrazovanje	1	1.00	/					
	zdravstvo	2	1.00	0.00					
	Djelovanje EU (EU)	financije i bankarstvo	15	4.62			1.91	1.042	0.419
		industrija	23	5.21			0.64		
IT sektor		4	4.21	1.31					
javna uprava		7	4.98	0.73					
nezaposlen		6	5.36	0.83					
osn. i sr. obrazovanje		7	4.24	1.40					
ostalo		14	4.30	1.65					
privatni sektor		18	4.88	0.96					
promet		2	4.86	1.41					
službenik		4	4.11	2.09					
trgovina		8	4.34	1.02					
turizam i ugostiteljstvo		1	4.14	/					
visoko obrazovanje		1	4.14	/					
zdravstvo		2	6.21	0.71					

Elementi (E)	financije i bankarstvo	15	3.92	1.38	1.389	0.178
	industrija	23	4.05	1.13		
	IT sektor	4	3.46	1.56		
	javna uprava	7	4.51	1.78		
	nezaposlen	6	3.31	1.46		
	osn. i sr. obrazovanje	7	3.12	1.59		
	ostalo	14	3.04	1.26		
	privatni sektor	18	3.33	0.90		
	promet	2	3.07	1.11		
	službenik	4	2.93	0.55		
	trgovina	8	3.32	0.92		
	turizam i ugostiteljstvo	1	1.86	/		
	visoko obrazovanje	1	3.43	/		
	zdravstvo	2	2.57	1.01		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Rezultati provedenog F testa pokazuju da ne postoji signifikantna razlika između građana različitih zaposlenja u bilo kojem od promatranih konstrukata ($p > 0.05$)

5.2.7. Regresijska analiza

Kako bi se utvrdio međudnos između zavisnih i nezavisnih varijabli u istraživanju, provedena je regresija između pojedinih varijabli. S obzirom da su zavisne varijable na ordinalnoj mjernoj skali, a nezavisne na nominalnoj (kategoričke varijable), provedena je ordinalna logistička regresija. Primjerice, istražen je odnos između percepcije pojedinca o utjecaju uvođenja eura na cijene u Hrvatskoj (nezavisna varijabla) i njihove procjene važnosti nedostatka uvođenja eura u Hrvatsku – rasta cijena i pada kupovne moći (zavisna varijabla). U tablici u nastavku slijedi regresijska analiza za spomenute varijable zajedno sa osnovnim elementima koji je pobliže opisuju – procjenitelj (β), eksponencijalna vrijednost procjenitelja ($\exp\beta$), standardna pogreška (SE) i signifikantnost (p).

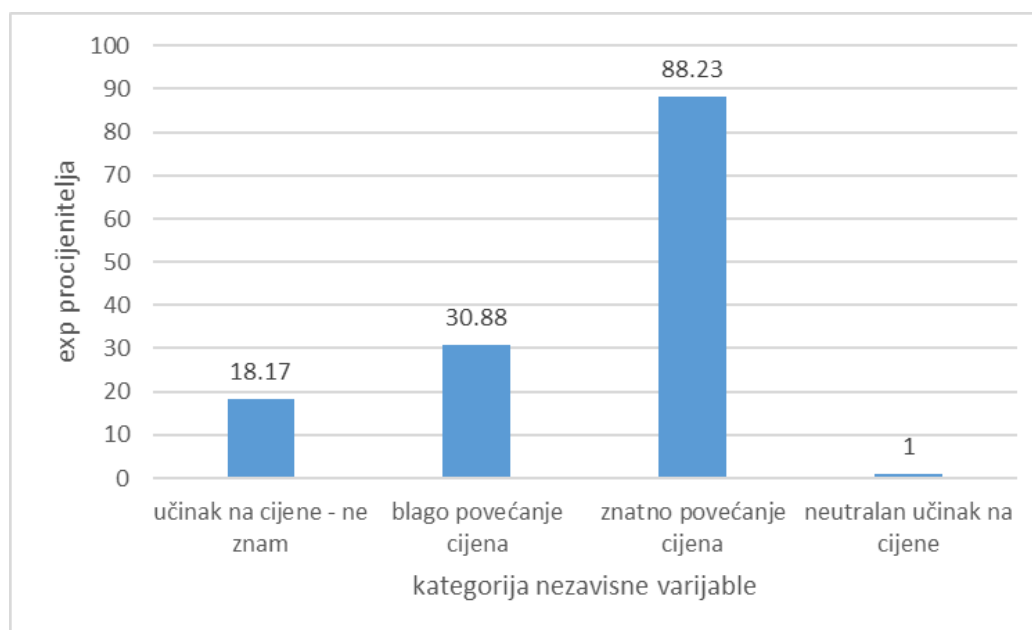
Tablica 25. Regresijska analiza: učinak na cijene → važnost rasta cijena

kategorije nezavisne varijable	β	$\exp\beta$	SE	p
učinak na cijene – ne znam	2.90	18.17	2.138	0.175
blago povećanje cijena	3.43	30.88	1.247	0.006
znatno povećanje cijena	4.48	88.23	1.253	<0.001
neutralan učinak na cijene	0	1	/	/

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Neutralan učinak na cijene je izabran kao referentna vrijednost u analizi. S obzirom da je β procjenitelj za ostale kategorije nezavisne varijable pozitivan, može se zaključiti da spomenute kategorije imaju veću relativnu razinu važnosti na skali na kojoj se procjenjuje važnost rasta cijena od neutralnog učinka na cijene. Na osnovu eksponencijalne vrijednosti procjenitelja ($\exp\beta$), mogu se procijeniti relativne važnosti rasta cijena na osnovu kategorije nezavisne varijable (učinak na cijene) koju su ispitanici odabrali. Na sljedećem grafikonu su prikazane eksponencijalne vrijednosti procjenitelja β za sve kategorije nezavisne varijable.

Grafikon 32. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji učinak na cijene → važnost rasta cijena

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Iz tablice i grafa se može zaključiti da je ispitanicima koji su odgovorili da očekuju znatno povećanje cijena rast cijena kao nedostatak uvođenja eura u Hrvatsku 88 puta važniji nego ispitanicima koji očekuju neutralan učinak na cijene. Onima koji očekuju blago povećanje cijena taj je nedostatak rasta cijena 31 put važniji nego onima koji očekuju neutralan učinak na cijene dok je onima koji ne znaju predvidjeti učinak na cijene rast cijena 18 puta važniji od onih koji očekuju neutralan učinak. Kada se promatraju signifikantne vrijednosti (p), može se doći do sljedećih zaključaka: ne postoji signifikantna razlika između kategorije neutralnog učinka na cijene i kategorije učinak na cijene – ne znam ($p > 0.05$) prema razini važnosti povećanja cijena u Hrvatskoj uslijed uvođenja eura. Isto tako, postoje signifikantne razlike između neutralnog učinka na cijene i blagog povećanja cijena te neutralnog učinka na cijene i znatnog povećanja cijena ($p < 0.05$), a sve prema razini važnosti povećanja cijena uslijed uvođenja eura.

Sljedeći istražení međuodnos je onaj između razine obrazovanja (nezavisna varijabla) i razine odnosno stupnja informiranosti o utjecaju uvođenja eura na razne implikacije za gospodarstvo (zavisna varijabla). Stoga je prvo stvorena skupna varijabla koja predstavlja srednje vrijednosti odgovora na skali informiranosti svih ispitanika za različite potkategorije pitanja (npr. procjena informiranosti utjecaja uvođenja eura na izvoz roba i usluga, platnu sposobnost građana, turizam i još 4). Dobivena skupna varijabla srednjim vrijednostima opisuje informiranost o svim navedenim implikacijama na gospodarstvo. U tablici u nastavku slijedi regresijska analiza za spomenute varijable zajedno sa osnovnim elementima koji je pobliže opisuju – procjenitelj (β), eksponencijalna vrijednost procjenitelja ($\exp\beta$), standardna pogreška (SE) i signifikantnost (p).

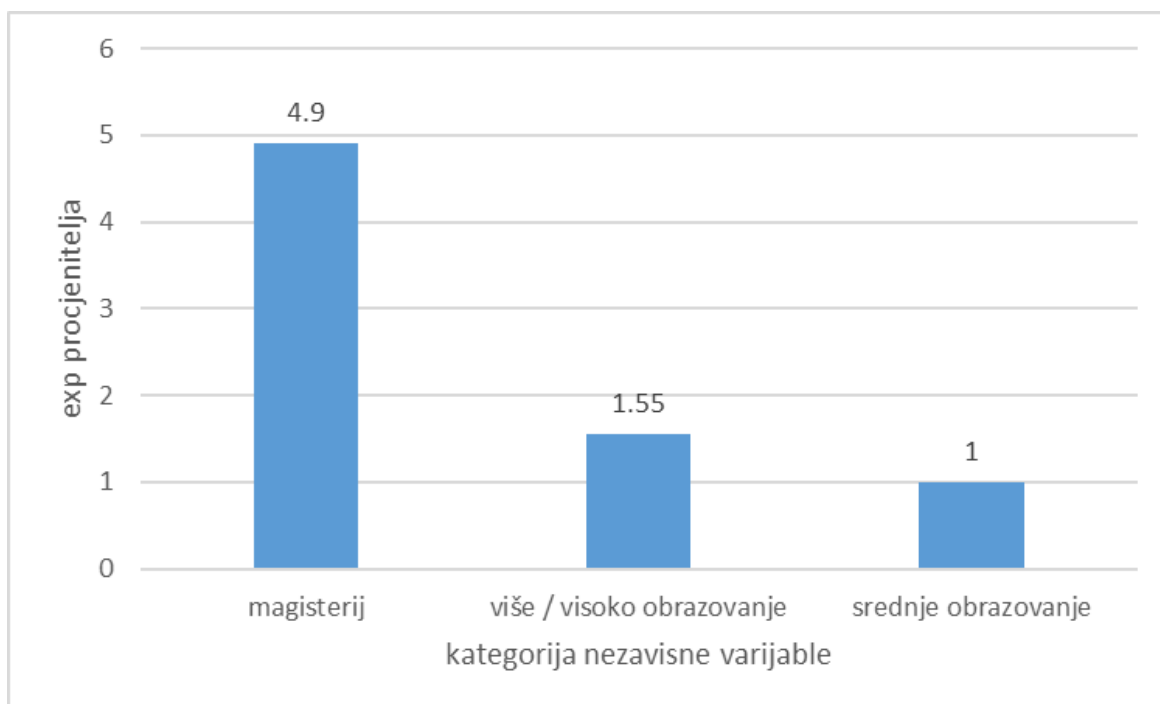
Tablica 26. Regresijska analiza: stupanj obrazovanja → razina informiranosti

kategorije nezavisne varijable	β	$\exp\beta$	SE	p
magisterij	1.59	4.90	0.482	<0.001
više / visoko obrazovanje	0.44	1.55	0.382	0.245
srednje obrazovanje	0	1	/	/

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Srednje obrazovanje je izabrano kao referentna vrijednost u analizi. S obzirom da je β procjenitelj za ostale kategorije nezavisne varijable pozitivan, može se zaključiti da su ispitanici sa višim / visokim obrazovanjem i magisterijem bolje informirani od onih sa srednjim obrazovanjem. Kako bi se doznalo koliko su bolje informirani, izračunata je eksponencijalna vrijednost procjenitelja ($\exp\beta$) i prikazana za kategorije nezavisne varijable na grafikonu u nastavku.

Grafikon 33. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji stupanj obrazovanja → stupanj informiranosti

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Iz grafikona i tablice je vidljivo da su ispitanici sa višim / visokim obrazovanjem 1.55 puta bolje informirani o učincima uvođenja eura u Hrvatsku od ispitanika sa srednjim obrazovanjem. Ispitanici sa magisterijem su skoro 5 puta bolje informirani od ispitanika sa srednjim obrazovanjem. Nisu primijećene signifikantne razlike između srednjeg obrazovanja i višeg / visokog obrazovanja prema razini informiranosti ($p>0.05$), ali su primijećene signifikantne razlike između srednjeg obrazovanja i magisterija prema informiranosti ($p<0.05$)

5.3. Analiza rezultata ankete za gospodarstvenike

5.3.1. Analiza demografsko socijalnih obilježja

Anketom za gospodarstvenike ispituju se stavovi i mišljenja gospodarskih subjekata u Hrvatskoj, a vezano za uvođenje eura u Hrvatsku. Od 78 ispitanika 50 su muškarci, što u postotku iznosi 64,1%, dok su ostatak žene kojih ima 27 ili 34,6%. Navedeno jasno odražava više nego dijametralno suprotnu situaciju u odnosu na spolnu strukturu ankete za građane. Više od polovice ispitanika (40 ispitanih ili 51,3%) pripadaju dobnoj skupini od 41 do 55 godina, slijedi dobna skupina od 26 do 40 godina (24 ispitanih ili 30,8%) te dobna skupina više od 55 godina (10 ispitanih ili 12,8%). Anketom za gospodarske subjekte obuhvaćena su samo 4 ispitanika (5,1%) koji su mlađi od 25 godina. Usporedbom navedene dobne strukture sa dobnom strukturom ankete za građane, već se na prvi pogled primjećuje kako u uzorku dominira starija dobna skupina, što je i logično s obzirom da se radi o gospodarstvenicima. Što se tiče stupnja trenutnog obrazovanja, slično kao i kod građana skoro polovica ispitanih (38 ispitanih ili 48,7%) ima više/visoko obrazovanje, slijedi srednje obrazovanje sa 30 ispitanih ili 38,5% te magisterij (7 ispitanih ili 9%). Kod gospodarstvenika su anketom obuhvaćena i 2 ispitanika (2,6%) sa doktoratom te jedan (1,3%) sa osnovnom školom. U kategoriji regije boravka vidljiva je nešto proporcionalnija distribucija u odnosu na anketu za građane: 62 ispitanih ili 79,5% boravi u Zagrebu i okolici, 8 ispitanih (10,3%) boravi u Dalmaciji, 4 (5,1%) u Slavoniji te po 2 (2,6%) u Sjevernoj Hrvatskoj i Sjevernom primorju. Gotovo polovica ispitanika (46,2% ili 36 ispitanih) ima mjesečnu neto plaću od 5.000,00 do 10.000,00 kuna dok je sljedeći dohodovni razred onaj od 10.000,00 do 15.000,00 kuna (21,8% ili 17 ispitanih). Nakon njega, za razliku od građana, slijedi dohodovni razred više od 15.000,00 kuna (12,8% ili 10 ispitanih) što potvrđuje logičnu pretpostavku o većim primanjima gospodarstvenika od građana. Samo 6 ispitanih (7,7%) ima plaću do 5.000,00 kuna, a njih 9 (11,5%) ne želi odgovoriti na pitanje o plaći. Ukoliko se promatra sektor gospodarstva u kojem su ispitanici zaposleni, vidljiva je dominacija IT sektora sa 26 ispitanika, što u postotku iznosi čak 33,3% ili trećinu uzorka. Vrijedi izdvojiti i privatni sektor (15 ispitanih ili 19,2%), trgovinu (8 ispitanih ili 10,3%) i kategoriju ostalo (7 ispitanih ili 9%). Ostale navedene kategorije pojedinačno nose ponder manji od 7%.

Finalno demografsko socijalno pitanje u anketi za gospodarstvenike nije prisutno u anketi za građane, a odnosi se na funkciju u poduzeću koju pojedini ispitanici gospodarstvenik obavlja. Tako najviše ispitanika spada u kategorije niži menadžment i ostalo (21 ispitanika ili 26,9% po kategoriji). Slijedi kategorija vlasnik poduzeća (19 ispitanika ili 24,4%) pa viši menadžment (14 ispitanika ili 17,9%). 2 gospodarstvenika (2,6%) su u statusu studenta, a jedan (1,3%) je nezaposlen.

5.3.2. Analiza rezultata iz Google Formsa

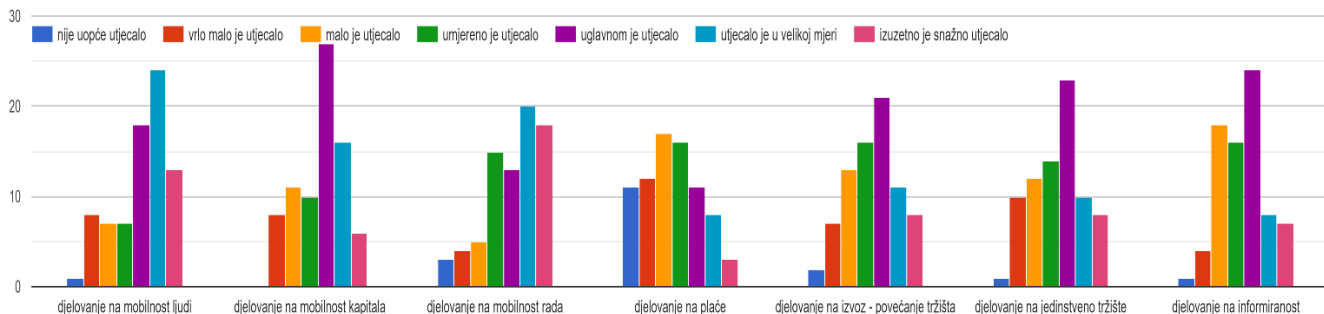
U nastavku slijedi analiza i komentar rezultata ankete za gospodarstvenike s posebnim naglaskom na usporedbu s rezultatima ankete za građane. Pitanje 1. u anketi za gospodarstvenike je identično 10. pitanju u anketi za građane. Njime se željelo provjeriti mišljenja i stavove gospodarstvenika vezano za posljedice ulaska Hrvatske u EU tj. djelovanje članstva u EU na pojedine segmente hrvatskog gospodarstva. Gospodarstvenici su zamoljeni da na skali od nije uopće utjecalo do izuzetno snažno je utjecalo procijene djelovanje članstva u EU na sljedeće:

- mobilnost ljudi
- mobilnost kapitala
- mobilnost rada
- plaće
- izvoz tj. povećanje tržišta
- jedinstveno tržište
- informiranost

Gospodarstvenici smatraju da je članstvo Hrvatske u EU uglavnom utjecalo na mobilnost kapitala, povećanje tržišta (izvoz), jedinstveno tržište i informiranost. Pritom je zanimljivo da veliki broj gospodarstvenika smatra da je u velikoj mjeri i izuzetno snažno članstvo u EU utjecalo na mobilnost ljudi i mobilnost rada, što možemo protumačiti nedostatkom odgovarajuće radne snage u određenim granama gospodarstva. Kod utjecaja članstva u EU na plaće dominira stupac „malo je utjecalo“ (kod građana je najveći stupac bio „umjereno je utjecalo“), a kod desne strane distribucije veći postotak građana nego gospodarstvenika smatra da je ulazak u EU imao relativno velik utjecaj na plaće. Odgovarajući grafikon koji prikazuje ovu distribuciju odgovora nalazi se u nastavku.

Grafikon 34. Odgovori gospodarstvenika: Procjena učinaka ulaska Hrvatske u EU

1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo.

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

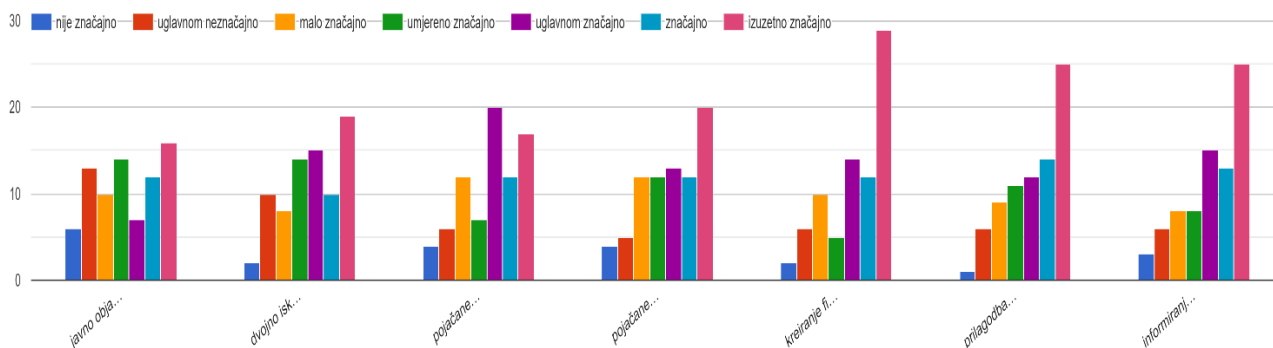
U sljedećem, 2. pitanju za gospodarstvenike, tražilo se da procijene važnost pojedinih poticaja Vlade RH na trgovce da korektno preračunaju cijene na novu valutu euro na skali od nije značajno do izuzetno značajno. Ponuđene su sljedeće varijante odgovora za procjenu:

- javno objavljivanje imena trgovaca za koje se utvrdi da su prilikom preračuna iz kune u euro povećali cijene
- dvojno iskazivanje cijena 6 mjeseci prije i poslije uvođenja eura
- pojačane kontrole
- pojačane mjere zaštite potrošača
- kreiranje fiksnog tečaja konverzije
- prilagodba bankarskog i platnog sustava
- informiranje potrošača

Pritom je bitno istaknuti da gospodarstvenici smatraju da su sve navedene mjere izuzetno važne s izuzetkom pojačanih kontrola što je i razumljivo jer gospodarstvenici ne preferiraju nikakav oblik nadzora. Kreiranje fiksnog tečaja konverzije je parametar za koji su se gospodarstvenici složili da je najvažniji od ponuđenih (29 ispitanika ili 37,18% u stupcu izuzetno značajno). Slijede informiranje potrošača i prilagodba bankarskog i platnog sustava sa 25 ispitanika ili 32,05% ispitanika u stupcu izuzetno značajno. Ukoliko se zbroje mogućnosti lijeve strane distribucije (nije značajno, uglavnom neznačajno i malo značajno), dobiva se podatak da je javno objavljivanje imena trgovaca za koje se utvrdi da su prilikom preračuna iz kune u euro povećali cijene relativno nevažna mjera među gospodarstvenicima. Odgovarajući grafikon se nalazi u nastavku.

Grafikon 35. Odgovori gospodarstvenika: Procjena važnosti mjera za preračun na euro

2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu.

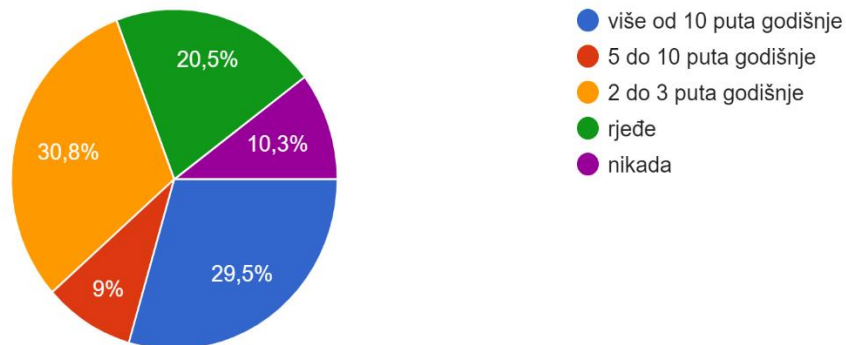
Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

Kod učestalosti korištenja eura (pitanje 3. za gospodarstvenike), lako je napraviti usporednu analizu s odgovorima na identično pitanje iz ankete za građane. Najviše gospodarstvenika euro koristi 2 do 3 puta godišnje (24 ispitanika ili 30,8%), tijesno slijede gospodarstvenici koji euro koriste više od 10 puta godišnje (23 ispitanika ili 29,5%), pa oni koji euro koriste rjeđe (16 ispitanih ili 20,5%). Gospodarstvenika koji nikada ne koriste euro je 10,3%, a još je manje onih koji euro koriste 5 do 10 puta godišnje (9%). Očekivano je da je učestalost korištenja eura po pojedinim kategorijama kod gospodarstvenika duplo veća u odnosu na građane: najviše po kategorijama nikada i više od 10 puta godišnje. Učestalost korištenja eura za plaćanje kod gospodarstvenika prikazana je na grafikonu 36.

Grafikon 36. Odgovori gospodarstvenika: Učestalost korištenja eura za plaćanje

3. Koliko često koristite euro za plaćanje?

78 odgovora

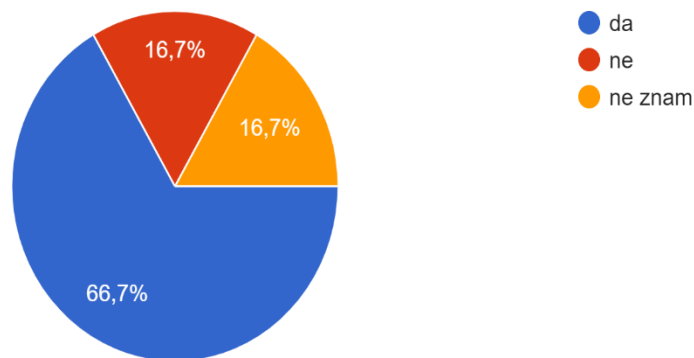
Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

4. pitanje u anketi za gospodarstvenike odnosi se na stopu podrške euru kao valuti i ekonomskoj i monetarnoj uniji. Na prvi pogled vidi se da velika većina (52 ispitanika ili 66,7%) podržava europsku ekonomsku i monetarnu uniju i euro dok ih svega 13 (16,7%) ne podržava. Isti toliki postotak gospodarstvenika ne zna odgovor na postavljeno pitanje. Korelacijskom analizom u MS Excelu sa prethodnim pitanjem može se zaključiti da gospodarstvenici koji češće koriste euro ujedno i više podržavaju euro: zanimljivo je istaknuti da 100% gospodarstvenika koji euro koriste više od 10 puta godišnje ujedno i podržavaju EMU sa eurom kao jedinstvenom valutom. Gospodarstvenici koji nikad ne koriste euro podržavaju euro sa samo 37,5%, a oni koji euro koriste rjeđe 56,25%. Stopa podrške EMU i euru jasno se vidi na grafikonu u nastavku.

Grafikon 37. Odgovori gospodarstvenika: Podrška euru i EMU

4. Podržavate li europsku ekonomsku i monetarnu uniju (EMU) sa eurom kao jedinstvenom valutom?

78 odgovora

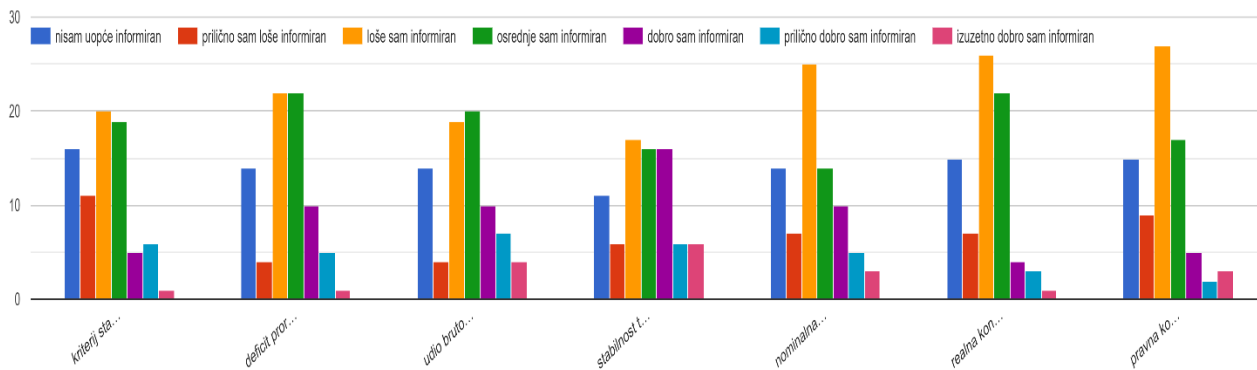

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

Što se tiče informiranosti o kriterijima iz Maastrichta (pitanje 5.), za razliku od građana gdje dominira stupac „nisam uopće informiran“, kod gospodarstvenika ipak prevladavaju varijable „loše sam informiran“ i „osrednje sam informiran“. Iz navedenog se da zaključiti da su gospodarstvenici ipak nešto bolje informirani od građana. Analizom zastupljenosti pojedinih stupaca u ukupnom uzorku, da se zaključiti kako su gospodarstvenici također nešto bolje informirani o kriteriju stabilnosti tečaja, a relativno lošije informirani o pravnoj i realnoj konvergenciji te kriteriju nominalne dugoročne kamatne stope. Odgovarajući grafikon na kojem se jasnije vidi informiranost gospodarstvenika vezano uz kriterije iz Maastrichta nalazi se u nastavku.

Grafikon 38. Odgovori gospodarstvenika: Samoprocjena informiranosti gospodarstvenika o kriterijima iz Maastrichta

5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH.

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

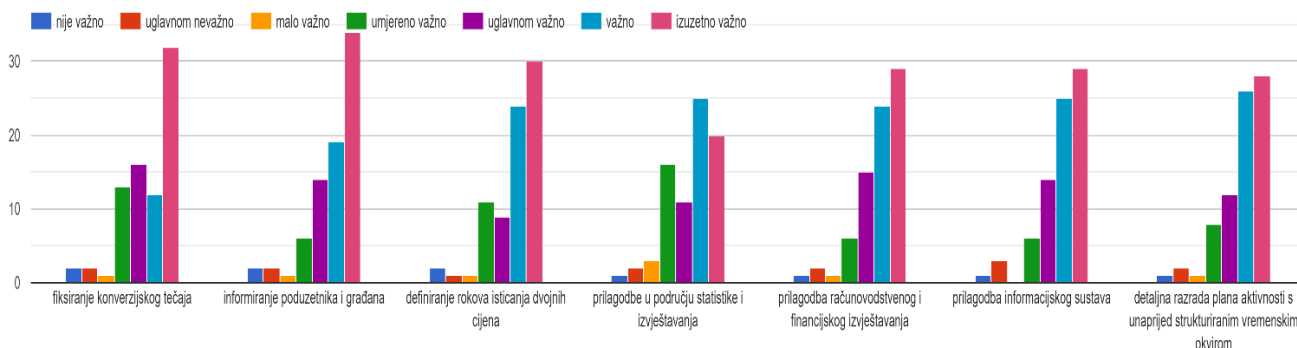
Prilikom procjene važnosti pripremnih radnji Vlade RH za što lakši i efikasniji prijelaz poduzetnika na euro, bitno je zaključiti da gospodarstvenici sve dolje navedene kategorije, osim prilagodbe u području statistike i izvještavanja, smatraju izuzetno važnima:

- fiksiranje konverzijskog tečaja
- informiranje poduzetnika i građana
- definiranje rokova isticanja dvojnih cijena
- prilagodba računovodstvenog i financijskog izvještavanja
- prilagodba informacijskog sustava
- detaljna razrada plana aktivnosti s unaprijed strukturiranim vremenskim okvirom

Gore navedeno zorno je prikazano na grafikonu 39.

Grafikon 39. Odgovori gospodarstvenika: Procjena važnosti pripremnih radnji Vlade RH za lakši prelazak poduzetnika na euro

6. Molim procijenite po važnosti pripreme radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro.

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

S obzirom da se rad bavi aspektima međunarodne razmjene, sljedeća tri pitanja za gospodarstvenike odnosila su se na procjenu elemenata SWOT matrice na hrvatski izvoz, pa su tako upitani da procijene prilike, prijetnje i slabosti hrvatskog izvoza. Svrha ovih pitanja je bila dobiti dublji uvid u razmišljanja gospodarstvenika, od kojih su neki i sami izvoznici, vezano za gore navedene faktore. 7. pitanje se odnosi na procjenu važnosti potencijalnih prijetnji hrvatskom izvozu. Na skali od „nije prijetnja“ do „izuzetno jaka prijetnja“ gospodarstvenici su trebali procijeniti sljedeće parametre:

- stalne promjene na svjetskom tržištu
- jak utjecaj visokotehnoških roba sa Dalekog Istoka
- stagnacija u modernizaciji tehnoloških procesa
- konverzijski tečaj ili eventualna aprecijacija valute
- teži pristup stranom kapitalu
- svjetske krize širokih razmjera
- zaostajanje u gradnji transportne infrastrukture

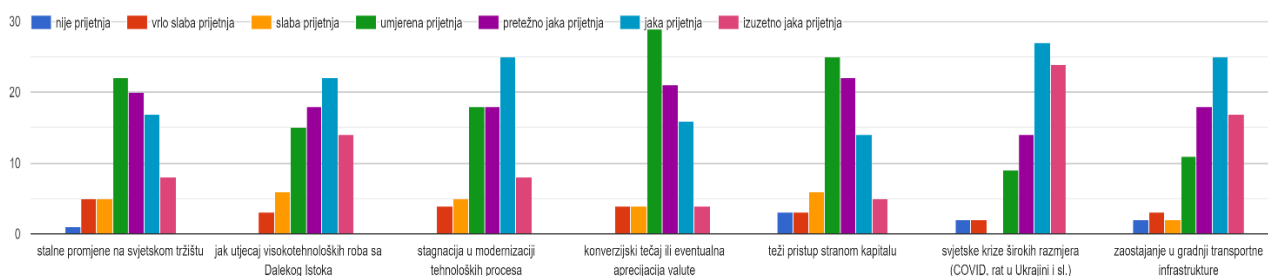
Više od 50% ispitanih gospodarstvenika istaknulo je da su svjetske krize širokih razmjera (COVID, rat u Ukrajini i sl.) te zaostajanje u gradnji transportne infrastrukture jake i izuzetno jake prijetnje hrvatskom izvozu. Nadalje, vrlo veliki broj gospodarstvenika smatra da je jaka prijetnja stagnacija u modernizaciji tehnoloških procesa isto kao i jak utjecaj visokotehnoških roba sa

Dalekog Istoka. Kao umjerene prijetnje su klasificirali konverzijski tečaj ili eventualnu aprecijaciju valute, teži pristup stranom kapitalu i stalne promjene na svjetskom tržištu.

Iz navedenog je vidljivo da su gospodarstvenici najviše zabrinuti zbog trenutne zdravstvene i političko – gospodarske krize i njihovih negativnih implikacija na produktivnost i rast hrvatskog izvoza. Grafikon koji potkrepljuje gore navedeno nalazi se u nastavku.

Grafikon 40. Odgovori gospodarstvenika: Procjena prijetnji hrvatskom izvozu

7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu.

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

Što se tiče procjene potencijalnih prilika hrvatskog izvoza, gospodarstvenici su nešto suzdržaniji prilikom procjene. Na skali od „nije prilika“ do „izuzetno jaka prilika“ gospodarstvenici su trebali procijeniti važnost sljedećih kategorija:

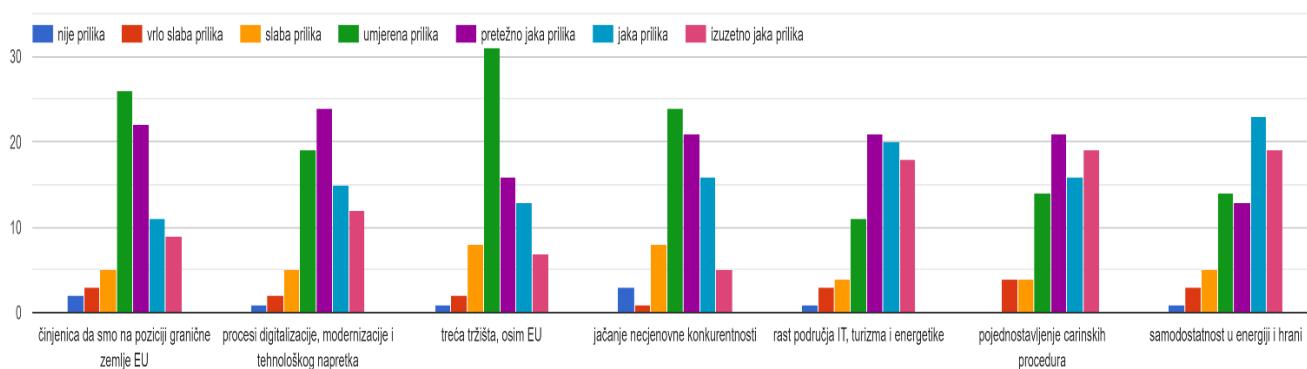
- činjenica da smo na poziciji granične zemlje EU
- procesi digitalizacije, modernizacije i tehnološkog napretka
- treća tržišta, osim EU
- jačanje necjenovne konkurentnosti
- rast područja IT, turizma i energetike
- pojednostavljenje carinskih procedura
- samodostatnost u energiji i hrani

Zbog trenutne situacije s ratom u Ukrajini, više od pola ispitanih gospodarstvenika (53,85%) procijenilo je da je samodostatnost u energiji i hrani jaka i izuzetno jaka prilika hrvatskog izvoza. Nakon toga, po važnosti slijede rast područja IT, turizma i energetike te pojednostavljenje carinskih procedura (najviši stupac pretežno jaka prilika). Zbog graničnog položaja Hrvatske, gospodarstvenici smatraju da su treća tržišta (osim EU) te pozicija granične zemlje EU umjerena

i pretežno jaka prilika (preko 60% ispitanih), dok vrlo veliki broj njih smatra umjerenom i pretežno jakom prilikom procese digitalizacije, modernizacije i tehnološkog napretka. Gore navedeno zorno prikazuje grafikon 41.

Grafikon 41. Odgovori gospodarstvenika: Procjena prilika hrvatskog izvoza

8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza.

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

Na sljedećem pitanju gospodarstvenici su trebali na skali od „nije slabost“ do „izuzetno velika slabost“ procijeniti važnost potencijalnih slabosti hrvatskog izvoza:

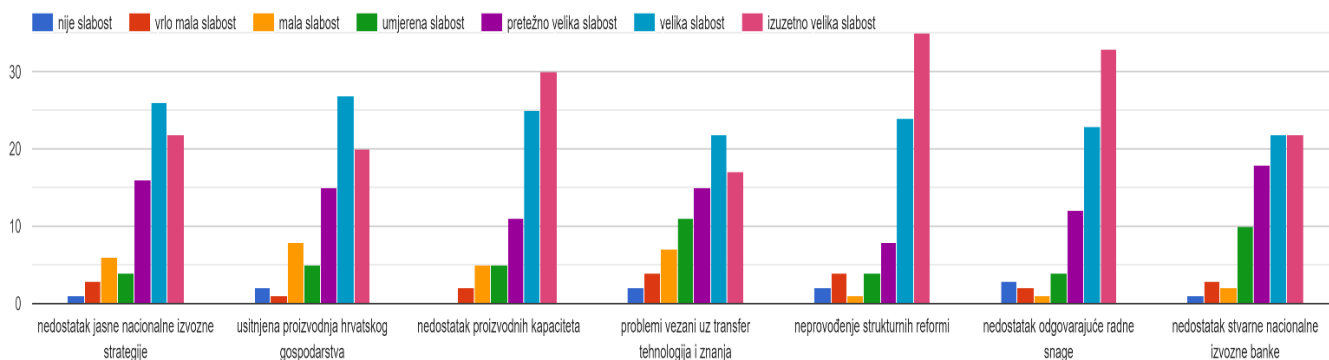
- nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije
- usitnjena proizvodnja hrvatskog gospodarstva
- nedostatak proizvodnih kapaciteta
- problemi vezani uz transfer tehnologija i znanja
- neprovođenje strukturnih reformi
- nedostatak odgovarajuće radne snage
- nedostatak stvarne nacionalne izvozne banke

Značajno je istaknuti da preko 70% ispitanika smatra neprovođenje strukturnih reformi, nedostatak odgovarajuće radne snage te nedostatak proizvodnih kapaciteta najvećim slabostima hrvatskog izvoza. Znatno broj ispitanih gospodarstvenika (preko 60 %) smatra nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije te usitnjenu proizvodnju hrvatskog gospodarstva kao veliku i izuzetno veliku slabost hrvatskog izvoza. Kod kategorija nedostatak stvarne nacionalne izvozne banke i problemi vezani uz transfer tehnologija i znanja distribucija je još ravnomjernija. Po svim kategorijama,

zanemariv je broj i postotak gospodarstvenika koji bilo koju od navedenih kategorija smatraju kao malu i vrlo malu slabost. Gore navedeno vizualno je predočeno na grafikonu 42.

Grafikon 42. Odgovori gospodarstvenika: Procjena slabosti hrvatskog izvoza

9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza.

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

Radi lakše preglednosti i vizualizacije, u nastavku je prezentirana djelomična SWOT matrica hrvatskog izvoza (bez snaga), u kojoj su slabosti, prilike i prijetnje posložene redoslijedom važnosti za gospodarstvenike gdje 1. predstavlja najvažnije, a 7. najmanje važno. Metodologija je sljedeća: zbroj apsolutnih vrijednosti zadnje tri mogućnosti desne strane distribucije (npr. kod slabosti su to pretežno velika slabost, velika slabost i izuzetno velika slabost) predstavljaju skupni rezultat koji se potom translata, ovisno o njegovoj relativnoj vrijednosti u odnosu na skupne rezultate drugih kategorija, u redni broj koji odražava važnost pojedine stavke za gospodarstvenike. Odgovarajuća SWOT matrica nalazi se u nastavku.

Tablica 27. Parcijalna SWOT matrica hrvatskog izvoza

SLABOSTI	
<ol style="list-style-type: none"> 1. nedostatak odgovarajuće radne snage 2. neprovođenje strukturnih reformi 3. nedostatak proizvodnih kapaciteta 4. nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije 5. usitnjena proizvodnja hrvatskog gospodarstva 6. nedostatak stvarne nacionalne izvozne banke 7. problemi vezani uz transfer tehnologija i znanja 	
PRILIKE	PRIJETNJE
<ol style="list-style-type: none"> 1. rast područja IT, turizma i energetike 2. pojednostavljenje carinskih procedura 3. samodostatnost u energiji i hrani 4. procesi digitalizacije, modernizacije i tehnološkog napretka 5. jačanje nečjenovne konkurentnosti 6. činjenica da smo na poziciji granične zemlje EU 7. treća tržišta, osim EU 	<ol style="list-style-type: none"> 1. svjetske krize širokih razmjera 2. zaostajanje u gradnji transportne infrastrukture 3. jak utjecaj visokotehnoloških roba sa Dalekog Istoka 4. stagnacija u modernizaciji tehnoloških procesa 5. stalne promjene na svjetskom tržištu 6. teži pristup stranom kapitalu 7. konverzijski tečaj ili eventualna aprecijacija valute

Izvor: izrada autora prema anketi za gospodarstvenike

Sljedeće se pitanje odnosi na učinak pristupanja Hrvatske monetarnoj uniji na obujam međunarodne razmjene i trgovine Hrvatske. Najveći broj ispitanika (njih 28 ili 35,9%) smatra da pristupanje Hrvatske monetarnoj uniji nije faktor povećanja trgovine i međunarodne razmjene Hrvatske. Zanimljivo je istaknuti da signifikantan broj ispitanih gospodarstvenika misli upravo suprotno, da će pristupanje Hrvatske EMU povećati obujam međunarodne razmjene Hrvatske i to relativno jače u odnosu na ulazak Hrvatske u EU (24 ispitanika ili 30,8%). Nešto manji broj gospodarstvenika (18 ili 23,1%) misli da će pristupanje Hrvatske EMU također povećati obujam međunarodne razmjene Hrvatske, ali relativno manje u odnosu na istovjetno povećanje nastalo

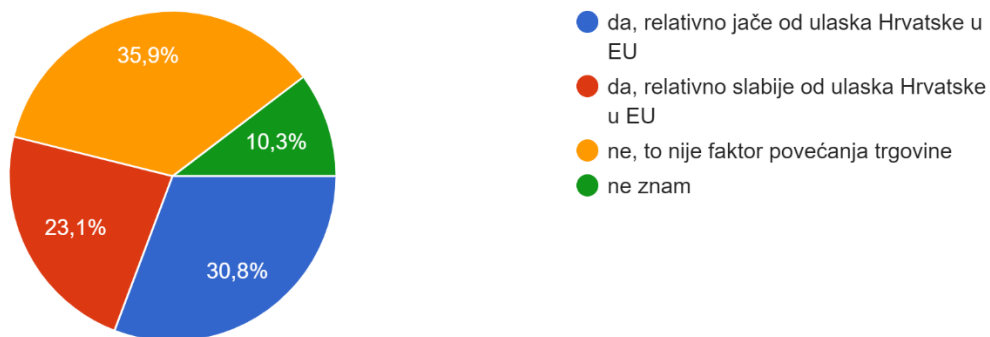
uslijed ulaska u EU. Ostatak od 10,3% ili 8 ispitanih ne zna odgovor na postavljeno pitanje. Stavili se ovo pitanje u korelaciju s pitanjem podržavanja EMU i eura, dobivaju se relativno očekivani rezultati: oni koji smatraju da će pristupanje EMU povećati obujam međunarodne razmjene i trgovine Hrvatske relativno jače od ulaska Hrvatske u EU velikom većinom podržavaju sam euro kao valutu i EMU (83,33%).

Slijedi skupina koja također smatra da će pristupanje Hrvatske monetarnoj uniji povećati obujam međunarodne razmjene Hrvatske, ali relativno slabije od ulaska Hrvatske u EU. Oni podržavaju euro i EMU sa 61,11%. Sa malo nižim postotkom (60,71%) euro i EMU podržava skupina ispitanika koji smatraju da pristupanje Hrvatske monetarnoj uniji uopće nije faktor povećanja trgovine. Oni koji ne znaju odgovor na ovo pitanje podržavaju euro sa samo 37,5%. Odgovarajući grafikon koji podrobnije prikazuje prvi dio analize 10. pitanja nalazi se u nastavku.

Grafikon 43. Odgovori gospodarstvenika: Utjecaj pristupanja EMU na obujam međunarodne razmjene

10. Smatrate li da će pristupanje Hrvatske monetarnoj uniji povećati obujam međunarodne razmjene i trgovine Hrvatske

78 odgovora

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

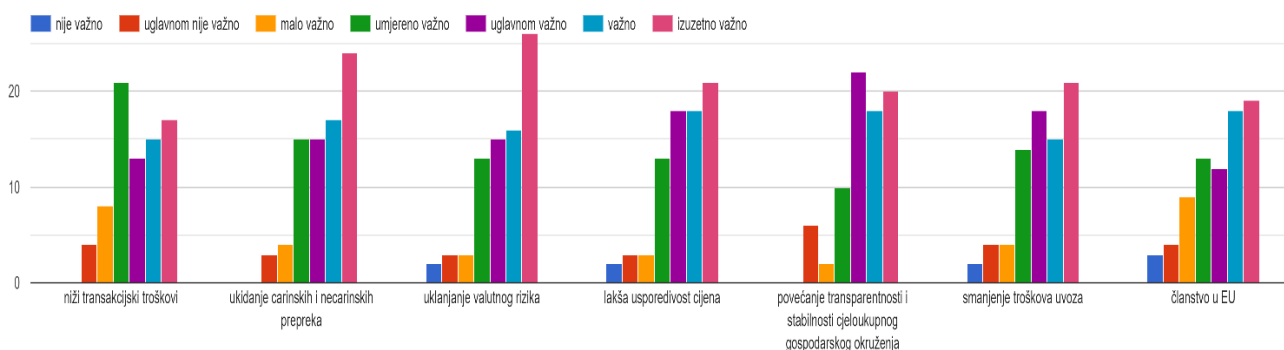
Naposljetku, gospodarstvenici su zamoljeni da procijene po važnosti faktore povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. Pritom su im ponuđeni sljedeći faktori za procjenu na skali od „nije važno“ do „izuzetno važno“:

- niži transakcijski troškovi
- ukidanje carinskih i necarinskih prepreka
- uklanjanje valutnog rizika
- lakša usporedivost cijena
- povećanje transparentnosti i stabilnosti cjelokupnog gospodarskog okruženja
- smanjenje troškova uvoza
- članstvo u EU

Vrijedi istaknuti da 26 gospodarstvenika ili 33,33% smatra da je ukidanje valutnog rizika izuzetno važno, slijedi ukidanje carinskih i necarinskih prepreka koje je kao izuzetno važno označilo 24 gospodarstvenika ili 30,77%. Slijede kategorije lakša usporedivost cijena i smanjenje troškova uvoza koje su kao izuzetno važne istaknuli 21 gospodarstvenik ili 26,92%. Slijedom ove logike, najmanje bitne kategorije gospodarstvenicima su članstvo u EU, povećanje transparentnosti i stabilnosti cjelokupnog gospodarskog okruženja (najveći stupac uglavnom važno) te niži transakcijski troškovi (najveći stupac umjereno važno). Opet se pokazuje kako ispitanici najviše gledaju na područja koja su njima od neposredne važnosti i izravnog interesa. Logično je i povući paralelu između članstva u EU kao faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj i stupnjem podržavanja eura i EMU kod ispitanika. Ovakvom analizom se dobiva relativno očekivan rezultat: gospodarstvenici koji smatraju da je članstvo u EU izuzetno važan faktor povećanja robne razmjene u Hrvatskoj podržavaju euro i EMU sa 73,68% dok oni koji smatraju da je članstvo u EU relativno nevažno u kontekstu povećanja robne razmjene u Hrvatskoj podržavaju euro u nešto manjem postotku (56,25%).

Grafikon 44. Odgovori gospodarstvenika: Procjena važnosti faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj

11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj.

Izvor: anketa autora za gospodarstvenike

5.3.3. Osnovni deskriptivni parametri varijabli u SPSS-u

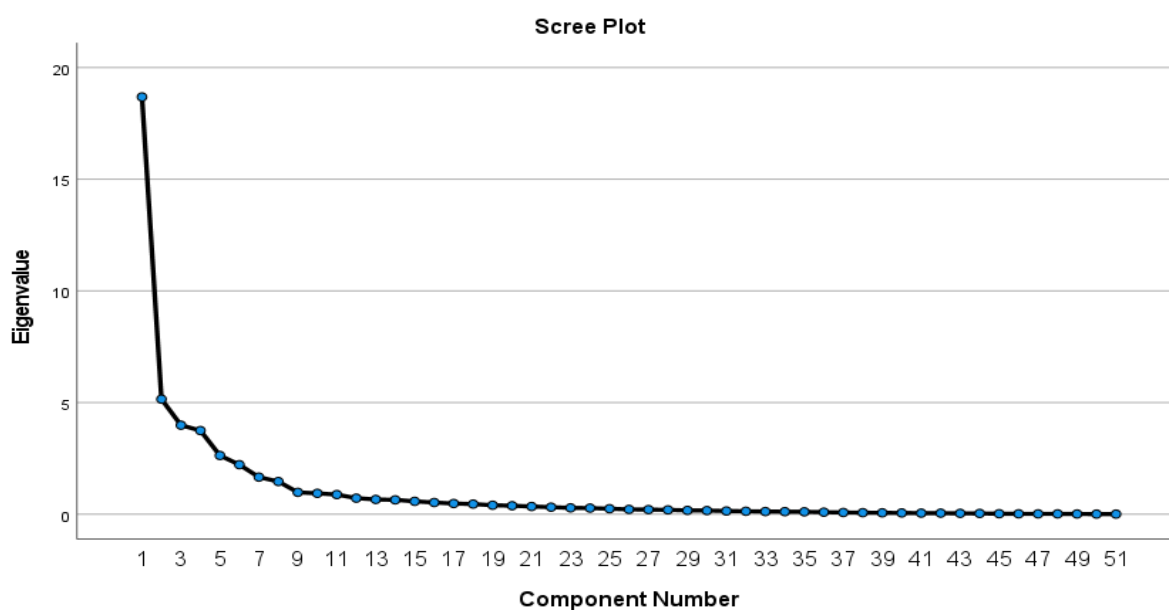
U drugoj tablici u prilogu na kraju rada prezentirane su osnovne mjere deskriptivne statistike za sve promatrane ordinalne varijable u istraživanju ankete za gospodarstvenike – veličina uzorka (N), prosječna vrijednost (Mean), minimalne i maksimalne vrijednosti, raspon (Range), standardna devijacija te Pearsonova mjera asimetrije (Skewness) i zaobljenost (Kurtosis).

5.3.4. Faktorska analiza

Kao i u analizi varijabli ankete za građane, kod ankete za gospodarstvenike je također provedena faktorska analiza kako bi se utvrdilo koje varijable pripadaju kojem faktoru, koliki je njihov regresijski koeficijent prema faktoru (engl. Loading) te odstupa li dobivena faktorska struktura od inicijalne, teorijske komponentne strukture. U prvom pokušaju, gdje su bile uključene sve ordinalne varijable, dobivena je faktorska struktura od 11 faktora, što je struktura koja odstupa od inicijalne teorijske strukture (u teorijskoj strukturi ankete za gospodarstvenike izdvaja se 8 faktora). Stoga su izbačene određene varijable koje su pokazivale relativno visoke regresijske koeficijente na više od jednog faktora i time remetile inicijalnu faktorsku strukturu. Izbačene su sljedeće čestice: EU7, PRIJETNJE2 te SLABOSTI1,SLABOSTI2 i SLABOSTI3. Ponovnim pokretanjem faktorske analize (bez navedenih čestica), dobiva se faktorska struktura identična

inicijalnoj – 8 faktora koji objašnjavaju 77.58% zajedničke varijance. U nastavku je prezentiran Scree Plot koji grafički prikazuje broj faktora te količinu iscrpljene varijance preko Eigenvalue vrijednosti za pojedini faktor te tablični prikaz faktorske analize putem matrice uzoraka (engl. Pattern Matrix).

Grafikon 45. Scree plot – anketa za gospodarstvenike

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Tablica 28. Faktorska analiza – matrica uzoraka u anketi za gospodarstvenike

Pattern Matrix^a

	Component							
	1	2	3	4	5	6	7	8
RADNJE3	.897							
RADNJE4	.842							
RADNJE7	.838							
RADNJE2	.823							
RADNJE6	.811							
RADNJE5	.748							
RADNJE1	.678							
MAASTRICHT5		.919						
MAASTRICHT6		.898						
MAASTRICHT2		.882						
MAASTRICHT7		.877						
MAASTRICHT3		.818						
MAASTRICHT4		.807						
MAASTRICHT1		.775						
PRIJETNJE5			.834					
PRIJETNJE4			.796					
PRIJETNJE7			.701					
PRIJETNJE1			.673					
PRIJETNJE6			.620					
PRIJETNJE3			.493					
EU2				.829				
EU1				.799				
EU6				.787				
EU5				.755				
EU4				.734				
EU3				.727				
FPRR4					-.936			
FPRR3					-.857			
FPRR5					-.851			
FPRR6					-.772			
FPRR2					-.754			
FPRR7					-.666			
FPRR1					-.526			
POTICAJ4						.913		
POTICAJ3						.903		
POTICAJ2						.887		
POTICAJ5						.727		
POTICAJ6						.709		
POTICAJ7						.702		
POTICAJ1						.679		
SLABOSTI6							.860	
SLABOSTI7							.768	
SLABOSTI4							.752	
SLABOSTI5							.724	
PRILIKE5								-.812
PRILIKE3								-.740
PRILIKE4								-.718
PRILIKE7								-.685
PRILIKE1								-.683
PRILIKE6								-.664
PRILIKE2								-.657

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 12 iterations.

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Radi lakše preglednosti tablice, čestice su poredane silazno (s padajućim regresijskim koeficijentima) dok istovremeno nisu prikazani koeficijenti manji od 0.5. Faktor RADNJE, koji skupno opisuje pripreme radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro, ima varijablu RADNJE 3 (definiranje rokova isticanja dvojnih cijena) kao varijablu s najvećim regresijskim koeficijentom, a varijablu RADNJE 1 (fiksiranje konverzijskog tečaja) kao varijablu s najmanjim regresijskim koeficijentom. Faktor MAASTRICHT, koji opisuje stupanj informiranosti gospodarstvenika o kriterijima iz Maastrichta i elementima Strategije za uvođenja eura kao službene valute u RH, kao varijablu s najvećim regresijskim koeficijentom ima MAASTRICHT 5 (nominalna dugoročna kamatna stopa manja od 2% u odnosu na tri EU zemlje s najnižom inflacijom), dok kao varijablu s najmanjim regresijskim koeficijentom ima MAASTRICHT 1 (kriterij stabilnosti cijena manji od 1.5% prosječne stope inflacije u tri EU zemlje s najnižom inflacijom u godini koja prethodi). Faktor PRIJETNJE, koji opisuje procjenu važnosti potencijalnih prijetnji hrvatskom izvozu, nije potpun. Izbačena je čestica PRIJETNJE 2, koja opisuje jak utjecaj visokotehnoloških roba sa Dalekog Istoka. Od preostalih varijabli, najveći regresijski koeficijent ima PRIJETNJE 5 (teži pristup stranom kapitalu), a najmanji PRIJETNJE 3 (stagnacija u modernizaciji tehnoloških procesa). Faktor EU, kojim se skupno opisuje procjena važnosti elemenata djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo, također je nepotpun jer je izbačena čestica EU7, koja opisuje djelovanje članstva u EU na informiranost. Od preostalih varijabli, najveći regresijski koeficijent ima EU2 (djelovanje na mobilnost kapitala), a najmanji EU3 (djelovanje na mobilnost rada). Faktor FPRR, koji opisuje procjenu važnosti eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj, ima najveće regresijske koeficijente svojih varijabli između svih promatranih faktora. Oni su ujedno negativni, što znači da su sve pojedine varijable negativno korelirane s faktorom. Ovdje najveći regresijski koeficijent ima varijabla FPRR 4 (lakša usporedivost cijena), a najmanji FPRR 1 (niži transakcijski troškovi). Faktor POTICAJ, koji opisuje procjenu značaja poticaja Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu, ima varijablu POTICAJ 4 (pojačane mjere zaštite potrošača) kao varijablu s najvećim regresijskim koeficijentom, a varijablu POTICAJ 1 (javno objavljivanje imena trgovaca za koje se utvrdi da su prilikom preračuna iz kune u euro povećali cijene) kao varijablu s najmanjim regresijskim koeficijentom. Ako se promatra faktor SLABOSTI, može se zaključiti da je to faktor s čak tri izbačene čestice: SLABOSTI 1 (nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije), SLABOSTI 2 (usitnjena proizvodnja hrvatskog gospodarstva) te

SLABOSTI 3 (nedostatak proizvodnih kapaciteta. Ovdje je varijabla s najvećim regresijskim koeficijentom SLABOSTI 6 (nedostatak odgovarajuće radne snage), a varijabla SLABOSTI 5 (neprovođenje strukturnih reformi) je varijabla s najmanjim regresijskim koeficijentom. Faktor PRILIKE, koji označava procjenu važnosti potencijalnih prilika hrvatskog izvoza, ima negativne regresijske koeficijente. Najveći koeficijent ima varijabla PRILIKE 5 (rast IT područja, turizma i energetike), a najmanji koeficijent ima varijabla PRILIKE 2 (proces digitalizacije, modernizacije i tehnološkog napretka).

5.3.5. Analiza pouzdanosti

Nakon provedene faktorske analize, slijedi analiza pouzdanosti korištenjem Cronbach alpha (α) indikatora. U nastavku je prikazana tablica u kojoj su izneseni rezultati pouzdanosti konstrukata/faktora u modelu, zajedno sa nekim osnovnim podacima deskriptivne statistike koji bolje opisuju faktore (srednje vrijednosti, minimum, maksimum, raspon te varijanca).

Tablica 29. Analiza pouzdanosti i valjanosti faktora u modelu anketa za gospodarstvenike

Faktori/konstrukti	M	Var	Min	Max	R	α
EU	4.502	0.271	3.513	5.090	1.577	0.919
POTICAJ	4.879	0.104	4.321	5.244	0.923	0.945
MAASTRICHT	3.333	0.076	3.077	3.795	0.718	0.959
RADNJE	5.723	0.024	5.423	5.833	0.410	0.964
PRIJETNJE	5.031	0.156	4.564	5.667	1.103	0.896
PRILIKE	4.973	0.105	4.615	5.308	0.692	0.924
SLABOSTI	5.592	0.071	5.141	5.872	0.731	0.910
FPRR	5.240	0.031	5.000	5.423	0.423	0.941

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Iz tablice se može zaključiti da svi navedeni faktori imaju vrijednost Cronbach alpha koeficijenta veću od 0.7, čime je zadovoljena pretpostavka o valjanosti i pouzdanosti faktora u modelu. Štoviše, većina faktora premašuje vrijednost od 0.9, što ukazuje na činjenicu da su ispitanici vrlo dobro razumjeli postavljena pitanja. Najveći Cronbach alpha indikator ima konstrukt RADNJE, koji opisuje procjenu ispitanika na skali važnosti pripreme radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro. Taj konstrukt ujedno ima i najveću srednju

vrijednost ($M=5.723$) među promatranim faktorima, što znači da su ispitanici relativno visoko ocijenili važnost pripremnih radnji Vlade RH za prelazak na euro. Najnižu vrijednost Cronbach alpha koeficijenta ima konstrukt PRIJETNJE, a najmanju srednju vrijednost ima konstrukt MAASTRICHT.

5.3.6. Analiza razlika između ispitanika različitih obilježja

Ponovno je proveden niz t-testova kako bi se utvrdilo postoje li signifikantne razlike među ispitanicima s obzirom na grupirajuću kategoričku varijablu spol, ovaj put za podatke iz ankete za gospodarstvenike. U tablici u nastavku izneseni su osnovni deskriptivni parametri varijabli: veličina uzorka (N), prosječna vrijednost (M) i standardna devijacija (SD) te parametri t-testa nezavisnih uzoraka (engl. Independent Sample t-test): t-vrijednost (t), p-vrijednost (p) i Cohenov d (d) kako bi se utvrdila jačina i smjer promatranog efekta.

Tablica 30. Analiza statistički značajnih razlika među spolovima putem t-testa u anketi za gospodarstvenike

Varijabla	Spol	N	M	SD	t	p	d
EU	Muški	50	4.66	1.16	1.497	0.139	0.358
	Ženski	27	4.21	1.45			
POTICAJ	Muški	50	4.74	1.61	-1.045	0.300	-0.249
	Ženski	27	5.14	1.56			
MAASTRICHT	Muški	50	3.42	1.28	0.529	0.600	0.135
	Ženski	27	3.23	1.61			
RADNJE	Muški	50	5.60	1.17	-1.009	0.316	-0.241
	Ženski	27	5.90	1.43			
PRIJETNJE	Muški	50	4.95	1.01	-0.952	0.344	-0.227
	Ženski	27	5.19	1.16			
PRILIKE	Muški	50	5.06	1.07	1.219	0.227	0.291
	Ženski	27	4.74	1.22			
SLABOSTI	Muški	50	5.61	1.17	0.203	0.840	0.049
	Ženski	27	5.55	1.26			
FPRR	Muški	50	5.15	1.33	-0.592	0.556	-0.141
	Ženski	27	5.34	1.31			

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Rezultati analize ukazuju da ne postoje signifikantne razlike između spolova u bilo kojem od promatranih konstrukata ($p>0.05$).

Nakon razlika među spolovima, provjerena je i razlika među dobnim podskupinama u izdvojenim kategorijama putem F-testa tj. ANOVA tablične analize. Spomenuti test za dobne razrede se zajedno sa osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) nalazi u tablici u nastavku.

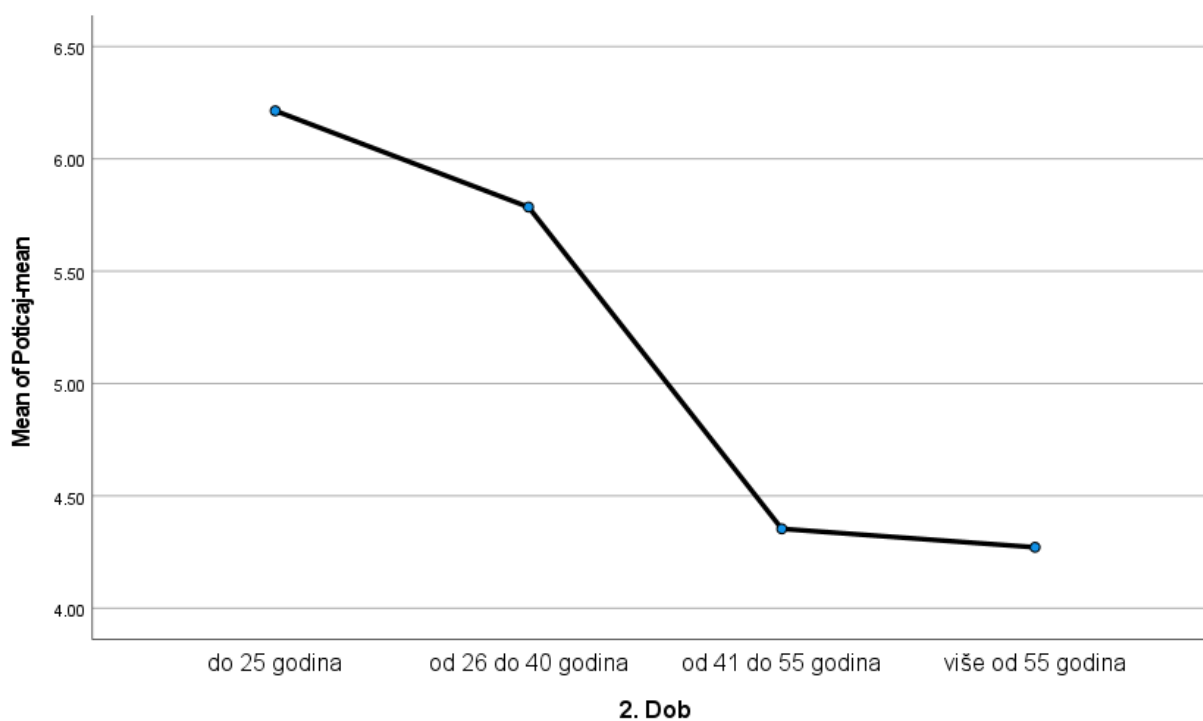
Tablica 31. Analiza statistički značajnih razlika među dobnim razredima putem F-testa

Varijabla	Dobni razred	N	M	SD	F	p
EU	< 25	4	5.32	1.17	0.830	0.482
	25-40	24	4.57	1.33		
	41-55	40	4.46	1.27		
	> 55	10	4.16	1.18		
POTICAJ	< 25	4	6.21	0.80	6.765	<0.001
	25-40	24	5.79	1.13		
	41-55	40	4.35	1.54		
	> 55	10	4.27	1.76		
MAASTRICHT	< 25	4	3.93	1.55	0.982	0.406
	25-40	24	3.33	1.36		
	41-55	40	3.43	1.49		
	> 55	10	2.70	1.02		
RADNJE	< 25	4	6.57	0.61	1.810	0.153
	25-40	24	6.07	1.24		
	41-55	40	5.51	1.17		
	> 55	10	5.43	1.67		
PRIJETNJE	< 25	4	6.00	0.84	4.953	0.003
	25-40	24	5.43	0.88		
	41-55	40	4.64	0.99		
	> 55	10	5.27	1.20		
PRILIKE	< 25	4	5.21	0.83	1.713	0.172
	25-40	24	5.38	1.17		
	41-55	40	4.79	1.03		
	> 55	10	4.66	1.43		
SLABOSTI	< 25	4	6.32	0.38	1.053	0.374
	25-40	24	5.80	1.09		
	41-55	40	5.42	1.19		
	> 55	10	5.50	1.52		
FPRR	< 25	4	6.00	0.95	2.645	0.055
	25-40	24	5.64	1.16		
	41-55	40	4.85	1.32		
	> 55	10	5.54	1.49		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Prilikom analize F testa primijećeno je da postoje razlike među potkategorijama dobi za kategoriju POTICAJ ($F=6.765$, $p<0.05$), koja skupno opisuje važnost ili značajnost poticaja Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. Druga kategorija gdje su primijećene signifikantne razlike u odgovorima na osnovu dobnog razreda kojem ispitanici pripadaju je PRIJETNJE ($F=4.953$, $p<0.05$), koja pak skupno opisuje važnost potencijalnih prijetnji hrvatskom izvozu. Ukoliko se promatraju i uspoređuju srednje vrijednosti kategorije POTICAJ, dolazi se do zaključka da su spomenuti poticaji Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na nove vrijednosti najvažnije najmlađoj dobnj skupini ($M<25g=6.21$). Slijedi dobnj kategorija od 25 do 40 godina ($M_{25-40g}=5.79$), pa veliki jaz, zatim dobnj skupina 41-55 godina ($M_{41-55g}=4.35$) i konačno najstarija dobnj skupina ispitanika ($M>55g=4.27$). Može se zaključiti da porastom broja godina pada prosječna procjena važnosti poticaja Vlade RH. Navedena opažanja su jasnije prezentirana na grafikonu u nastavku.

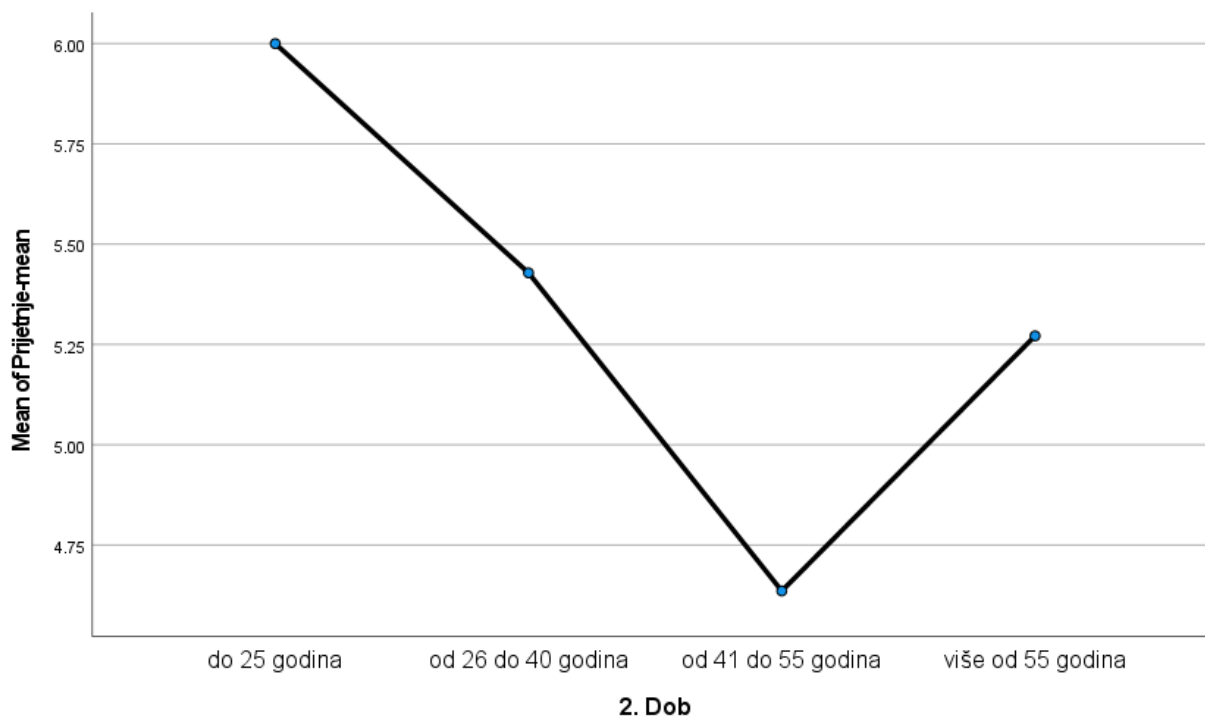
Grafikon 46. Usporedba srednjih vrijednosti po dobi za kategoriju POTICAJ

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Kod kategorije PRIJETNJE također je primijećen silazni trend srednjih vrijednosti, sa izuzetkom posljednje dvije potkategorije dobi (M41-55g=4.64, M>55g=5.27), koje prkose ovom trendu. Ovaj pomalo neočekivan rezultat (da prijetnje hrvatskom izvozu najjače doživljava najmlađa dobna skupina) i generalni trend jasnije su prikazani na grafikonu u nastavku.

Grafikon 47. Usporedba srednjih vrijednosti po dobi za kategoriju PRIJETNJE

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Kako bi se utvrdilo između kojih je točno potkategorija dobi nastala statistički signifikantna razlika za ove dvije izdvojene kategorije, provedeni su post hoc testovi. S obzirom da je za kategoriju POTICAJ utvrđeno da postoje signifikantne razlike u homogenosti varijance ($p < 0.05$) tj. opravdana je pretpostavka o nepostojanju jednakih varijanci (engl. equal variances not assumed), za ovu kategoriju izabran je Games-Howell post hoc test. Suprotno tomu, za kategoriju PRIJETNJE je izabran Tukey HSD post hoc test, jer je kod te kategorije utvrđeno da ne postoje signifikantne razlike u homogenosti varijance tj. nije opravdana pretpostavka o nepostojanju jednakih varijanci ($p > 0.05$) prilikom provođenja Levene-ovog testa homogenosti varijanci. Rezultati provedenih post hoc testova se nalaze u tablicama u nastavku.

Tablica 32. Games-Howell post hoc test o postojanju signifikantnih razlika među potkategorijama dobi za kategoriju POTICAJ

Multiple Comparisons

Dependent Variable: MPOTICAJ
Games-Howell

(I) Dob_Numeric	(J) Dob_Numeric	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
do 25 godina	od 26 do 40 godina	.42857	.45930	.790	-1.2341	2.0913
	od 41 do 55 godina	1.86071*	.46643	.031	.2106	3.5108
	više od 55 godina	1.94286	.68485	.064	-.1028	3.9885
od 26 do 40 godina	do 25 godina	-.42857	.45930	.790	-2.0913	1.2341
	od 41 do 55 godina	1.43214*	.33494	<.001	.5468	2.3175
	više od 55 godina	1.51429	.60304	.108	-.2722	3.3007
od 41 do 55 godina	do 25 godina	-1.86071*	.46643	.031	-3.5108	-.2106
	od 26 do 40 godina	-1.43214*	.33494	<.001	-2.3175	-.5468
	više od 55 godina	.08214	.60849	.999	-1.7104	1.8747
više od 55 godina	do 25 godina	-1.94286	.68485	.064	-3.9885	.1028
	od 26 do 40 godina	-1.51429	.60304	.108	-3.3007	.2722
	od 41 do 55 godina	-.08214	.60849	.999	-1.8747	1.7104

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Tablica 33: Tukey HSD post hoc test o postojanju signifikantnih razlika među potkategorijama dobi za kategoriju PRIJETNJE

Multiple Comparisons

Dependent Variable: MPRIJETNJE
Tukey HSD

(I) Dob_Numeric	(J) Dob_Numeric	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
do 25 godina	od 26 do 40 godina	.57143	.53126	.705	-.8249	1.9678
	od 41 do 55 godina	1.36429*	.51586	.048	.0084	2.7202
	više od 55 godina	.72857	.58197	.596	-.8011	2.2582
od 26 do 40 godina	do 25 godina	-.57143	.53126	.705	-1.9678	.8249
	od 41 do 55 godina	.79286*	.25399	.013	.1253	1.4604
	više od 55 godina	.15714	.37025	.974	-.8160	1.1303
od 41 do 55 godina	do 25 godina	-1.36429*	.51586	.048	-2.7202	-.0084
	od 26 do 40 godina	-.79286*	.25399	.013	-1.4604	-.1253
	više od 55 godina	-.63571	.34779	.269	-1.5498	.2784
više od 55 godina	do 25 godina	-.72857	.58197	.596	-2.2582	.8011
	od 26 do 40 godina	-.15714	.37025	.974	-1.1303	.8160
	od 41 do 55 godina	.63571	.34779	.269	-.2784	1.5498

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Kada se promatra kategorija POTICAJ, Games-Howell post hoc test je utvrdio da postoje signifikantne razlike između dobnih razreda <25 godina i od 41 do 55 godina ($|M_{diff}|=1.86$, $p<0.031$) te između dobnih razreda od 26 do 40 godina i od 41 do 55 godina ($|M_{diff}|=1.43$, $p<0.001$). Isti su zaključci dobiveni ukoliko se promatra Tukey HSD post hoc test za kategoriju PRIJETNJE.

Slijedi F test kojim će se utvrditi postoje li značajne razlike među promatranim ispitanicima kod izdvojenih kategorija na osnovi njihova obrazovanja. Spomenuti test se zajedno sa osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) nalazi u nastavku.

Tablica 34. Analiza statistički značajnih razlika među ispitanicima različitih stupnjeva obrazovanja putem F-testa

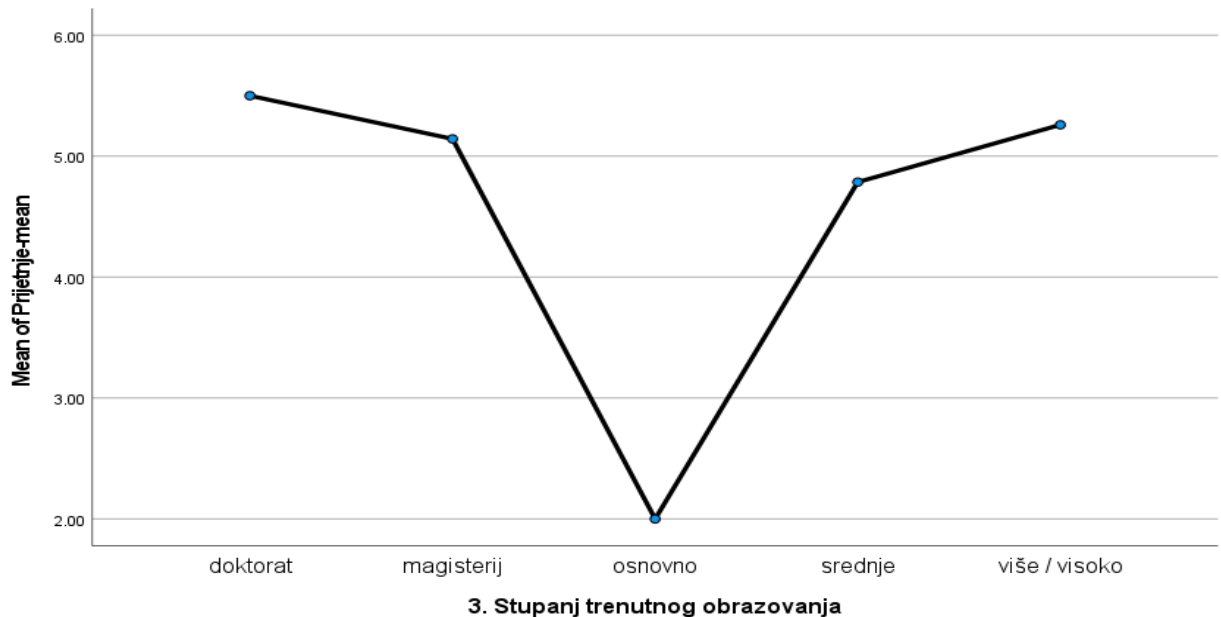
Varijabla	Stupanj obrazovanja	N	M	SD	F	p
EU	doktorat	2	4.64	0.71	2.136	0.085
	magisterij	7	5.43	0.95		
	osnovno	1	2.71	/		
	srednje	30	4.18	1.38		
	više / visoko	38	4.63	1.16		
POTICAJ	doktorat	2	4.00	1.41	3.643	0.009
	magisterij	7	5.98	0.77		
	osnovno	1	1.57	/		
	srednje	30	4.39	1.79		
	više / visoko	38	5.20	1.30		
MAASTRICHT	doktorat	2	3.07	0.10	2.449	0.054
	magisterij	7	4.29	1.47		
	osnovno	1	1.00	/		
	srednje	30	2.95	1.42		
	više / visoko	38	3.54	1.30		
RADNJE	doktorat	2	5.86	0.61	3.471	0.012
	magisterij	7	6.12	0.86		
	osnovno	1	2.00	/		
	srednje	30	5.43	1.47		
	više / visoko	38	5.97	0.99		
PRIJETNJE	doktorat	2	5.50	0.51	3.399	0.013
	magisterij	7	5.14	1.31		
	osnovno	1	2.00	/		
	srednje	30	4.79	1.07		
	više / visoko	38	5.26	0.88		
PRILIKE	doktorat	2	4.79	0.30	3.521	0.011
	magisterij	7	5.65	0.99		

	osnovno	1	1.43	/		
	srednje	30	4.88	1.10		
	više / visoko	38	5.02	1.08		
SLABOSTI	doktorat	2	5.79	1.11	3.509	0.011
	magisterij	7	6.14	0.64		
	osnovno	1	2.00	/		
	srednje	30	5.37	1.29		
	više / visoko	38	5.75	1.02		
FPRR	doktorat	2	6.07	1.31	3.817	0.007
	magisterij	7	6.16	0.98		
	osnovno	1	2.00	/		
	srednje	30	4.86	1.38		
	više / visoko	38	5.41	1.15		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Rezultati analize provedenog F-testa za razlike među stupnjevima obrazovanja kod gospodarstvenika ukazuje na sljedeće: postoje signifikantne razlike između odgovora pojedinaca s različitim stupnjevima obrazovanja kod svih kategorija osim kod kategorija EU i MAASTRICHT, gdje navedene razlike pri razini pouzdanosti od 95% ne postoje. Dakle, utvrđene su razlike kod kategorija POTICAJ, RADNJE, PRIJETNJE, PRILIKE, SLABOSTI i FPRR. Nažalost, s obzirom da je jedan poduzorak stupnja obrazovanja veličine <2 (1 ispitanik sa osnovnom školom), nije moguće provesti post hoc analizu kako bi se utvrdilo između kojih stupnjeva obrazovanja su nastale signifikantne razlike. U nastavku je prezentiran graf srednjih vrijednosti kategorije PRIJETNJE, koja je jedna od kategorija gdje su nastale značajne razlike među ispitanicima na temelju njihovog obrazovanja.

Graf 48. Usporedba srednjih vrijednosti po obrazovanju za kategoriju PRIJETNJE

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Nakon ispitanih razlika među odgovorima ispitanika sa različitim stupnjevima obrazovanja, ispitane su i razlike s obzirom na različite regije boravka ispitanih pojedinaca putem F-testa. Spomenuti se F-test zajedno sa osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) nalazi u nastavku.

Tablica 35. Analiza statistički značajnih razlika među ispitanicima različitih regija boravka putem F-testa

Varijabla	Regija boravka	N	M	SD	F	p
EU	Dalmacija	8	5.39	1.17	1.504	0.210
	Sj. Hrvatska	2	3.57	2.42		
	Sj. primorje	2	3.86	0.40		
	Slavonija	4	4.71	1.36		
	Zagreb	62	4.42	1.24		
POTICAJ	Dalmacija	8	5.91	1.30	1.352	0.259
	Sj. Hrvatska	2	3.93	1.11		
	Sj. primorje	2	4.86	0.20		
	Slavonija	4	5.54	1.21		
	Zagreb	62	4.74	1.63		
MAASTRICHT	Dalmacija	8	4.52	1.31	1.975	0.107
	Sj. Hrvatska	2	4.14	0.81		
	Sj. primorje	2	3.57	0.61		

	Slavonija	4	2.96	1.83		
	Zagreb	62	3.17	1.37		
RADNJE	Dalmacija	8	6.41	0.58	0.893	0.473
	Sj. Hrvatska	2	6.50	0.71		
	Sj. primorje	2	5.50	1.11		
	Slavonija	4	5.64	1.05		
	Zagreb	62	5.62	1.34		
PRIJETNJE	Dalmacija	8	5.46	0.69	0.777	0.544
	Sj. Hrvatska	2	4.21	0.30		
	Sj. primorje	2	5.21	0.91		
	Slavonija	4	4.64	1.30		
	Zagreb	62	5.02	1.09		
PRILIKE	Dalmacija	8	5.38	0.84	0.887	0.476
	Sj. Hrvatska	2	3.86	1.82		
	Sj. primorje	2	4.64	0.10		
	Slavonija	4	5.36	0.18		
	Zagreb	62	4.94	1.20		
SLABOSTI	Dalmacija	8	6.30	0.77	1.421	0.235
	Sj. Hrvatska	2	4.64	0.91		
	Sj. primorje	2	5.93	0.91		
	Slavonija	4	6.11	0.24		
	Zagreb	62	5.49	1.25		
FPRR	Dalmacija	8	6.02	1.11	0.955	0.437
	Sj. Hrvatska	2	5.07	2.12		
	Sj. primorje	2	4.86	0.40		
	Slavonija	4	5.68	0.77		
	Zagreb	62	5.13	1.36		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Nije pronađena statistički signifikantna razlika u bilo kojem od promatranih konstrukata na osnovu regije boravka ispitanika ($p > 0.05$).

Sljedeće su ispitane razlike među ispitanicima na osnovu njihove neto mjesečne plaće. Odgovarajući se F-test za plaće sa osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) nalazi u nastavku.

Tablica 36. Analiza statistički značajnih razlika među ispitanicima različitih mjesečnih neto plaća

Varijabla	Raspon neto plaće	N	M	SD	F	p
EU	<5000 kn	6	3.69	1.49	2.267	0.070
	ne želim odgovoriti	9	5.02	1.15		
	od 10000 do 15000 kn	17	4.86	1.22		
	od 5000 do 10000 kn	36	4.21	1.23		
	>15000 kn	10	4.97	1.17		
POTICAJ	<5000 kn	6	3.60	1.99	1.755	0.147
	ne želim odgovoriti	9	5.51	1.44		
	od 10000 do 15000 kn	17	5.26	1.59		
	od 5000 do 10000 kn	36	4.72	1.61		
	>15000 kn	10	5.00	0.98		
MAASTRICHT	<5000 kn	6	2.12	1.18	2.334	0.064
	ne želim odgovoriti	9	3.94	1.16		
	od 10000 do 15000 kn	17	3.82	1.29		
	od 5000 do 10000 kn	36	3.22	1.37		
	>15000 kn	10	3.10	1.64		
RADNJE	<5000 kn	6	4.71	1.54	1.827	0.133
	ne želim odgovoriti	9	6.16	0.89		
	od 10000 do 15000 kn	17	6.13	1.01		
	od 5000 do 10000 kn	36	5.63	1.40		
	>15000 kn	10	5.59	0.98		
PRIJETNJE	<5000 kn	6	4.43	1.59	3.424	0.013
	ne želim odgovoriti	9	5.76	0.75		
	od 10000 do 15000 kn	17	5.37	0.86		
	od 5000 do 10000 kn	36	4.98	0.94		
	>15000 kn	10	4.36	1.18		
PRILIKE	<5000 kn	6	4.09	1.48	1.865	0.126
	ne želim odgovoriti	9	5.56	0.79		
	od 10000 do 15000 kn	17	5.18	1.01		
	od 5000 do 10000 kn	36	4.96	1.19		
	>15000 kn	10	4.67	1.03		
SLABOSTI	<5000 kn	6	5.36	1.80	0.861	0.492
	ne želim odgovoriti	9	6.03	0.40		
	od 10000 do 15000 kn	17	5.65	1.31		
	od 5000 do 10000 kn	36	5.39	1.22		
	>15000 kn	10	5.96	0.85		
FPRR	<5000 kn	6	4.19	1.33	2.294	0.067

	ne želim odgovoriti	9	5.76	0.69		
	od 10000 do 15000 kn	17	5.69	1.36		
	od 5000 do 10000 kn	36	5.00	1.46		
	>15000 kn	10	5.49	0.60		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Jedina statistički signifikantna razlika među ispitanicima različitih neto plaća je pronađena u kategoriji PRIJETNJE. Kako bi se detaljnije utvrdilo između kojih je podrazreda neto plaće došlo do razlika, proveden je Tukey HSD post hoc test za spomenutu kategoriju.

Tablica 37. Tukey HSD post hoc test o postojanju signifikantnih razlika među podrazredima neto plaće za kategoriju PRIJETNJE

Multiple Comparisons

Dependent Variable: MPRIJETNJE
Tukey HSD

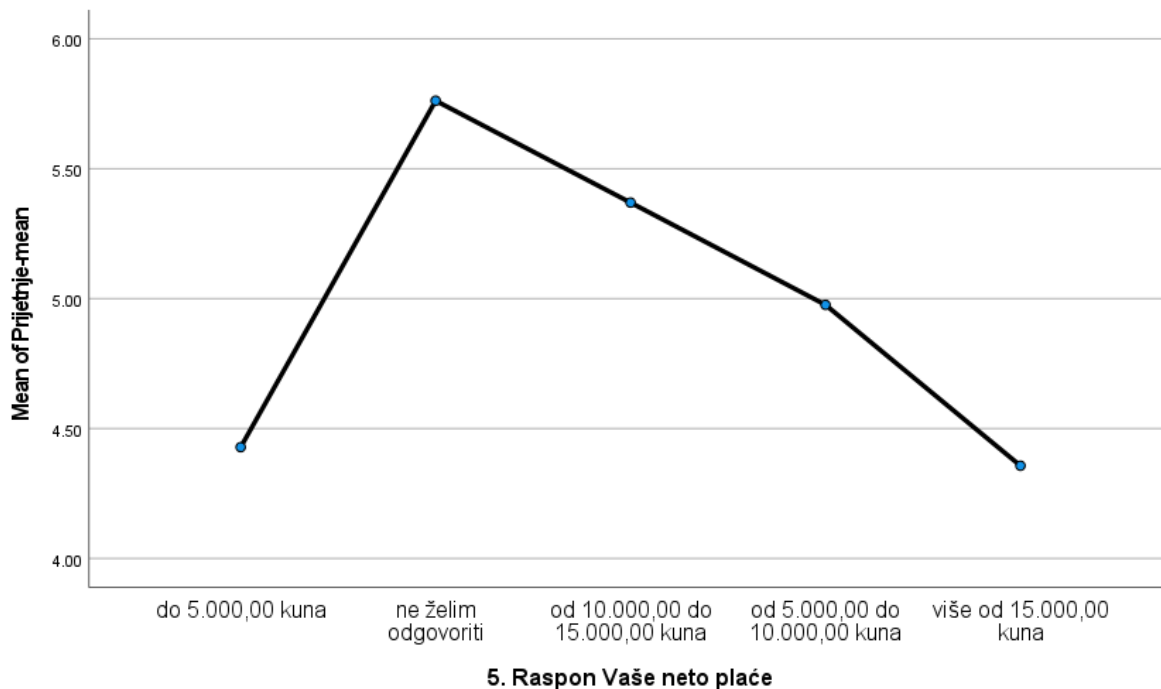
(I) Raspon_plaće_Numeric	(J) Raspon_plaće_Numeric	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval Lower Bound	Upper Bound
do 5.000,00 kuna	ne želim odgovoriti	-1.33333	.52488	.093	-2.8015	.1348
	od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	-.94118	.47290	.281	-2.2639	.3816
	od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	-.54762	.43914	.724	-1.7760	.6807
	više od 15.000,00 kuna	.07143	.51427	1.000	-1.3671	1.5099
ne želim odgovoriti	do 5.000,00 kuna	1.33333	.52488	.093	-.1348	2.8015
	od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	.39216	.41053	.874	-.7562	1.5405
	od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	.78571	.37114	.224	-.2524	1.8239
	više od 15.000,00 kuna	1.40476*	.45758	.024	.1249	2.6847
od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	do 5.000,00 kuna	.94118	.47290	.281	-.3816	2.2639
	ne želim odgovoriti	-.39216	.41053	.874	-1.5405	.7562
	od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	.39356	.29307	.666	-.4262	1.2133
	više od 15.000,00 kuna	1.01261	.39689	.091	-.0975	2.1227
od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	do 5.000,00 kuna	.54762	.43914	.724	-.6807	1.7760
	ne želim odgovoriti	-.78571	.37114	.224	-1.8239	.2524
	od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	-.39356	.29307	.666	-1.2133	.4262
	više od 15.000,00 kuna	.61905	.35599	.417	-.3767	1.6148
više od 15.000,00 kuna	do 5.000,00 kuna	-.07143	.51427	1.000	-1.5099	1.3671
	ne želim odgovoriti	-1.40476*	.45758	.024	-2.6847	-.1249
	od 10.000,00 do 15.000,00 kuna	-1.01261	.39689	.091	-2.1227	.0975
	od 5.000,00 do 10.000,00 kuna	-.61905	.35599	.417	-1.6148	.3767

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Temeljem provedenog post hoc testa može se zaključiti da su razlike nastale između podrazreda u kojem ispitanici ne žele odgovoriti na pitanje o plaći i podrazreda u kojem su ispitanici koji imaju plaću višu od 15.000,00 kn ($|Mdiff|=1.40$, $p=0.024<0.05$). Kako bi se jasnije vidjela razlika između srednjih vrijednosti i općeniti trend, grafički je prikazana distribucija srednjih vrijednosti po mjesečnoj neto plaći za kategoriju PRIJETNJE.

Graf 49. Usporedba srednjih vrijednosti po neto plaći za kategoriju PRIJETNJE

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Sljedeće istražene i promotrene razlike su bile one između ispitanika na osnovu pripadnosti različitim sektorima zaposlenja. Prikupljene su sljedeće mogućnosti odgovora: financije i bankarstvo, graditeljstvo, industrija, IT sektor, javna uprava, privatni sektor, promet, trgovina, turizam i ugostiteljstvo, visoko obrazovanje, zdravstvo, nezaposlen i ostalo. Odgovarajući se F-test za sektore zaposlenja zajedno sa osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD) nalazi u nastavku.

Tablica 38. Analiza statistički signifikantnih razlika među ispitanicima različitih sektora zaposlenja

Varijabla	Sektor gospodarstva	N	M	SD	F	p
EU	financije i bankarstvo	3	4.24	1.32	0.424	0.949
	graditeljstvo	5	4.03	1.97		
	industrija	3	4.67	0.87		
	IT sektor	26	4.66	1.25		
	javna uprava	2	3.43	1.41		
	nezaposlen	1	3.86	/		
	ostalo	7	4.82	1.08		
	privatni sektor	15	4.21	1.31		
	promet	2	4.29	2.83		
	trgovina	8	5.02	1.37		
	turizam i ugostiteljstvo	2	4.50	0.91		
	visoko obrazovanje	1	4.29	/		
	zdravstvo	3	4.52	0.54		
POTICAJ	financije i bankarstvo	3	6.48	0.54	1.460	0.163
	graditeljstvo	5	5.11	1.43		
	industrija	3	3.90	1.33		
	IT sektor	26	5.35	1.47		
	javna uprava	2	2.57	0.00		
	nezaposlen	1	5.14	/		
	ostalo	7	4.69	1.70		
	privatni sektor	15	4.60	1.48		
	promet	2	3.79	2.73		
	trgovina	8	4.71	1.92		
	turizam i ugostiteljstvo	2	5.93	0.10		
	visoko obrazovanje	1	5.57	/		
	zdravstvo	3	3.33	1.53		
MAASTRICHT	financije i bankarstvo	3	4.00	2.00	1.132	0.351
	graditeljstvo	5	2.57	1.58		
	industrija	3	3.05	0.08		
	IT sektor	26	3.80	1.27		
	javna uprava	2	3.00	2.83		
	nezaposlen	1	1.71	/		
	ostalo	7	2.88	1.49		
	privatni sektor	15	2.77	1.34		
	promet	2	3.93	0.91		
	trgovina	8	3.82	1.55		
	turizam i ugostiteljstvo	2	2.21	0.50		
	visoko obrazovanje	1	3.71	/		
	zdravstvo	3	2.38	1.20		
RADNJE	financije i bankarstvo	3	7.00	0.00	2.084	0.030
	graditeljstvo	5	5.71	0.95		

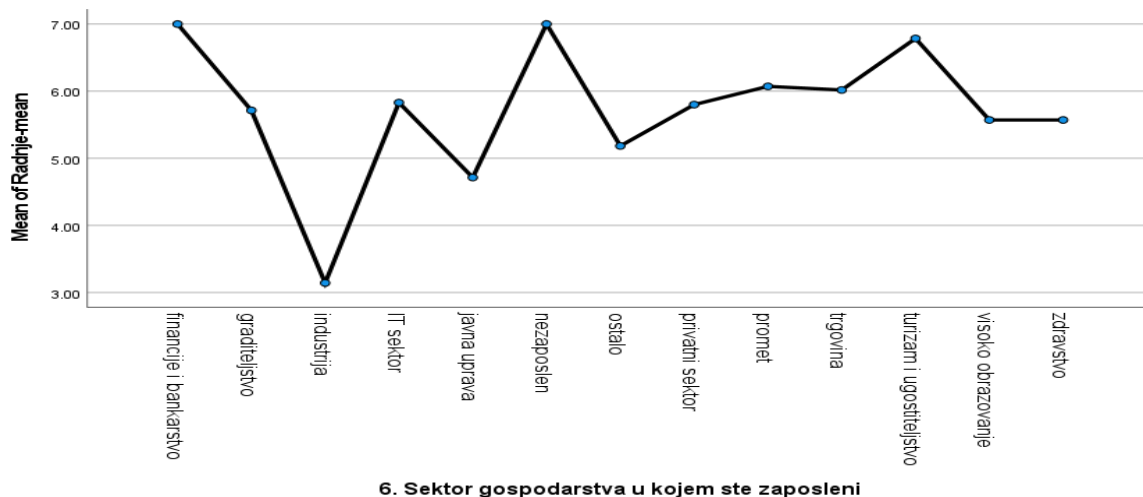
	industrija	3	3.14	1.87		
	IT sektor	26	5.83	1.22		
	javna uprava	2	4.71	2.42		
	nezaposlen	1	7.00	/		
	ostalo	7	5.18	1.56		
	privatni sektor	15	5.80	1.00		
	promet	2	6.07	0.91		
	trgovina	8	6.02	0.83		
	turizam i ugostiteljstvo	2	6.79	0.30		
	visoko obrazovanje	1	5.57	/		
	zdravstvo	3	5.57	0.65		
PRIJETNJE	financije i bankarstvo	3	6.14	0.25	1.601	0.113
	graditeljstvo	5	4.11	1.50		
	industrija	3	4.24	0.41		
	IT sektor	26	4.96	1.04		
	javna uprava	2	5.07	1.11		
	nezaposlen	1	6.86	/		
	ostalo	7	4.57	1.38		
	privatni sektor	15	4.96	0.95		
	promet	2	5.07	1.11		
	trgovina	8	5.61	0.70		
	turizam i ugostiteljstvo	2	5.29	0.40		
	visoko obrazovanje	1	5.14	/		
	zdravstvo	3	5.24	0.58		
PRILIKE	financije i bankarstvo	3	5.52	1.76	0.816	0.633
	graditeljstvo	5	4.31	1.73		
	industrija	3	3.81	0.73		
	IT sektor	26	5.26	0.86		
	javna uprava	2	5.00	1.82		
	nezaposlen	1	4.14	/		
	ostalo	7	4.47	1.47		
	privatni sektor	15	4.99	1.29		
	promet	2	5.14	1.62		
	trgovina	8	5.21	1.00		
	turizam i ugostiteljstvo	2	5.29	0.00		
	visoko obrazovanje	1	5.00	/		
	zdravstvo	3	4.52	0.50		
SLABOSTI	financije i bankarstvo	3	5.76	1.47	0.795	0.653
	graditeljstvo	5	4.74	1.49		
	industrija	3	5.38	1.20		
	IT sektor	26	5.90	0.89		
	javna uprava	2	5.21	1.92		
	nezaposlen	1	6.00	/		
	ostalo	7	5.33	1.59		
	privatni sektor	15	5.83	0.83		

	promet	2	4.43	2.42		
	trgovina	8	5.59	1.53		
	turizam i ugostiteljstvo	2	6.00	0.20		
	visoko obrazovanje	1	4.71	/		
	zdravstvo	3	4.76	1.94		
FPRR	financije i bankarstvo	3	6.57	0.74	1.083	0.389
	graditeljstvo	5	5.11	1.96		
	industrija	3	3.57	1.41		
	IT sektor	26	5.66	0.95		
	javna uprava	2	4.79	1.52		
	nezaposlen	1	4.86	/		
	ostalo	7	4.67	1.76		
	privatni sektor	15	5.08	1.23		
	promet	2	5.21	0.71		
	trgovina	8	5.32	1.64		
	turizam i ugostiteljstvo	2	4.71	0.40		
	visoko obrazovanje	1	4.71	/		
	zdravstvo	3	5.05	2.00		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Signifikantna razlika među ispitanicima na temelju zaposlenja u različitim sektorima gospodarstva je pronađena samo u kategoriji RADNJE ($p < 0.05$). Post hoc test nije moguće provesti jer postoje dvije podgrupe sektora gospodarstva u kojem je veličina uzorka manja od 2 ispitanika (nezaposlen i visoko obrazovanje). U nastavku je prezentiran grafikon na kojem se detaljnije vidi distribucija srednjih vrijednosti po sektoru zaposlenja za kategoriju RADNJE.

Grafikon 50. Usporedba srednjih vrijednosti po sektorima za kategoriju RADNJE

Izvor: izrada autora u SPSS-u

Upitani da procjene važnosti pripremnih radnji Vlade RH za što lakši i efikasniji prelazak poduzetnika na euro, gospodarstvenici koji rade u sektoru financija i bankarstva te nezaposleni gospodarstvenici daju u prosjeku najviše ocjene na skali ovoj kategoriji, dok industrija i javna uprava daju u prosjeku najniže ocjene.

Posljednji provedeni F-test se odnosi na utvrđivanje razlika među ispitanicima različitih funkcija u poduzeću. U nastavku se nalazi spomenuti test zajedno s osnovnim parametrima deskriptivne statistike (N,M,SD).

Tablica 39. Analiza statistički signifikantnih razlika među ispitanicima različitih funkcija u poduzeću

Varijabla	Funkcija u poduzeću	N	M	SD	F	p
EU	nezaposlen	1	3.86	/	1.690	0.148
	niži menadžment	21	4.65	1.09		
	ostalo	21	4.07	1.22		
	student	2	6.21	0.51		
	viši menadžment	14	4.89	1.11		
	vlasnik poduzeća	19	4.38	1.52		
POTICAJ	nezaposlen	1	5.14	/	1.082	0.378
	niži menadžment	21	5.15	1.25		
	ostalo	21	4.96	1.82		
	student	2	6.57	0.61		
	viši menadžment	14	4.86	1.35		
	vlasnik poduzeća	19	4.32	1.80		
MAASTRICHT	nezaposlen	1	1.71	/	0.891	0.492
	niži menadžment	21	3.26	1.45		
	ostalo	21	3.28	1.34		
	student	2	5.00	0.20		
	viši menadžment	14	3.22	1.39		
	vlasnik poduzeća	19	3.47	1.49		
RADNJE	nezaposlen	1	7.00	/	0.818	0.541
	niži menadžment	21	5.44	1.24		
	ostalo	21	6.04	1.28		
	student	2	6.36	0.91		
	viši menadžment	14	5.66	1.19		
	vlasnik poduzeća	19	5.60	1.37		
PRIJETNJE	nezaposlen	1	6.86	/	1.384	0.240
	niži menadžment	21	4.95	0.94		
	ostalo	21	5.14	1.06		
	student	2	6.14	0.20		
	viši menadžment	14	5.07	1.07		
	vlasnik poduzeća	19	4.77	1.14		
PRILIKE	nezaposlen	1	4.14	/	0.685	0.636
	niži menadžment	21	5.12	1.02		
	ostalo	21	5.02	1.45		
	student	2	5.86	0.20		
	viši menadžment	14	5.02	0.96		
	vlasnik poduzeća	19	4.67	1.08		
SLABOSTI	nezaposlen	1	6.00	/	0.594	0.705
	niži menadžment	21	5.65	1.07		
	ostalo	21	5.69	1.15		
	student	2	6.64	0.10		

	viši menadžment	14	5.56	1.19		
	vlasnik poduzeća	19	5.30	1.41		
FPRR	nezaposlen	1	5.33	/	1.252	0.294
	niži menadžment	21	5.33	0.96		
	ostalo	21	5.40	1.38		
	student	2	6.79	0.10		
	viši menadžment	14	5.37	0.95		
	vlasnik poduzeća	19	4.73	1.77		

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Pogledom na tablicu može se zaključiti da ne postoje signifikantne razlike između odgovora ispitanika koji obavljaju različite funkcije u poduzeću u bilo kojem od promatranih konstrukta ($p < 0.05$).

5.3.7. Regresijska analiza

U nastavku je prezentirana regresijska analiza da bi se utvrdio međudnos između odabranih nezavisnih i zavisnih varijabli. Odabrane su varijable nad kojima je logično provesti regresiju i za čiji je međudnos prikladno koristiti regresijsku analizu. Koristi se ordinalna logistička regresija, što je uvjetovano činjenicom da je zavisna varijabla na ordinalnoj mjernoj skali – Likertovoj skali od 7 stupnjeva. Prvo je istražen međudnos između stupnja obrazovanja i procjene važnosti potencijalnih prijatelja hrvatskom izvozu. U nastavku je prikazana tablica u kojoj su navedeni osnovni parametri regresije za spomenuti model: procjenitelj (β), eksponencijalna vrijednost procjenitelja ($\exp\beta$), standardna pogreška (SE) i signifikantnost (p).

Tablica 40. Regresijska analiza: stupanj obrazovanja → procjena važnosti prijatelji

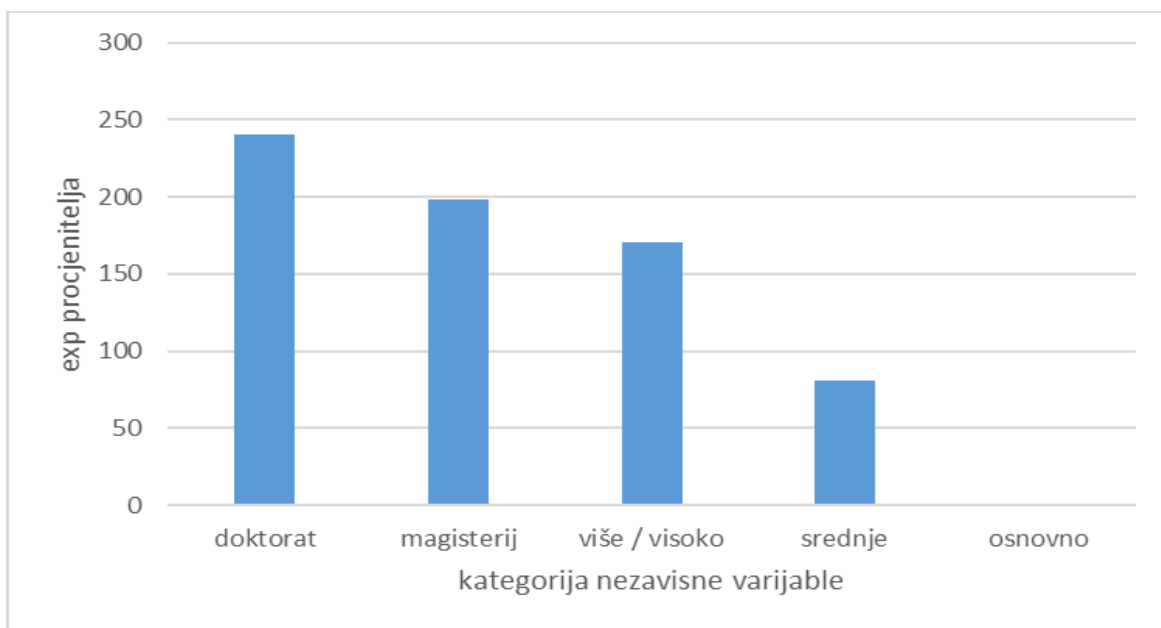
kategorije nezavisne varijable	β	$\exp\beta$	SE	p
doktorat	5.482	240.33	2.374	0.021
magisterij	5.288	197.95	2.134	0.013
više / visoko	5.140	170.72	2.048	0.012
srednje	4.397	81.21	2.044	0.031
osnovno	0	1	/	/

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Osnovno obrazovanje je izabrano kao referentna vrijednost u analizi. S obzirom da je β procjenitelj za ostale kategorije nezavisne varijable pozitivan, može se zaključiti da spomenute kategorije imaju veću relativnu razinu važnosti na skali na kojoj se procjenjuje važnost prijatelji od osnovnog obrazovanja. Na osnovu eksponencijalne vrijednosti procjenitelja ($\exp\beta$), mogu se procijeniti relativne važnosti prijatelji na osnovu kategorije nezavisne varijable (stupanj obrazovanja) kojoj

ispitanici pripadaju. Na sljedećem grafikonu su prikazane eksponencijalne vrijednosti procjenitelja β za sve kategorije nezavisne varijable.

Grafikon 51. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji stupanj obrazovanja → procjena važnosti prijetnji

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Iz tablice i grafikona se može primijetiti da pojedinci koji imaju srednje obrazovanje 81 puta jače doživljavaju prijetnje hrvatskom izvozu od ispitanika sa osnovnom školom. Ispitanici sa trenutnim višim / visokim obrazovanjem smatraju da su prijetnje hrvatskom izvozu 171 puta važnije od ispitanika sa osnovnom školom, dok oni s magisterijem smatraju da su navedene prijetnje 198 puta važnije od ispitanika sa osnovnom školom. Prijetnje hrvatskom izvozu najvažnijim doživljavaju ispitanici sa doktoratom, čak 240 puta važnijim od ispitanika sa osnovnom školom. Zamijećene su signifikantne razlike između svih navedenih razina obrazovanja i osnovnog obrazovanja prema procjeni važnosti prijetnji na hrvatski izvoz ($p < 0.05$).

Sljedeći istraženi međuodnos je onaj između podržavanja EMU i eura (nezavisna varijabla) i procjene važnosti djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo (zavisna varijabla). U nastavku je prikazana tablica u kojoj su navedeni osnovni parametri regresije za spomenuti model: procjenitelj (β), eksponencijalna vrijednost procjenitelja ($\exp\beta$), standardna pogreška (SE) i signifikantnost (p).

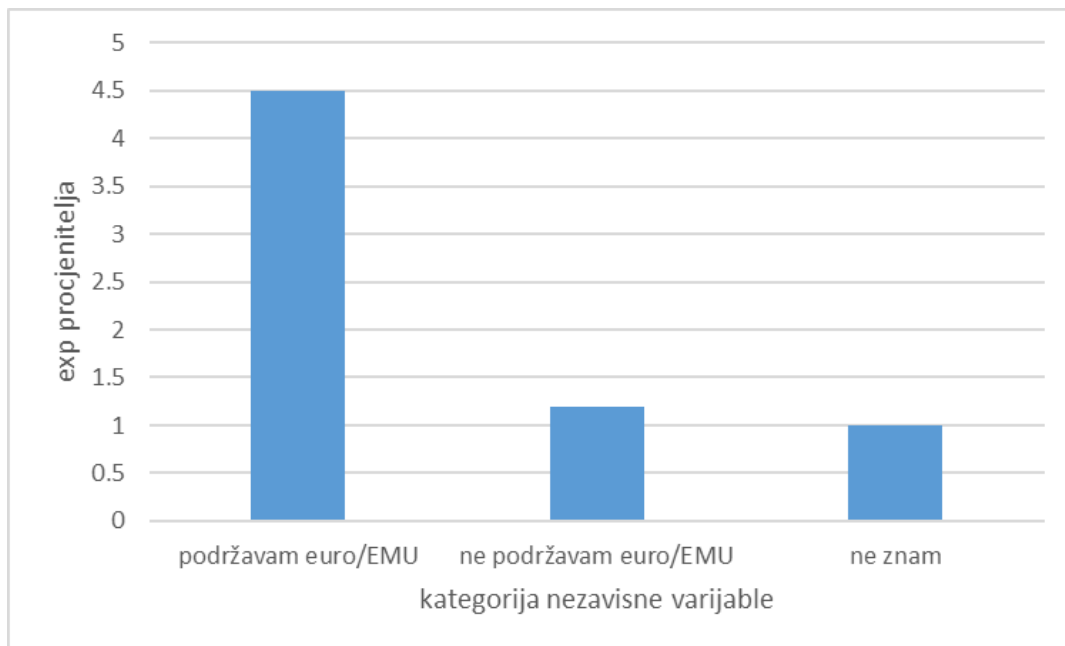
Tablica 41. Regresijska analiza: Podržavanje euro/EMU → procjena važnosti djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo

kategorije nezavisne varijable	β	$\exp\beta$	SE	p
podržavanje EMU/euro: da	1.502	4.49	0.560	0.007
podržavanje EMU/euro: ne	0.172	1.19	0.681	0.800
podržavanje EMU/euro: ne znam	0	1	/	/

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Potkategorija ne znam kao odgovor na pitanje podržavanja EMU/eura je odabrana kao referentna kategorija u analizi. S obzirom da je β procjenitelj za ostale kategorije nezavisne varijable pozitivan, može se zaključiti da spomenute kategorije imaju veću relativnu razinu važnosti na skali na kojoj se procjenjuje važnost djelovanja članstva u EU od kategorije ne znam. Na osnovu eksponencijalne vrijednosti procjenitelja ($\exp\beta$), mogu se procijeniti relativne važnosti djelovanja članstva u EU na osnovu kategorije nezavisne varijable (podržavanje EMU/eura) koju su ispitanici izabrali. Na sljedećem grafikonu su prikazane eksponencijalne vrijednosti procjenitelja β za sve kategorije nezavisne varijable.

**Grafikon 52. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji podržavanje EMU/euro
→ procjena važnosti djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo**

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Vidljivo je da na skali važnosti djelovanja EU na hrvatsko gospodarstvo najviše rezultate ostvaruju ispitanici koji podržavaju euro i EMU, njima su faktori djelovanja EU na hrvatsko gospodarstvo 4.5 puta važniji nego ispitanicima koji ne znaju da li podržavaju euro. Također je zaključeno da je razlika između ispitanika koji ne znaju podržavaju li euro i ispitanika koji podržavaju euro statistički značajna ($p=0.007$)

Posljednja provedena regresija u ovoj analizi se odnosi na utvrđivanje međudnosa između utjecaja pristupanja Hrvatske EMU na obujam međunarodne razmjene i trgovine Hrvatske (nezavisna varijabla) i procjene važnosti djelovanja članstva u EU na izvoz i povećanje tržišta (zavisna varijabla). U nastavku je prikazana tablica u kojoj su navedeni osnovni parametri regresije za spomenuti model: procjenitelj (β), eksponencijalna vrijednost procjenitelja ($\exp\beta$), standardna pogreška (SE) i signifikantnost (p).

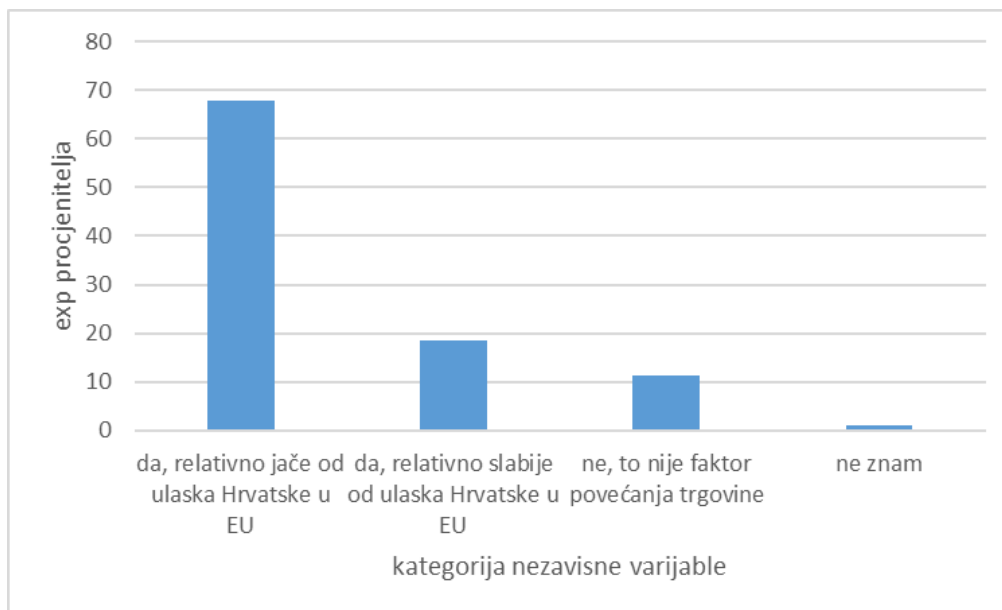
Tablica 42. Regresijska analiza: utjecaj pristupanja Hrvatske EMU na obujam međunarodne razmjene → važnost djelovanja članstva u EU na izvoz

kategorije nezavisne varijable	β	$\exp\beta$	SE	p
da, relativno jače od ulaska Hrvatske u EU	4.218	67.90	0.869	<0.001
da, relativno slabije od ulaska Hrvatske u EU	2.919	18.52	0.856	<0.001
ne, to nije faktor povećanja trgovine	2.427	11.32	0.802	0.002
ne znam	0	1	/	/

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Kategorija ne znam kao odgovor na pitanje o utjecaju pristupanja Hrvatske na obujam međunarodne razmjene je izabrana kao referentna vrijednost u analizi. S obzirom da je β procjenitelj za ostale kategorije nezavisne varijable pozitivan, može se zaključiti da spomenute kategorije imaju veću relativnu razinu važnosti od kategorije ne znam na skali na kojoj se procjenjuje važnost djelovanja članstva u EU na izvoz. Na osnovu eksponencijalne vrijednosti procjenitelja ($\exp\beta$), mogu se procijeniti relativne važnosti prijetnji na osnovu kategorije nezavisne varijable (utjecaj pristupanja Hrvatske EMU na obujam međunarodne razmjene) kojoj ispitanici pripadaju. Na sljedećem grafikonu su prikazane eksponencijalne vrijednosti procjenitelja β za sve kategorije nezavisne varijable.

Grafikon 53. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji utjecaj pristupanja Hrvatske EMU na obujam međunarodne razmjene → važnost djelovanja članstva u EU na izvoz

Izvor: izrada autora prema podacima iz SPSS-a

Iz grafikona i tablice se može zaključiti da ispitanici koji smatraju da će se obujam međunarodne razmjene i trgovine Hrvatske povećati relativno jače u odnosu na povećanje navedenog obujma prilikom ulaska Hrvatske u EU istovremeno misle da je važnost djelovanja članstva u EU na izvoz 68 puta veća od ispitanika koji ne znaju odgovor na pitanje o utjecaju ulaska Hrvatske u EMU na međunarodnu razmjenu. Također je primijećeno da ispitanici koji smatraju da će se obujam međunarodne razmjene Hrvatske povećati relativno slabije u odnosu na povećanje prilikom ulaska Hrvatske u EU istovremeno misle da je važnost djelovanja članstva u EU na izvoz 18.5 puta veća od ispitanika koji ne znaju odgovor na pitanje. Eksponecijalna vrijednost procjenitelja za kategoriju u kojoj ispitanici smatraju da ulazak Hrvatske u EMU nije faktor povećanja međunarodne razmjene i trgovine Hrvatske iznosi 11.32, što znači da ta podgrupa smatra da je važnost djelovanja članstva u EU na izvoz 11.32 puta veća od ispitanika potkategorije u kojoj ne znaju odgovor na ovo pitanje. Sve su potkategorije ovog pitanja signifikantne u odnosu na potkategoriju ne znam prema važnosti djelovanja članstva u EU na izvoz ($p < 0.05$).

6. ZAKLJUČAK

Europska unija uklonila je posljednje prepreke Hrvatskoj za uvođenje eura te je planirani datum 1. siječnja 2023. godine. Posljednja zemlja EU koja se pridružila europskom prostoru jedinstvene valute bila je Litva 2015. godine. Usvajanje eura nudi ekonomske koristi koje proizlaze iz dubljih financijskih veza s drugim članicama valutnog bloka i monetarne vlasti Europske središnje banke. Bilo koji od sadašnjih stanovnika eurozone koji posjete Hrvatsku više neće morati mijenjati svoju gotovinu za hrvatske kune. Euro je stvoren 1999. godine među 11 zemalja EU. Pridruživanje europodručju zahtijeva od zemlje ispunjenje niza ekonomskih uvjeta. Oni se odnose na nisku inflaciju, zdrave javne financije, stabilan tečaj i ograničene troškove zaduživanja.

Može se zaključiti da je euro, kao ključni mehanizam potenciranja prednosti na jedinstvenom tržištu te političke i trgovinske suradnje, sastavni dio socijalnih, ekonomskih i političkih struktura Europske unije kakva je danas poznata. Kao nužan preduvjet za uvođenje eura, Hrvatska je morala uspješno sudjelovati u Europskom tečajnom mehanizmu (ERM II) najmanje dvije godine. To znači da je bilo potrebno dogovoriti tzv. središnji tečaj, fiksni tečaj između eura i hrvatske kune.

Nadalje, u literaturi vlada neusuglašenost oko intenziteta učinka uvođenja eura na međunarodnu razmjenu, no gotovo svi autori prepoznaju potencijal rasta međunarodne trgovine zemalja koje se nalaze u europodručju. Općenito govoreći, specifične koristi od uvođenja eura za proizvođače, osobito izvoznike, jesu niži poslovni troškovi kao posljedica uklanjanja neizvjesnosti te eliminiranja troškova zaštite od tečajnog rizika što povećava njihovu konkurentnost i olakšava trgovinu s ostalim zemljama Unije.

Rezultati provedenih anketa upućuju na snažnu podršku uvođenju eura, kako od strane građana, tako i gospodarstvenika, iako su obje skupine relativno loše informirane o gospodarskim učincima uvođenja eura u Hrvatsku. Ankete upućuju na iznimno visok stupanj euroizacije u Hrvatskoj, a građani i gospodarstvenici općenito više gledaju izravne implikacije uvođenja eura od neizravnih.

Učinak uvođenja eura na međunarodnu razmjenu Hrvatske i ulaganja potencijalno je pozitivan. Robna razmjena mogla bi porasti pod uvjetima nižih transakcijskih troškova i jednostavnije usporedivosti cijena. Pored toga, uklonit će se valutni rizik što može ojačati konkurentsku poziciju hrvatskih poduzeća. Jači učinak uvođenja eura mogao bi se odraziti u turističkoj djelatnosti zbog veličine sektora i intenziteta gotovinskih transakcija.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Anand, R., Mishra, S., Spatafora, N. (2012.), Structural Transformation and the Sophistication of Production, *IMF Working Paper* No. 12/59, Washington, DC, doi: [10.5089/9781463937775.001](https://doi.org/10.5089/9781463937775.001).
2. Bejaković, P. (2007.), *Zaposlenost i nezaposlenost*. Zagreb: Institut za javne financije
3. Berger, H., Nitsch, V. (2008.), Zooming out: the trade effect of the euro in historical perspective, *Journal of International Money and Finance*, 27(8), str. 1244-1260.
4. Bilas, V. (2005.), Teorija optimalnog valutnog područja; euro i Europska monetarna unija, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 3(1), str. 39-53., <https://hrcak.srce.hr/26211>
5. Brnčić, A. (2010.), *Mali leksikon Europskih integracija*. Zagreb: Ministarstvo vanjskih i europskih integracija
6. Bukovšak, M., Čudina, A., Pavić, N. (2018.), Utjecaj uvođenja eura u Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu i inozemna izravna ulaganja, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 1(142), str. 95-128. <https://doi.org/10.15179/pkiep.27.1.3>
7. Camarero, M., Gomez, E., Tamarit, C. (2013.), EMU and trade revisited: long-run evidence using gravity equations, *World Economy*, 36(9), str. 1146-1164. <https://doi.org/10.1111/twec.12090>
8. De Nardis, S., Vicarelli, C. (2003.), Currency union and trade: the special case of EMU, *Review of World Economics*, 139(4), str. 625-649.
9. Eck, K., Huber, S. (2016.), Product sophistication and spillovers from foreign direct investment, *Canadian Journal of Economics*, Vol. 49, No. 4, str. 1658–1684, doi: [10.1111/caje.12247](https://doi.org/10.1111/caje.12247).
10. Gabrielczak, P., Serwach, T. (2017.), The impact of the euro adoption on the complexity of goods in Slovenian exports. *Zbornik ekonomskog fakulteta u Rijeci*, vol. 35, no. 1, str. 45-71. doi: [10.18045/zbefri.2017.1.45](https://doi.org/10.18045/zbefri.2017.1.45)
11. Galor, O., Mountford, A. (2008.), Trading Population for Productivity: Theory and Evidence, *Review of Economic Studies*, Vol. 75, No. 4, str. 1143–1179, doi: [10.1111/j.1467-937X.2008.00501.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-937X.2008.00501.x).

12. Glick, R., Rose, A.K. (2016.), Currency unions and trade: a post-EMU reassessment. *European Economic Review*, 87, str. 78-91.
<https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2016.03.010>
13. Grgić, I., Zrakić, M., Županac, G. (2011.), Hrvatska vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, *Agronomski glasnik* 4(5), str. 263-276.
14. Harding, T., Javorcik, B. (2012.), Foreign Direct Investment and Export Upgrading, *Review of Economics and Statistics*, Vol. 94, No. 4, pp. 964–980, doi: [10.1162/REST_a_00226](https://doi.org/10.1162/REST_a_00226).
15. Hausmann, R., Hwang, J., Rodrik, D. (2007.), What you export matters, *Journal of Economic Growth*, Vol. 12, No. 1, str. 1-25. DOI [10.1007/s10887-006-9009-4](https://doi.org/10.1007/s10887-006-9009-4)
16. Hidalgo, C.A., Hausmann, R. (2009.), The building blocks of economic complexity, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106(26), str. 10570–10575., doi: [10.1073/pnas.0900943106](https://doi.org/10.1073/pnas.0900943106).
17. Koren, M., Tenreyro, S. (2013.), Technological Diversification, *The American Economic Review*, 103(1), str. 378–414., doi: [10.1257/aer.103.1.378](https://doi.org/10.1257/aer.103.1.378).
18. Lall, S. (2000.), The Technological Structure and Performance of Developing Country Manufactured Exports, 1985–1998, *University of Oxford Queen Elizabeth House Working Paper* No. 44, Oxford.
19. László, A. (2018.), The Unifying Role of the Single Currency, *Intereconomics*, 53, str. 215-220., <https://doi.org/10.1007/s10272-018-0752-5>
20. Lovrinović, I., Ivanov, M. (2009.), *Monetarna politika*. Zagreb: RRIF
21. Memišević, S. (2010.), *Monetarno okrupnjavanje na evropskom tlu - Ekonomska i monetarna unija*. Sarajevo: Direkcija za evropske integracije
22. Micco, A., Stein, E., Ordoñez, G. (2003.), The currency union effect on trade: early evidence from EMU, *Economic Policy*, 18(10), str. 315-335.
23. Pareja, S., Vivero, R., Serrano, J.A. (2008.), Trade effects of monetary agreements: evidence for OECD countries, *European Economic Review*, 52(4), str. 733-755.
<https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2007.04.002>
24. Rose, A.K. (2000.), One money, one market: estimating the effect of common currencies on trade, *Economic Policy*, 15(30), str. 8-45. <https://doi.org/10.1111/1468-0327.00056>

25. Rose, A.K., Wincoop, E. (2001.), National money as a barrier to international trade: the real case for currency union, *American Economic Review*, 91(2), str. 386-390. <https://doi.org/10.1257/aer.91.2.386>
26. Sadeh, T. (2014.), The euro's effect on trade, *European Union Politics*, 15(2), 215-234, <https://doi.org/10.1177/1465116513517013>
27. Startienė, G., Dumčiuvienė, D., Stundžienė, A., Januškevičius, A. (2019.), An Impact of Euro Adoption on International Trade of New EMU Members: Lithuanian Case. *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 7(1), str. 201-215. <https://doi.org/10.15678/EBER.2019.070111>
28. Tavlas, G. (2004.), Benefits and Costs of Entering the Eurozone, *Cato Journal*, vol. 24, Issue 1-2, str. 89-106.
29. Xu, B., Lu, J. (2009.), The impact of foreign firms on the sophistication of Chinese exports, *China Economic Review*, Vol. 20, No. 3, str. 425–439, doi: [10.1016/j.chieco.2009.01.004](https://doi.org/10.1016/j.chieco.2009.01.004).
30. Young, A. (1991.), Learning by Doing and the Dynamic Effects of International Trade, *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 106, No. 2, str. 369–405, doi: [10.2307/2937942](https://doi.org/10.2307/2937942).
31. Žigman, A. (2018.), Lista briga i izazova, *Zagrebačka inicijativa* 8(1), str. 33-40.

Internetski izvori:

1. Baldwin, R., Skudelny, F., Taglioni, D. (2005.), Trade effects of the euro: evidence from sectoral data. European Central Bank, Working Paper Series No. 446, preuzeto 12.6.2022. s <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp446.pdf>
2. Britannica, euro, preuzeto 3.6.2022. s <https://www.britannica.com/topic/euro>
3. Brouwer, J., Paap, R., Viaene, J.M. (2007). The trade and FDI effects of EMU enlargement, preuzeto 12.6.2022. s https://www.cesifo-group.de/DocDL/cesifo1_wp2123.pdf
4. Bun, M., Klaassen, F. (2002.), Has the euro increased trade?. Tinbergen Institute Discussion Papers, 108(2), preuzeto 12.6.2022. s <http://papers.tinbergen.nl/02108.pdf>
5. Državni zavod za statistiku, Kalkulator inflacije, preuzeto 10.6.2022. s <https://web.dzs.hr/calcinfl.htm>
6. euro.hr, preuzeto 4.6.2022. s <https://euro.hr>
7. Eurobarometer (2021.), The euro area, preuzeto 4.6.2022. s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2289>

8. European Central Bank, How the Euro Became Our Money, preuzeto 29.5.2022. s https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/euro_became_our_moneyen.pdf
9. European Commission (a), Convergence criteria for joining, preuzeto 1.6.2022. s https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_en
10. European Commission (b), Croatia and the euro, preuzeto 8.6.2022. s https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/eu-countries-and-euro/croatia-and-euro_en#adoption
11. European Parliament (2022.), Croatia enters the euro area, preuzeto 8.6.2022. s [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733564/EPRS_ATA\(2022\)733564_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733564/EPRS_ATA(2022)733564_EN.pdf)
12. European Union (a), Countries using the euro, preuzeto 29.5.2022. s https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/countries-using-euro_en
13. European Union (b), Facts about the euro, preuzeto 4.6.2022. s https://euro-at-20.campaign.europa.eu/facts-about-euro_en
14. Flam, H., Nordström, H. (2003.), Trade volume effects of the euro: aggregate and sector estimates. Institute for International Economic Studies, Stockholm University, Seminar Paper No. 746. preuzeto 12.6.2022. s <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:189451/FULLTEXT01.pdf>
15. Flam, H., Nordström, H. (2007). Explaining large euro effects on trade: the extensive margin and vertical specialization, preuzeto 12.6.2022. s <http://perseus.iies.su.se/~flam/Version20070827.pdf>
16. Gasparotti, A., Kullas, M. (2019.), 20 Years of the Euro: Winners and Losers, preuzeto 5.6.2022. s https://www.cep.eu/Studien/20_Jahre_Euro_-_Gewinner_und_Verlierer/cepStudy_20_years_Euro_-_Winners_and_Losers.pdf
17. HNB, Glavni makroekonomski pokazatelji, preuzeto 10.6.2002. s <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori>
18. HNB, Međunarodne pričuve, preuzeto 10.6.2022. s <https://www.hnb.hr/-/me-unarodne-pricuve>
19. HNB (2022.), Zašto je inflacija posljednjih mjeseci znatno porasla?, preuzeto 10.6.2022. s <https://www.hnb.hr/-/zasto-je-inflacija-posljednjih-mjeseci-znatno-porasla->

20. Institut national de la statistique et des études économiques (2021.), Convergence criteria (Maastricht Treaty), preuzeto 1.6.2022. s <https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1348>
21. Maliszewska, M. (2004.), New member states' trading potential following EMU accession: a gravity approach, preuzeto 12.6.2022. s http://www.case-research.eu/upload/publikacija_plik/3565756_286ok2.pdf
22. Oesterreichische Nationalbank (2018.), Croatia on the road to euro adoption: Assessing the recent literature on exchange rate misalignments, preuzeto 8.6.2022. s https://www.oenb.at/dam/jcr:db218d64-616f-44af-b1bb-66b7051d11bf/06_Konjunktur_aktuell_06_18_screen.pdf
23. Štiblar, F. (2012.), Iskustvo Slovenije s eurom i implikacije za Hrvatsku, preuzeto 9.6.2022. s <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/10049.pdf>
24. Vlada Republike Hrvatske (2018.), Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, preuzeto 8.6.2022. s <https://www.mingo.hr/public/documents/Eurostrategija%20-%20FINAL.pdf>

Pravni izvori:

1. Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, Narodne novine d.d., br. 57/22

POPIS SLIKA

Slika 1. Vremenski tijek aktivnosti uvođenja eura u Hrvatsku.....	23
Slika 2. Geografska struktura razmjene robe i usluga u Hrvatskoj i odabranim zemljama.....	47

POPIS TABLICA

Tablica 1. Faze razvoja EMU/eura	4
Tablica 2. Kriteriji konvergencije	8
Tablica 3. Maastrichtski kriteriji konvergencije za 11 prvobitnih članica, 1997.....	9
Tablica 4. Kronologija uvođenja eura u zemljama članicama Europske unije.....	10
Tablica 5. Učinci uvođenja eura na BDP, 2017	24
Tablica 6. Učinak uvođenja eura na prosperitet, 1999.-2017.	25
Tablica 7. Pokazatelji vanjske pozicije Hrvatske 2015.-2021.	33
Tablica 8. Sažetak empirijskog istraživanja o utjecaju zajedničke valute na međunarodnu razmjenu	38
Tablica 9. Pokazatelji robne razmjene Belgije, 1994.-2004.	40
Tablica 10. Pokazatelji robne razmjene Grčke, 1996.-2006.	42
Tablica 11. Pokazatelji robne razmjene Slovenije, 2002.-2012.....	43
Tablica 12. Pokazatelji robne razmjene Estonije, 2006.-2016.....	44
Tablica 13. Pokazatelji robne razmjene Litve, 2010.-2020.	45
Tablica 14. Faktorska analiza – matrica uzoraka u anketi za građane.....	65
Tablica 15. Analiza pouzdanosti i valjanosti faktora u modelu ankete za građane	67
Tablica 16. Analiza statističkih značajnih razlika među spolovima putem t-testa	68
Tablica 17. Analiza statistički značajnih razlika među dobnim razredima putem F-testa.....	70
Tablica 18. Tukey HSD post hoc test o postojanju statistički značajnih razlika među potkategorijama dobi	73
Tablica 19. Analiza statistički značajnih razlika među ispitanicima različitog stupnja obrazovanja putem F testa	73
Tablica 20. Tukey HSD post hoc test o postojanju statistički značajnih razlika među potkategorijama obrazovanja	77
Tablica 21. Analiza statističkih značajnih razlika među ispitanicima različite regije boravka putem F testa	78
Tablica 22. Analiza statistički značajnih razlika između ispitanika različitih neto plaća putem F testa	79
Tablica 23. Games-Howell post hoc test o postojanju signifikantnih razlika među potkategorijama mjesečnih primanja	82

Tablica 24. Analiza statistički značajnih razlika između ispitanika različitih zaposlenja u različitim sektorima gospodarstva putem F testa	83
Tablica 25. Regresijska analiza: učinak na cijene → važnost rasta cijena	87
Tablica 26. Regresijska analiza: stupanj obrazovanja → razina informiranosti.....	88
Tablica 27. Parcijalna SWOT matrica hrvatskog izvoza.....	101
Tablica 28. Faktorska analiza – matrica uzoraka u anketi za gospodarstvenike	106
Tablica 29. Analiza pouzdanosti i valjanosti faktora u modelu anketa za gospodarstvenike.....	108
Tablica 30. Analiza statistički značajnih razlika među spolovima putem t-testa u anketi za gospodarstvenike.....	109
Tablica 31. Analiza statistički značajnih razlika među dobnim razredima putem F-testa.....	110
Tablica 32. Games-Howell post hoc test o postojanju signifikantnih razlika među potkategorijama dobi za kategoriju POTICAJ.....	113
Tablica 33: Tukey HSD post hoc test o postojanju signifikantnih razlika među potkategorijama dobi za kategoriju PRIJETNJE	113
Tablica 34. Analiza statistički značajnih razlika među ispitanicima različitih stupnjeva obrazovanja putem F-testa.....	114
Tablica 35. Analiza statistički značajnih razlika među ispitanicima različitih regija boravka putem F-testa.....	116
Tablica 36. Analiza statistički značajnih razlika među ispitanicima različitih mjesečnih neto plaća	118
Tablica 37. Tukey HSD post hoc test o postojanju signifikantnih razlika među podrazredima neto plaće za kategoriju PRIJETNJE.....	119
Tablica 38. Analiza statistički signifikantnih razlika među ispitanicima različitih sektora zaposlenja.....	121
Tablica 39. Analiza statistički signifikantnih razlika među ispitanicima različitih funkcija u poduzeću	125
Tablica 40. Regresijska analiza: stupanj obrazovanja → procjena važnosti prijetnji.....	126
Tablica 41. Regresijska analiza: Podržavanje euro/EMU → procjena važnosti djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo	128
Tablica 42. Regresijska analiza: utjecaj pristupanja Hrvatske EMU na obujam međunarodne razmjene → važnost djelovanja članstva u EU na izvoz	130

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Konvergencija inflacije u Europodručju, 1999.-2020. (% godišnji rast/pad).....	14
Grafikon 2. Udio eura u globalnim plaćanjima (% , 2020.)	15
Grafikon 3. Podrška euru od strane građana Europodručja, (% , 2005.-2021.).....	15
Grafikon 4. Kretanje prosječne kamatne stope na stambene kredite unutar Europodručja, (2003.-2021.)	16
Grafikon 5. Izvoz izvan Europodručja prema valuti, (%).....	17
Grafikon 6. Stopa zaposlenosti u Europodručju među populacijom starosne dobi između 20 i 62 godine, (% , 2005.-2020.)	17
Grafikon 7. Kretanje stope inflacije u Hrvatskoj, (2008.-2021.).....	30
Grafikon 8. Dug opće države (u % BDP-a), 2015.-2021.....	31
Grafikon 9. Kretanje realne godišnje stope promjene BDP-a (%), 2015.-2021.	32
Grafikon 10. Izvoz robe i usluga (u % BDP-a), 2015.-2021.	32
Grafikon 11. Pokazatelji robne razmjene Belgije, 1994.-2004.....	41
Grafikon 12. Pokazatelji robne razmjene Grčke, 1996.-2006.	42
Grafikon 13. Pokazatelji robne razmjene Slovenije, 2002.-2012.	44
Grafikon 14. Pokazatelji robne razmjene Estonije, 2006.-2016.	45
Grafikon 15. Pokazatelji robne razmjene Litve, 2010.-2020.....	46
Grafikon 16. Odgovori građana: Svrha korištenja eura u proteklih godinu dana.....	52
Grafikon 17. Odgovori građana: Euro kao mjerilo vrijednosti.....	53
Grafikon 18. Odgovori građana: Učestalost korištenja eura za plaćanje.....	54
Grafikon 19. Odgovori građana: Informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatsku.....	55
Grafikon 20. Odgovori građana: Važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku.....	56
Grafikon 21. Odgovori građana: Važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku.....	57
Grafikon 22. Odgovori građana: Utjecaj na cijene	58
Grafikon 23. Odgovori građana: Procjena važnosti strukturnih problema Hrvatske.....	60
Grafikon 24. Odgovori građana: Samoprocjena informiranosti građana o kriterijima iz Maastrichta	61
Grafikon 25. Odgovori građana: Procjena učinaka ulaska Hrvatske u EU.....	62

Grafikon 26. Odgovori građana: Izvori informiranja o uvođenju eura.....	63
Grafikon 27. Scree Plot – anketa za građane	64
Grafikon 28. Usporedba srednjih vrijednosti problema u RH između različitih dobnih razreda .	72
Grafikon 29. Usporedba srednjih vrijednosti informiranosti o učincima uvođenja eura na osnovu obrazovanja.....	75
Grafikon 30. Usporedba srednjih vrijednosti snage elemenata informiranosti o uvođenju eura na osnovu obrazovanja	76
Grafikon 31. Usporedba srednjih vrijednosti važnosti prednosti uvođenja eura u RH na osnovi mjesečnih primanja	81
Grafikon 32. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji učinak na cijene → važnost rasta cijena.....	87
Grafikon 33. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji stupanj obrazovanja → stupanj informiranosti.....	89
Grafikon 34. Odgovori gospodarstvenika: Procjena učinaka ulaska Hrvatske u EU	92
Grafikon 35. Odgovori gospodarstvenika: Procjena važnosti mjera za preračun na euro.....	93
Grafikon 36. Odgovori gospodarstvenika: Učestalost korištenja eura za plaćanje	94
Grafikon 37. Odgovori gospodarstvenika: Podrška euru i EMU.....	95
Grafikon 38. Odgovori gospodarstvenika: Samoprocjena informiranosti gospodarstvenika o kriterijima iz Maastrichta.....	96
Grafikon 39. Odgovori gospodarstvenika: Procjena važnosti pripremnih radnji Vlade RH za lakši prelazak poduzetnika na euro.....	97
Grafikon 40. Odgovori gospodarstvenika: Procjena prijetnji hrvatskom izvozu	98
Grafikon 41. Odgovori gospodarstvenika: Procjena prilika hrvatskog izvoza.....	99
Grafikon 42. Odgovori gospodarstvenika: Procjena slabosti hrvatskog izvoza	100
Grafikon 43. Odgovori gospodarstvenika: Utjecaj pristupanja EMU na obujam međunarodne razmjene.....	102
Grafikon 44. Odgovori gospodarstvenika: Procjena važnosti faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj.....	104
Grafikon 45. Scree plot – anketa za gospodarstvenike	105
Grafikon 46. Usporedba srednjih vrijednosti po dobi za kategoriju POTICAJ	111
Grafikon 47. Usporedba srednjih vrijednosti po dobi za kategoriju PRIJETNJE	112

Graf 48. Usporedba srednjih vrijednosti po obrazovanju za kategoriju PRIJETNJE.....	116
Graf 49. Usporedba srednjih vrijednosti po neto plaći za kategoriju PRIJETNJE	120
Grafikon 50. Usporedba srednjih vrijednosti po sektorima za kategoriju RADNJE	124
Grafikon 51. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji stupanj obrazovanja → procjena važnosti prijetnji.....	127
Grafikon 52. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji podržavanje EMU/euro → procjena važnosti djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo	129
Grafikon 53. Usporedba kategorija nezavisne varijable u regresiji utjecaj pristupanja Hrvatske EMU na obujam međunarodne razmjene → važnost djelovanja članstva u EU na izvoz.....	131

Luka Smokrović

Datum rođenja: 24/07/1997 | **Državljanstvo:** hrvatsko | **Spol:** Muško | (+385) 0913905755 |

ismokrovi@net.efzg.hr | Domska 5, 10090, Zagreb, Hrvatska

O meni: Apsolvent Poslovne ekonomije - smjer Financije

● **RADNO ISKUSTVO**

04/10/2021 – 29/10/2021 – Zagreb, Hrvatska

STUDENTSKA STRUČNA PRAKSA – EIZ EKONOMSKI INSTITUT, ZAGREB

poslovi prikupljanja, obrade i interpretacije statističkih podataka
identificiranje, odabir i organizacija literature te formatiranje i uređivanje teksta i literature
poslovi provođenja online ankete, koji su uključivali pomoć pri formuliranju, uređivanju i prevođenju ankete
na engleski jezik te slanje ankete na prikupljene e-mail adrese
analiza podataka u Excelu uz izradu pripadajućih grafikona

● **OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE**

01/10/2016 – TRENUTAČNO – Trg John F. Kennedy 6, Zagreb, Hrvatska

MAGISTAR EKONOMIJE - APSOLVENT – Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

www.efzg.hr

01/09/2012 – 21/07/2016 – Trg hrvatskih pavlina 1, Zagreb, Hrvatska

SSS - OPĆA GIMNAZIJA – Gimnazija Lucijana Vranjanina

4.2 | <http://gimnazija-lvranjanina-zg.skole.hr/>

22/11/2021 – 30/11/2021 – Ulica Josipa Marohnića 5, Zagreb, Hrvatska

UPOZNAVANJE SA SINTAKSOM JEZIKA R I NJEGOVA PRIMJENA U OSNOVNOJ STATISTIČKOJ I GRAFIČKOJ ANALIZI PODATAKA – SRCE Sveučilišni računski centar

<https://www.srce.unizg.hr/>

08/11/2021 – 12/11/2021 – Ulica Josipa Marohnića 5, Zagreb, Hrvatska

UVOD U SQL – SRCE Sveučilišni računski centar

<https://www.srce.unizg.hr/>

05/11/2021 – 05/11/2021 – Ulica Josipa Marohnića 5, Zagreb, Hrvatska

EXCELIRANJE ILI KAKO IZRADITI TABLICE, GRAFIKONE I FORMULE – SRCE Sveučilišni računski centar

<https://www.srce.unizg.hr/>

● JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik/jezici: **HRVATSKI**

Drugi jezici:

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna produkcija	Govorna interakcija	
ENGLESKI	C1	C1	B2	B2	B2
NJEMAČKI	A2	A2	A2	A2	A2

Razine: A1 i A2: temeljni korisnik; B1 i B2: samostalni korisnik; C1 i C2: iskusni korisnik

● DIGITALNE VJEŠTINE

Moje digitalne vještine

MS Office (Word Excel PowerPoint) | Internet | Rad na raunalu | Komunikacijski programi (Skype Zoom TeamViewer) | Microsoft Word | Informacije i komunikacija (pretraivanje interneta) | Microsoft PowerPoint | Windows | dobro poznajem rad na raunalu i vjeto se sluim svim programima Microsoft Office | Microsoft Excel | Izvrsno sluenje MS Office paketom (Word Excel PowerPoint)

Osobne vještine

Timski rad | Prilagodljivost | Sposobna raditi u timu | Sposobnost prilagodavanja promjenama | S lakocom prihvacam i rjesavam nove izazove kroz koje napredujem

● VOZAČKA DOZVOLA

Vozačka dozvola: B

● VOLONTIRANJE

01/11/2021 – 30/06/2022

EUROMAX, obrt za trgovinu i usluge

Zagreb
knjiženje ulaznih i izlaznih računa
knjiženje izvoda
plaćanje računa putem internet bankarstva
izrada JOPPD i PDV obrasca
sudjelovanje pri izradi završnog obračuna

PRILOZI

Anketa za građane i gospodarstvenike

7/5/22, 4:14 PM

Anketa za građane

Anketa za građane

Anketa se provodi u svrhu izrade diplomskog rada na temu "Utjecaj uvođenja eura u RH na međunarodnu razmjenu". Ispunjavanje ankete je dobrovoljno i anonimno, a prikupljeni podaci prikazivati će se samo skupno u obliku statističkih pokazatelja. Predviđeno trajanje ankete je 5 do 10 minuta.

 Ismokrovi@net.efzg.hr (nije dijeljeno) [Promijeni račun](#)

*Obavezno

1. Jeste li u proteklih godinu dana koristili Euro u sljedeće svrhe? (moguće je više * odgovora)

- da, kao sredstvo štednje
- da, za platne transakcije
- da, za iskazivanje vrijednosti skupljih dobara i usluga
- ne, nisam

2. Do kojeg imaginarnog iznosa vrijednosti dobara / usluga biste istaknuli cijenu u * kunama, a nakon koje u eurima?

- do 1.000,00 eura
- od 1.000,00 do 10.000,00 eura
- od 10.000,00 do 50.000,00 eura
- preko 50.000,00 eura
- ne znam

3. Koliko često koristite euro za plaćanje? *

- više od 10 puta godišnje
- 5 do 10 puta godišnje
- 2 do 3 puta godišnje
- rjeđe
- nikada

4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj? *

	nisam uopće informiran	prilično sam loše informiran	loše sam informiran	osrednje sam informiran	dobro sam informiran	prilično dobro sam informiran	izuze dob sar inform
utjecaj na stabilnost monetarnog fonda	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
utjecaj na platnu sposobnost građana	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
utjecaj na turizam	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
utjecaj na izvoz roba i usluga	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
utjecaj na nedostatak određenih roba	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
utjecaj na smanjenje prihoda	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
utjecaj na BDP	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku. *

	nije važno	uglavnom nevažno	malo važno	umjereno važno	uglavnom važno	važno	izuzetno važno
pozitivan učinak na izvoz roba i usluga	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
niže kamatne stope (lakše zaduživanje)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lakše poslovanje u turizmu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
veća inozemna ulaganja u Hrvatsku	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ukidanje troškova konverzije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
smanjenje transakcijskih troškova	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ukidanje valutnog rizika i smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. *

	nije važno	uglavnom nevažno	malo važno	umjereno važno	uglavnom važno	važno	izuzetno važno
rast cijena i pad kupovne moći	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
gubitak autonomne monetarne i tečajne politike	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
jednokratni troškovi konverzije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nespremnost Hrvatske za uvođenje eura	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
smanjenje prihoda (plaće, mirovine)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
preljevavanje učinaka financijskih kriza i neusklađenost poslovnih ciklusa Hrvatske sa eurozonom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacija makroekonomskih neravnoteža	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Prema Vašoj procjeni, kakav će biti učinak uvođenja eura na cijene u Hrvatskoj? *

- cijene će se znatno povećati
- cijene će se blago povećati
- neutralan učinak na cijene
- cijene će se smanjiti
- ne znam

8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava. *

	nije važno	uglavnom nevažno	malo važno	umjereno važno	uglavnom važno	važno	izuzetno važno
nezaposlenost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
iseljavanje stanovništva	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
inflacija i rast troškova života	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
korupcija i klijentelizam	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
stanje javnih financija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nestabilnost u dobavnim lancima	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nesigurnost uvjeta poslovanja za poduzetnike	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. *

	nisam uopće informiran	prilično sam loše informiran	loše sam informiran	osrednje sam informiran	dobro sam informiran	prilično dobro sam informiran	izuzetno dobro sam informiran
kriterij stabilnosti cijena (manje od 1.5% prosječne stope inflacije tri zemlje EU s najnižom inflacijom u godini koja prethodi)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
deficit proračuna opće države u BDP-u < 3%	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
udio bruto duga opće države u BDP-u < 60 %	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
stabilnost tečaja u razdoblju od najmanje dvije godine	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nominalna dugoročna kamatna stopa < 2% u odnosu na tri gore navedene zemlje EU s najnižom inflacijom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

realna konvergencija (konvergencija dohotka)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pravna konvergencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐

◀ ▶

10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo? *

	nije uopće utjecalo	vrlo malo je utjecalo	malo je utjecalo	umjereno je utjecalo	uglavnom je utjecalo	utjecalo je u velikoj mjeri	izuzetno snažno je utjecalo
djelovanje na mobilnost ljudi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na mobilnost rada	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na mobilnost kapitala	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na plaće	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na izvoz - povećanje tržišta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na jedinstveno tržište	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na informiranost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura? *

	nije uopće utjecalo	vrlo malo je utjecalo	malo je utjecalo	umjereno je utjecalo	uglavnom je utjecalo	utjecalo je u velikoj mjeri	izuzetno snažno je utjecalo
društvene mreže i Internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tiskani mediji (knjige, novine, časopisi)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
stručne prezentacije, kongresi, izlaganja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
obrazovanje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
edukacija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
osobno iskustvo boravka u inozemstvu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

1. Spol *

Odaberi

2. Dob *

Odaberi ▼

3. Stupanj trenutnog obrazovanja *

Odaberi ▼

4. Regija boravka *

Odaberi ▼

5. Raspon Vaše neto plaće *

Odaberi ▼

6. Sektor gospodarstva u kojem ste zaposleni *

Odaberi ▼

Podnesi

Izbriši obrazac

Ovaj obrazac izrađen je unutar domene Ekonomski fakultet Zagreb. [Prijava zloupotrebe](#)

Google Obrasci

Anketa za gospodarstvenike

Anketa se provodi u svrhu izrade diplomskog rada na temu "Utjecaj uvođenja eura u RH na međunarodnu razmjenu". Ispunjavanje ankete je dobrovoljno i anonimno, a prikupljeni podaci prikazivati će se samo skupno u obliku statističkih pokazatelja. Predviđeno trajanje ankete je 5 do 10 minuta.

 Ismokrovi@net.efzg.hr (nije dijeljeno) [Promijeni račun](#)

*Obavezno

1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo. *

	nije uopće utjecalo	vrlo malo je utjecalo	malo je utjecalo	umjereno je utjecalo	uglavnom je utjecalo	utjecalo je u velikoj mjeri	izuzetno je snažno utjecalo
djelovanje na mobilnost ljudi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na mobilnost kapitala	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na mobilnost rada	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na plaće	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na izvoz - povećanje tržišta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na jedinstveno tržište	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
djelovanje na informiranost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. *

	nije značajno	uglavnom neznačajno	malo značajno	umjereno značajno	uglavnom značajno	značajno	izuzetno značajno
javno objavljivanje imena trgovaca za koje se utvrdi da su prilikom preračuna iz kune u euro povećali cijene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
dvojno iskazivanje cijena 6 mjeseci prije i poslije uvođenja eura	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pojačane kontrole	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pojačane mjere zaštite potrošača	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kreiranje fiksnog tečaja konverzije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
prilagodba bankarskog i platnog sustava	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
informiranje potrošača	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Koliko često koristite euro za plaćanje? *

- više od 10 puta godišnje
- 5 do 10 puta godišnje
- 2 do 3 puta godišnje
- rjeđe
- nikada

4. Podržavate li europsku ekonomsku i monetarnu uniju (EMU) sa eurom kao jedinstvenom valutom? *

- da
- ne
- ne znam

5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. *

	nisam uopće informiran	prilično sam loše informiran	loše sam informiran	osrednje sam informiran	dobro sam informiran	prilično dobro sam informiran	i dobro sam informiran
kriterij stabilnosti cijena (manje od 1.5 % prosječne stope inflacije tri zemlje EU s najnižom inflacijom u godini koja prethodi)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
deficit proračuna opće države u BDP-u < 3%	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
udio bruto duga opće države u BDP- u < 60 %	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
stabilnost tečaja u razdoblju od najmanje dvije godine	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nominalna dugoročna kamatna stopa < 2% u odnosu na tri gore navedene zemlje EU s najnižom inflacijom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7/5/22, 4:10 PM

Anketa za gospodarstvenike

realna konvergenca (konvergenca dohotka)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pravna konvergenca	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Molim procijenite po važnosti pripremne radnje Vlade RH kako bi poduzetnici *
što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro.

	nije važno	uglavnom nevažno	malo važno	umjereno važno	uglavnom važno	važno	izuzetno važno
fiksiranje konverzijskog tečaja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
informiranje poduzetnika i građana	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
definiranje rokova isticanja dvojnih cijena	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
prilagodbe u području statistike i izvještavanja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
prilagodba računovodstvenog i financijskog izvještavanja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
prilagodba informacijskog sustava	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
detaljna razrada plana aktivnosti s unaprijed strukturiranim vremenskim okvirom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu. *

	nije prijetnja	vrlo slaba prijetnja	slaba prijetnja	umjerena prijetnja	pretežno jaka prijetnja	jaka prijetnja	izuzetno jaka prijetnja
stalne promjene na svjetskom tržištu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
jak utjecaj visokotehnoških roba sa Dalekog Istoka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
stagnacija u modernizaciji tehnoloških procesa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
konverzijski tečaj ili eventualna aprecijacija valute	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
teži pristup stranom kapitalu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
svjetske krize širokih razmjera (COVID, rat u Ukrajini i sl.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
zaostajanje u gradnji transportne infrastrukture	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza. *

	nije prilika	vrlo slaba prilika	slaba prilika	umjerena prilika	pretežno jaka prilika	jaka prilika	izuzetno jaka prilika
činjenica da smo na poziciji granične zemlje EU	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
proces digitalizacije, modernizacije i tehnološkog napretka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
treća tržišta, osim EU	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
jačanje nečjenovne konkurentnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
rast područja IT, turizma i energetike	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pojednostavljenje carinskih procedura	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
samodostatnost u energiji i hrani	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza. *

	nije slabost	vrlo mala slabost	mala slabost	umjerena slabost	pretežno velika slabost	velika slabost	izuzetno velika slabost
nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
usitnjena proizvodnja hrvatskog gospodarstva	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nedostatak proizvodnih kapaciteta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
problemi vezani uz transfer tehnologija i znanja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
neprovođenje strukturnih reformi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nedostatak odgovarajuće radne snage	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nedostatak stvarne nacionalne izvozne banke	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Smatrate li da će pristupanje Hrvatske monetarnoj uniji povećati obujam međunarodne razmjene i trgovine Hrvatske *

- da, relativno jače od ulaska Hrvatske u EU
- da, relativno slabije od ulaska Hrvatske u EU
- ne, to nije faktor povećanja trgovine
- ne znam

11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. *

	nije važno	uglavnom nije važno	malo važno	umjereno važno	uglavnom važno	važno	izuzetno važno
niži transakcijski troškovi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ukidanje carinskih i necarinskih prepreka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
uklanjanje valutnog rizika	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lakša usporedivost cijena	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
povećanje transparentnosti i stabilnosti cjeloukupnog gospodarskog okruženja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
smanjenje troškova uvoza	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
članstvo u EU	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

1. Spol *

Odaberi

2. Dob *

Odaberi

3. Stupanj trenutnog obrazovanja *

Odaberi

4. Regija boravka *

Odaberi

5. Raspon Vaše neto plaće *

Odaberi

6. Sektor gospodarstva u kojem ste zaposleni *

Odaberi

7. Funkcija u poduzeću *

Odaberi

7/5/22, 4:10 PM

Anketa za gospodarstvenike

Podnesi

Izbriši obrazac

Ovaj obrazac izrađen je unutar domene Ekonomski fakultet Zagreb. [Prijava zloupotrebe](#)

Google Obrasci

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSe6kiUAjqT6uoXwBETpTrXz2pO_m44OtXUqTPy4SEq6C3iKAw/viewform

14/14

Deskriptivna statistika varijabli u anketi za građane

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
I1 4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj? [utjecaj na stabilnost monetarnog fonda]	112	6	1	7	3.42	1.743	.402	.228	-.756	.453
I2 4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj? [utjecaj na platnu sposobnost građana]	112	6	1	7	4.01	1.630	-.078	.228	-.794	.453
I3 4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj? [utjecaj na turizam]	112	6	1	7	4.13	1.679	-.145	.228	-.804	.453
I4 4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj? [utjecaj na izvoz roba i usluga]	112	6	1	7	4.05	1.805	-.063	.228	-.994	.453
I5 4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj? [utjecaj na nedostatak određenih roba]	112	6	1	7	3.51	1.588	.299	.228	-.452	.453
I6 4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj? [utjecaj na smanjenje prihoda]	112	6	1	7	3.71	1.737	.104	.228	-.881	.453
I7 4. Kako procjenjujete svoju informiranost o mogućim učincima uvođenja eura u Hrvatskoj? [utjecaj na BDP]	112	6	1	7	3.70	1.780	.110	.228	-.949	.453
Valid N (listwise)	112									

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
P1 5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku. [pozitivan učinak na izvoz roba i usluga]	112	6	1	7	4.91	1.557	-.418	.228	-.689	.453
P2 5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku. [niže kamatne stope (lakše zaduživanje)]	112	6	1	7	5.02	1.594	-.791	.228	-.085	.453
P3 5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku. [lakše poslovanje u turizmu]	112	6	1	7	5.38	1.555	-.972	.228	.306	.453
P4 5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku. [veća inozemna ulaganja u Hrvatsku]	112	6	1	7	5.18	1.634	-.785	.228	-.403	.453
P5 5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku. [ukidanje troškova konverzije]	112	6	1	7	5.22	1.712	-.728	.228	-.519	.453
P6 5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku. [smanjenje transakcijskih troškova]	112	6	1	7	5.27	1.703	-.774	.228	-.477	.453
P7 5. Molim procijenite važnost potencijalnih prednosti uvođenja eura u Hrvatsku. [ukidanje valutnog rizika i smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize]	112	6	1	7	5.22	1.717	-.810	.228	-.422	.453
N1 6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. [rast cijena i pad kupovne moći]	112	6	1	7	5.71	1.551	-1.119	.228	.426	.453
N2 6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. [gubitak autonomne monetarne i tečajne politike]	112	6	1	7	4.96	1.695	-.494	.228	-.781	.453
N3 6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. [jednokratni troškovi konverzije]	112	6	1	7	4.63	1.750	-.284	.228	-1.011	.453
N4 6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. [nespremnost Hrvatske za uvođenje eura]	112	6	1	7	5.37	1.682	-.689	.228	-.661	.453
N5 6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. [smanjenje prihoda (plaće, mirovine)]	112	6	1	7	5.71	1.596	-1.116	.228	.319	.453
N6 6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. [prelijevanje učinaka financijskih kriza i neusklađenost poslovnih ciklusa Hrvatske sa eurozonom]	112	6	1	7	5.56	1.587	-.956	.228	.249	.453
N7 6. Molim procijenite važnost potencijalnih nedostataka uvođenja eura u Hrvatsku. [rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacija makroekonomskih neravnoteža]	112	6	1	7	5.08	1.725	-.512	.228	-.734	.453
Valid N (listwise)	112									

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
PR1 8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava. [nezaposlenost]	112	5	2	7	5.76	1.403	-.975	.228	-.026	.453
PR2 8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava. [iseljavanje stanovništva]	112	5	2	7	6.24	1.187	-1.796	.228	2.850	.453
PR3 8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava. [inflacija i rast troškova života]	112	5	2	7	6.43	1.002	-2.427	.228	6.821	.453
PR4 8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava. [korupcija i klijentelizam]	112	5	2	7	6.35	1.129	-1.872	.228	2.841	.453
PR5 8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava. [stanje javnih financija]	112	6	1	7	5.97	1.311	-1.536	.228	2.143	.453
PR6 8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava. [nestabilnost u dobavnim lancima]	112	6	1	7	5.65	1.387	-1.353	.228	1.646	.453
PR7 8. Molim procijenite po važnosti koji su najvažniji strukturni problemi sa kojima se Hrvatska suočava. [nesigurnost uvjeta poslovanja za poduzetnike]	112	6	1	7	5.85	1.377	-1.219	.228	1.006	.453
M1 9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [kriterij stabilnosti cijena (manje od 1.5% prosječne stope inflacije tri zemlje EU s najnižom inflacijom u godini koja prethodi)]	112	6	1	7	2.76	1.736	.758	.228	-.250	.453
M2 9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [deficit proračuna opće države u BDP-u < 3%]	112	6	1	7	2.92	1.751	.556	.228	-.678	.453
M3 9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [udio bruto duga opće države u BDP-u < 60 %]	112	6	1	7	2.89	1.752	.586	.228	-.687	.453
M4 9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [stabilnost tečaja u razdoblju od najmanje dvije godine]	112	6	1	7	3.10	1.835	.467	.228	-.809	.453
M5 9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [nominalna dugoročna kamatna stopa < 2% u odnosu na tri gore navedene zemlje EU s najnižom inflacijom]	112	6	1	7	2.92	1.766	.584	.228	-.677	.453
M6 9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [realna konvergencija (konvergencija dohotka)]	112	6	1	7	2.73	1.682	.722	.228	-.288	.453
M7 9. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [pravna konvergencija]	112	6	1	7	2.61	1.640	.816	.228	-.191	.453
Valid N (listwise)	112									

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
EU1 10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo? [djelovanje na mobilnost ljudi]	112	6	1	7	5.35	1.670	-.983	.228	.074	.453
EU2 10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo? [djelovanje na mobilnost rada]	112	6	1	7	5.46	1.632	-1.108	.228	.458	.453
EU3 10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo? [djelovanje na mobilnost kapitala]	112	6	1	7	4.96	1.436	-.609	.228	-.157	.453
EU4 10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo? [djelovanje na plaće]	112	6	1	7	4.08	1.714	-.072	.228	-.887	.453
EU5 10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo? [djelovanje na izvoz - povećanje tržišta]	112	6	1	7	4.65	1.487	-.452	.228	-.193	.453
EU6 10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo? [djelovanje na jedinstveno tržište]	112	6	1	7	4.56	1.648	-.327	.228	-.572	.453
EU7 10. Molim procijenite kako je, iz Vaše perspektive, pristupanje Hrvatske EU djelovalo na hrvatsko gospodarstvo? [djelovanje na informiranost]	112	6	1	7	4.21	1.645	-.163	.228	-.674	.453
E1 11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura? [društvene mreže i Internet]	112	6	1	7	3.86	1.744	.119	.228	-.960	.453
E2 11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura? [TV]	112	6	1	7	4.00	1.816	-.055	.228	-1.125	.453
E3 11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura? [tiskani mediji (knjige, novine, časopisi)]	112	6	1	7	3.25	1.619	.467	.228	-.464	.453
E4 11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura? [stručne prezentacije, kongresi, izlaganja]	112	6	1	7	2.68	1.827	.985	.228	-.073	.453
E5 11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura? [obrazovanje]	112	6	1	7	4.11	2.024	-.089	.228	-1.265	.453
E6 11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura? [edukacija]	112	6	1	7	3.69	2.023	.144	.228	-1.282	.453
E7 11. Koji su elementi na Vas utjecali prilikom informiranja o uvođenju eura? [osobno iskustvo boravka u inozemstvu]	112	6	1	7	3.20	2.017	.491	.228	-1.039	.453
Valid N (listwise)	112									

Deskriptivna statistika varijabli u anketi za gospodarstvenike

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
EU1 1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo. [djelovanje na mobilnost ljudi]	78	6	1	7	5.01	1.608	-.714	.272	-.459	.538
EU2 1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo. [djelovanje na mobilnost kapitala]	78	5	2	7	4.64	1.423	-.363	.272	-.685	.538
EU3 1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo. [djelovanje na mobilnost rada]	78	6	1	7	5.09	1.653	-.731	.272	-.160	.538
EU4 1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo. [djelovanje na plaće]	78	6	1	7	3.51	1.673	.199	.272	-.777	.538
EU5 1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo. [djelovanje na izvoz - povećanje tržišta]	78	6	1	7	4.44	1.534	-.153	.272	-.598	.538
EU6 1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo. [djelovanje na jedinstveno tržište]	78	6	1	7	4.41	1.541	-.111	.272	-.763	.538
EU7 1. Molim procijenite po važnosti sljedeće elemente djelovanja članstva u EU na hrvatsko gospodarstvo. [djelovanje na informiranost]	78	6	1	7	4.41	1.390	.056	.272	-.451	.538
Valid N (listwise)	78									

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
POTICAJ1 2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. [javno objavljivanje imena trgovaca za koje se utvrdi da su prilikom preračuna iz kune u euro povećali cijene]	78	6	1	7	4.32	1.997	-.065	.272	-1.302	.538
POTICAJ2 2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. [dvojno iskazivanje cijena 6 mjeseci prije i poslije uvođenja eura]	78	6	1	7	4.74	1.798	-.278	.272	-1.030	.538
POTICAJ3 2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. [pojačane kontrole]	78	6	1	7	4.76	1.796	-.438	.272	-.801	.538
POTICAJ4 2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. [pojačane mjere zaštite potrošača]	78	6	1	7	4.81	1.831	-.386	.272	-.908	.538
POTICAJ5 2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. [kreiranje fiksnog tečaja konverzije]	78	6	1	7	5.24	1.818	-.706	.272	-.730	.538
POTICAJ6 2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. [prilagodba bankarskog i platnog sustava]	78	6	1	7	5.17	1.724	-.546	.272	-.875	.538
POTICAJ7 2. Molim procijenite koliko je značajan poticaj Vlade RH na trgovce da korektno preračunavaju cijene na novu valutu. [informiranje potrošača]	78	6	1	7	5.12	1.816	-.670	.272	-.640	.538
Valid N (listwise)	78									

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness	Kurtosis			
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
MAASTRICHT1 5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [kriterij stabilnosti cijena (manje od 1.5 % prosječne stope inflacije tri zemlje EU s najnižom inflacijom u godini koja prethodi)]	78	6	1	7	3.10	1.542	.325	.272		-.492	.538
MAASTRICHT2 5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [deficit proračuna opće države u BDP-u < 3%]	78	6	1	7	3.37	1.496	-.044	.272		-.473	.538
MAASTRICHT3 5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [udio bruto duga opće države u BDP-u < 60 %]	78	6	1	7	3.58	1.694	.086	.272		-.605	.538
MAASTRICHT4 5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [stabilnost tečaja u razdoblju od najmanje dvije godine]	78	6	1	7	3.79	1.731	.017	.272		-.698	.538
MAASTRICHT5 5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [nominalna dugoročna kamatna stopa < 2% u odnosu na tri gore navedene zemlje EU s najnižom inflacijom]	78	6	1	7	3.33	1.617	.308	.272		-.425	.538
MAASTRICHT6 5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [realna konvergencija (konvergencija dohotka)]	78	6	1	7	3.08	1.384	.191	.272		-.004	.538
MAASTRICHT7 5. Molim procijenite stupanj Vaše informiranosti o kriterijima iz Maastrichta potpisanog 1992. i elementima Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH. [pravna konvergencija]	78	6	1	7	3.08	1.493	.539	.272		.355	.538
Valid N (listwise)	78										

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
RADNJE1 6. Molim procijenite po važnosti pripremne radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro. [fiksiranje konverzijskog tečajaja]	78	6	1	7	5.60	1.523	-1.037	.272	.765	.538
RADNJE2 6. Molim procijenite po važnosti pripremne radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro. [informiranje poduzetnika i građana]	78	6	1	7	5.83	1.445	-1.555	.272	2.432	.538
RADNJE3 6. Molim procijenite po važnosti pripremne radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro. [definiranje rokova isticanja dvojnih cijena]	78	6	1	7	5.77	1.414	-1.418	.272	2.068	.538
RADNJE4 6. Molim procijenite po važnosti pripremne radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro. [prilagodbe u području statistike i izvještavanja]	78	6	1	7	5.42	1.410	-.824	.272	.267	.538
RADNJE5 6. Molim procijenite po važnosti pripremne radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro. [prilagodba računovodstvenog i financijskog izvještavanja]	78	6	1	7	5.82	1.307	-1.450	.272	2.456	.538
RADNJE6 6. Molim procijenite po važnosti pripremne radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro. [prilagodba informacijskog sustava]	78	6	1	7	5.82	1.336	-1.539	.272	2.637	.538
RADNJE7 6. Molim procijenite po važnosti pripremne radnje Vlade RH kako bi poduzetnici što lakše i efikasnije funkcionirali na tržištu i prešli na euro. [detaljna razrada plana aktivnosti s unaprijed strukturiranim vremenskim okvirom]	78	6	1	7	5.79	1.323	-1.408	.272	2.160	.538
Valid N (listwise)	78									

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
PRIJETNJE1 7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu. [stalne promjene na svjetskom tržištu]	78	6	1	7	4.77	1.386	-.384	.272	-.113	.538
PRIJETNJE2 7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu. [jak utjecaj visokotehnoloških roba sa Dalekog Istoka]	78	5	2	7	5.18	1.356	-.464	.272	-.481	.538
PRIJETNJE3 7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu. [stagnacija u modernizaciji tehnoloških procesa]	78	5	2	7	5.01	1.304	-.493	.272	-.311	.538
PRIJETNJE4 7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu. [konverzijski tečaj ili eventualna aprecijacija valute]	78	5	2	7	4.68	1.168	-.146	.272	-.031	.538
PRIJETNJE5 7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu. [teži pristup stranom kapitalu]	78	6	1	7	4.56	1.364	-.517	.272	.487	.538
PRIJETNJE6 7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu. [svjetske krize širokih razmjera (COVID, rat u Ukrajini i sl.)]	78	6	1	7	5.67	1.383	-1.459	.272	2.472	.538
PRIJETNJE7 7. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prijetnje hrvatskom izvozu. [zaostajanje u gradnji transportne infrastrukture]	78	6	1	7	5.35	1.449	-1.078	.272	1.079	.538
Valid N (listwise)	78									

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
PRILIKE1 8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza. [činjenica da smo na poziciji granične zemlje EU]	78	6	1	7	4.69	1.370	-.291	.272	.318	.538
PRILIKE2 8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza. [proces digitalizacije, modernizacije i tehnološkog napretka]	78	6	1	7	5.00	1.329	-.375	.272	.138	.538
PRILIKE3 8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza. [treća tržišta, osim EU]	78	6	1	7	4.62	1.282	.040	.272	-.009	.538
PRILIKE4 8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza. [jačanje nećenovne konkurentnosti]	78	6	1	7	4.63	1.340	-.514	.272	.552	.538
PRILIKE5 8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza. [rast područja IT, turizma i energetike]	78	6	1	7	5.31	1.417	-.792	.272	.367	.538
PRILIKE6 8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza. [pojednostavljenje carinskih procedura]	78	5	2	7	5.26	1.409	-.500	.272	-.382	.538
PRILIKE7 8. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne prilike hrvatskog izvoza. [samodostatnost u energiji i hrani]	78	6	1	7	5.31	1.480	-.748	.272	-.054	.538
Valid N (listwise)	78									

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
SLABOSTI1 9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza. [nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije]	78	6	1	7	5.53	1.457	-1.138	.272	.791	.538
SLABOSTI2 9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza. [usitnjena proizvodnja hrvatskog gospodarstva]	78	6	1	7	5.45	1.483	-1.112	.272	.810	.538
SLABOSTI3 9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza. [nedostatak proizvodnih kapaciteta]	78	5	2	7	5.82	1.326	-1.203	.272	.782	.538
SLABOSTI4 9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza. [problemi vezani uz transfer tehnologija i znanja]	78	6	1	7	5.14	1.593	-.751	.272	-.161	.538
SLABOSTI5 9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza. [neprovođenje strukturnih reformi]	78	6	1	7	5.87	1.532	-1.736	.272	2.497	.538
SLABOSTI6 9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza. [nedostatak odgovarajuće radne snage]	78	6	1	7	5.83	1.507	-1.766	.272	2.995	.538
SLABOSTI7 9. Molim procijenite po važnosti sljedeće potencijalne strukturne slabosti hrvatskog izvoza. [nedostatak stvarne nacionalne izvozne banke]	78	6	1	7	5.50	1.403	-1.014	.272	.879	.538
Valid N (listwise)	78									

Descriptive Statistics

	N Statistic	Range Statistic	Minimum Statistic	Maximum Statistic	Mean Statistic	Std. Deviation Statistic	Skewness		Kurtosis	
							Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
FPRR1 11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. [niži transakcijski troškovi]	78	5	2	7	5.00	1.495	-.168	.272	-.982	.538
FPRR2 11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. [ukidanje carinskih i necarinskih prepreka]	78	5	2	7	5.42	1.428	-.568	.272	-.548	.538
FPRR3 11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. [uklanjanje valutnog rizika]	78	6	1	7	5.41	1.574	-.896	.272	.269	.538
FPRR4 11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. [lakša usporedivost cijena]	78	6	1	7	5.31	1.523	-.857	.272	.395	.538
FPRR5 11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. [povećanje transparentnosti i stabilnosti cjelokupnog gospodarskog okruženja]	78	5	2	7	5.33	1.447	-.766	.272	.045	.538
FPRR6 11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. [smanjenje troškova uvoza]	78	6	1	7	5.19	1.588	-.704	.272	-.062	.538
FPRR7 11. Molim procijenite važnost eventualnih faktora povećanja robne razmjene u Hrvatskoj. [članstvo u EU]	78	6	1	7	5.01	1.717	-.589	.272	-.564	.538
Valid N (listwise)	78									